

FINANSMINISTERIET

Ekonomisk översikt

Hösten 2014

Ekonomiska och finanspolitiska översikter

24b/2014

FINANSMINISTERIET

Ekonomisk översikt

Hösten 2014

FINANSMINISTERIET
PB 28 (Snellmangatan 1 A) 00023 STATSRÅDET
Telefon 0295 16001 (växeln)
Internet: www.finansministeriet.fi
Layout: FM, informationen

Juvenes Print – Finlands Universitetstryckeri Ab, 2014

Presentationsblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, september 2014	
Författare	Finansministeriets ekonomiska avdelning	
Publikationens titel	Ekonomisk översikt, hösten 2014	
Publikationens andra versioner	Publikationens språkversioner: finska: Taloudellinen katsaus, syksy 2014 (24a/2014) engelska: Economic Survey, Autumn 2014 (24c/2014)	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriets publikationer 24b/2014	
Beställningar/distribution	Publikationen finns i PDF-format på www.vm.fi/svenska . Anvisningar för beställning av en tryckt version finns på samma adress.	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Juvenes Print – Finlands Universitetstryckeri Ab, 2014	
ISBN 978-952-251-600-8 (hft.) ISSN 1459-3394 (hft.) ISBN 978- 952-251- 601-5(PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 118	Språk Svenska

Sammandrag

I Förenta staterna förutspås tillväxten vara knappt 3 % i år och nästa år och 2016 beräknas tillväxten påskyndas ytterligare. Tillväxten i Kina håller sig kring 7 % och även Japans ekonomi kommer in i en jämn tillväxttakt på 1½ %. Efter två negativt år förutspås tillväxten i euroområdet bli 1 % och under de följande två åren ungefär 1½ %.

År 2014 förutspås Finlands BNP inte växa alls. Prognosen innehåller en mycket försiktig konjunkturvändning, det vill säga den interna tillväxten blir positiv i år. Nettoexportens inverkan på den ekonomiska tillväxten är klart positiv och den viktigaste faktorn för att få i gång tillväxten i år. Den privata konsumtionen ökar inte från i fjol och de privata investeringarna minskar med 4,6 %, främst på grund av den svaga utvecklingen för investeringar i bostadsbyggnader samt maskiner och anordningar. Situationen på arbetsmarknaden försämras ytterligare. Arbetslöshetsgraden förutspås stiga till 8,6 % och sysselsättningen försämras med 0,4 % från i fjol. Inflationen stannar på 1,1 %, varav cirka 0,5 procentenheter kommer från förändringar i den indirekta beskattningen, på samma sätt som nästa år.

År 2015 blir tillväxten 1,2 % och basen för den breddas. Den privata konsumtionen ökar något, med 0,3 %. Exporten ökar långsammare än världshandeln och sålunda fortsätter vi att förlora marknadsandelar. Situationen på arbetsmarknaden förblir svag. Arbetslösheten sjunker till 8,5 % från året innan och sysselsättningen ökar med knappt 1 %. Matchningsproblemen på arbetsmarknaden är fortfarande betydande och nivån på den strukturella arbetslösheten är hög. Inflationen förutspås hålla sig kring cirka 1½ %.

Den ekonomiska tillväxten förutspås bli 1,4 % 2016. Den inhemska efterfrågan blir en mer betydande tillväxtkälla än under tidigare år. Nettoexportens kontribution förblir också positiv, men Finlands export förutspås fortfarande utvecklas långsammare än världshandeln.

De offentliga finanserna har fortsatt att uppvisa underskott till följd av det långvarigt svaga konjunkturläget, men anpassningsåtgärderna har bidragit till att dämpa ökningen av underskottet. Saldot för de offentliga samfunden belastas dessutom av utgifterna till följd av den åldrande befolkningen. Av den offentliga sektorn följer statens saldo klart mest konjunkturvariationerna framför allt därför att skatteinkomsterna är så konjunkturkänsliga. Statsfinanserna uppvisar ett stort underskott. Under prognosperioden minskar dock underskottet tack vare anpassningsåtgärderna och den spirande ekonomiska tillväxten.

Förord

Ekonomisk översikt från hösten 2014 är ett särtryck av bilagan till regeringens budgetproposition för 2015. I översikten presenteras prognoser om de ekonomiska utsikterna för 2014-2016. Vid sidan av den ekonomiska prognosen på kort sikt ingår också en bedömning av utvecklingen på medellång sikt fram till 2018.

Prognosen och den uppskattade utvecklingen i översikten har utarbetats av finansministeriets ekonomiska avdelning oberoende av inflytande utifrån och på basis av senaste tillgängliga uppgifter. Granskningen i översikten bygger på de kontrollerade preliminära uppgifterna om nationalräkenskaperna för 2013 som Statistikcentralen gett ut i juli 2014 samt annan offentlig statistik som stått till buds före den 8 augusti 2014. Översikten innehåller inga ekonomiska händelser efter den 8 augusti 2014 med undantag för regeringens budgetproposition för 2015.

Ekonomisk översikt har getts ut sedan 1948 och publiceras på finska, svenska och engelska.

Helsingfors, september 2014

Finansministeriets ekonomiska avdelning

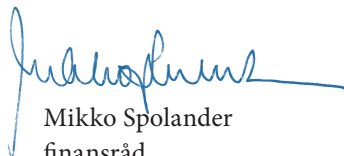

Markus Sovala

avdelningschef, överdirektör

Mika Kuismanen
finansråd,
konjunktureenheten

Mikko Spolander
finansråd,
stabilitetsenheten
(offentlig ekonomi)

Källa för informationen om den faktiska utvecklingen: Statistikcentralen, om inget annat nämns

SYMBOLERNA SOM ANVÄNTS I TABELLERNAS

-	Ingenting att informera om
0	Storheten mindre än hälften av enheten som använts
.	Ingen information har erhållits
*	Preliminära uppgifter
**	Prognos
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Internationella Valutafonden
SHM	Social- och hälsovårdsministeriet
FM	Finansministeriet

Varje siffra i tabellen har avrundats skilt.

Innehåll

Förord	7
Sammandrag	11
1 Ekonomiska utsikter	23
1.1 Den internationella ekonomin – geopolitiska risker överskuggar återhämtningen	23
1.2 Utrikeshandeln	37
1.3 Den inhemska efterfrågan	41
1.3.1 Den privata konsumtionen	41
1.3.2 Den offentliga konsumtionen	44
1.3.3 De privata investeringarna	46
1.3.4 De offentliga investeringarna	50
1.4 Den inhemska produktionen	51
1.4.1 Totalproduktionen	51
1.4.2 Förädlingen	53
1.4.3 Tjänsterna	56
1.5 Arbetskraften	58
1.6 Inkomsterna, kostnaderna och priserna	60
1.6.1 Nationalinkomsten	60
1.6.2 Lönerna	62
1.6.3 Konsumentpriserna	62
2 Den ekonomiska politiken och den offentliga ekonomin	67
2.1 Den offentliga sektorn totalt	67
2.1.1 Bedömningarna av finanspolitikens verkningar	74
2.1.2 Den offentliga sektorns skuld	78

2.2	Statsfinanserna.....	80
2.2.1	Utgifterna inom statsfinanserna.....	82
2.2.2	Inkomsterna inom statsfinanserna.....	85
2.2.3	Budgetekonomin och nationalräkenskaperna.....	90
2.3	Lokalförvaltningen.....	91
2.4	Socialskyddsfonderna.....	95
2.4.1	Arbetspensionsfonderna.....	95
2.4.2	De övriga socialskyddsfonderna.....	97
2.5	Den offentliga ekonomins långsiktiga hållbarhet.....	99
Bilaga 1	Ekonomiska händelser.....	101
Bilaga 2	Bilagetabeller.....	105
Ramarna	Tillsyn över makrostabiliteten inom EU.....	15
	Kalkyler över den försämrade finländska exportefterfrågan.....	29
	Ryssland.....	33
	De offentliga finanserna och ENS-reformen.....	70
	Anpassningsåtgärder som det fattats beslut om under valperioden.....	75
	Budgeten för 2015 och ramarna för statsfinanserna.....	83

Sammandrag

De ekonomiska konjunkturutsikterna 2014–2016

Ekonomiska avdelningens prognos har utarbetats med siffror enligt det nya räkenskaps-systemet ENS 2010. I de räkenskaper som offentliggjordes i juli var värdet av BNP sedan 1975 i medeltal 4 % och beloppet av BNP i medeltal 2,3 % större än vad som beräknats tidigare. Konjunkturbilden för ekonomin förändrades dock inte. Det nya räkenskaps-systemet ENS 2010 bland annat utvidgar begreppet tillgångar till att omfatta även forsknings- och utvecklingsutgifter och ger bättre anvisningar än det gamla systemet för statistikföringen av globala produktions sätt. Till följd av statistikreformen har flera nyckeltal i relation till bruttonationalprodukten ändrats.

Den senaste tidens ekonomiska diskussion har dominerats av krisen i Ukraina och de ekonomiska sanktioner som följt på den. Det är emellertid skäl att komma ihåg att den ekonomiska tillväxten i Ryssland avtog redan före krisen. Varken EU:s sanktioner eller Rysslands motsanktioner har några betydande direkta effekter på makronivå för Finland. Däremot kan de indirekta effekterna bli betydande om krisen drar ut på tiden.

Ekonomiska avdelningen har redan i sin prognos från mars (innan krisen i Ukraina tillspetsades) skrivit ned sin syn på den ekonomiska utvecklingen i Ryssland. I prognosen från juni ledde såväl den tillspetsade krisen som den försämrade ekonomiska tillväxten i Ryssland till att prognosbilden precisades i en ännu försiktigare riktning än tidigare. I denna prognos har händelserna i juli-augusti beaktats, vilket har försämrat utvecklings-utsikterna ytterligare.

Från den övriga internationella ekonomin har det å andra sidan kommit tecken som stödjer ekonomisk tillväxt. I Förenta staterna förutspås tillväxten vara knappt 3 % i år och nästa år och 2016 beräknas tillväxten påskyndas ytterligare. Tillväxten i Kina håller sig kring 7 % och även Japans ekonomi kommer in i en jämn tillväxttakt på 1½ %. Efter två negativ år förutspås tillväxten i euroområdet bli 1 % och under de följande två åren ungefär 1½ %. I synnerhet för euroområdets del är det ekonomiska läget ändå känsligt och utsatt för negativa chocker. I Europa står dessa ändå inte i förbindelse med situationen i Ryssland utan med hur problemen med både realekonomin och finansmarknaden i synnerhet i euroområdet kan lösas.

De antaganden som ligger bakom prognosen stödjer tillväxt. Såväl de korta som de långa räntorna förväntas stiga mycket måttligt under hela prognoshorisonten. År 2016 förutspås årsmedeltalet av tre månaders euribor vara 0,7 % och tioårsräntan 2,7 %. Ränteprogno-serna har skrivits ned med nästan en procentenhet jämfört med åsikterna för ett år sedan.

Eurons dollarkurs euron förutspås försämrats långsamt så att kursen håller sig kring 1,3 till slutet av prognosperioden. Priserna på råvaror inklusive olja förväntas inte just förändras jämfört med den nuvarande nivån.

År 2014 förutspås Finlands BNP inte växa alls. Om totalproduktionen skulle ha stannat på nivån i slutet av fjolåret, skulle BNP ha krympt med 0,1 % i år. Prognosen innehåller alltså en mycket försiktig konjunkturvändning, det vill säga den interna tillväxten i år blir positiv. Exporten av varor och tjänster ökar med 0,4 %, medan importen minskar ytterligare. Nettoexportens inverkan på den ekonomiska tillväxten är klart positiv och den viktigaste faktorn för att få i gång tillväxten i år. En bidragande orsak till den dämpade importen är att den privata konsumtionen utvecklats anspråkslöst. I år ökar inte den privata konsumtionen jämfört med i fjol, eftersom utvecklingen av den reala köpkraften är dämpad och förväntningar på den framtida ekonomiska utvecklingen samt situationen på arbetsmarknaden inte heller stödjer privat konsumtion. De privata investeringarna minskar med 4,6 %, främst på grund av den svaga utvecklingen för investeringar i bostadsbyggnader samt maskiner och anordningar. Utförsbacken för industriproduktionen förutspås fortsätta för fjärde året i rad och produktionen krympa med något över 2 % i år. Serviceproduktionen förutspås vända i en mycket måttfull tillväxt i år. Situationen på arbetsmarknaden försämrats ytterligare. Arbetslöshetsgraden förutspås stiga till 8,6 % och sysselsättningen försämrats med 0,4 % från i fjol. Produktiviteten mätt med antalet arbetstimmar ökar endast med ungefär 0,5 % och utvecklingen är dämpad under hela prognosperioden. Inflationen stannar på 1,1 %.

År 2015 blir tillväxten 1,2 % och basen för den breddas. Förändringen nedåt jämfört med prognosen från juni beror i första hand på försämrade exportefterfrågan. Den privata konsumtionen ökar något, med 0,3 %, från föregående år trots att hushållens realinkomster stampar på stället. Det något förbättrade sysselsättningsläget och den livligare ekonomiska aktiviteten skapar förutsättningar för att skingra den osäkerhet som konsumenterna upplever. Hushållens spargrad sjunker ytterligare och hushållens skuldsättningsgrad bryts. I kölvattnet av den livligare världshandeln ökar exporten med 4 %. Exporten ökar dock långsammare än världshandeln och sålunda fortsätter vi att förlora marknadsandelar. Den främsta orsaken till att importen blir livligare är att investeringarna återhämtar sig. Av investeringarnas underposter är det bara FoU-investeringarna som inte ökar nästa år. På utbudssidan ökar industriproduktionen med något över 1 %. I och med att industrin återhämtar sig och den inhemska efterfrågan ökar måttfullt växer även tjänsteproduktionen med knappt 1½ %. Situationen på arbetsmarknaden förblir svag. Arbetslösheten sjunker till 8,5 % från året innan och sysselsättningen ökar med knappt 1 %. Matchningsproblemen på arbetsmarknaden är fortfarande betydande och nivån på den strukturella arbetslösheten är hög. Inflationen förutspås hålla sig kring cirka 1½ %.

Den ekonomiska tillväxten förutspås bli 1,4 % 2016. Den inhemska efterfrågan blir en mer betydande tillväxtkälla än under tidigare år. Nettoexporterna kontribution förblir också positiv, men Finlands export förutspås fortfarande utvecklas långsammare än världshandeln. Trots den långsamma tillväxten ökar BNP snabbare än den potentiella produktions inom ekonomin 2016. Under 2014–2016 blir den kumulativa tillväxten endast 2,6 %.

De offentliga finanserna har fortsatt att uppvisa underskott till följd av det långvarigt svaga konjunkturläget, men anpassningsåtgärderna har bidragit till att dämpa ökningen av

underskottet. Saldot för de offentliga samfunden belastas dessutom av utgifterna till följd av den åldrande befolkningen. Av den offentliga sektorn följer statens saldo mest konjunkturvariationerna framför allt därför att skatteinkomsterna är så konjunktur känsliga. Statsfinanserna uppvisar ett stort underskott. Under prognosperioden minskar dock underskottet tack vare anpassningsåtgärderna och den spirande ekonomiska tillväxten. Under prognosperioden försvagas kommunekonomin av den dämpade utvecklingen av skatteinkomsterna, nedskärningarna av statsandelarna samt av den ökade efterfrågan på social- och hälsovårdstjänster till följd av befolkningens åldersstruktur. Kommunekonomin beräknar fortsatta uppvisa underskott under de närmaste åren. Arbetspensionsanstalterna är den enda delen av den offentliga ekonomin som uppvisar ett klart överskott.

I ljuset av den senaste tidens händelser är riskerna enligt prognosen fortfarande negativt inriktade. Trots att de ekonomiska effekterna av krisen i Ukraina är svåra att uppskatta kvantitativt, så är det förenat med betydande negativa risker om krisen drar ut på tiden. Den ryska ekonomins tillbakagång minskar också handeln med tredje länder och denna effekt kan visa sig vara kraftigare än vad som förutspåts. Vid en utdragen kris samt ekonomisk recession förutspås rubelkursen försämras och sålunda försämrade ryssarnas köpkraft. Återhämtningen inom euroområdet är fortfarande långsam och skillnaderna mellan olika medlemsländer är stora. De uppgifter som kommit under sommaren tyder på att det finns risk för att några stora länder i euroområdet kan glida tillbaka in i en recession. Det krävs strukturreformer för att förbättra euroområdets konkurrenskraft. I ett sådant läge är det också svårt att förutspå finansmarknadens och banksektorns situation. Euroområdets banksektor har utvecklats i en stabilare riktning, men det kommer att ta tid att lösa upp de risker som alla känner till.

De inhemska riskerna hänför sig i första hand till realekonomins utveckling. Att realekonomin utvecklas gynnsamt är ett absolut villkor för att även den offentliga ekonomins situation ska förbättras. För närvarande ser det dock ut som om den ekonomiska tillväxten i Finland under de närmaste åren skulle vara lägre än i flera viktiga konkurrentländer och eventuella strukturpolitiska reformer hjälper först på medellång sikt. Vikten av att behålla den ekonomiskpolitiska trovärdigheten kan inte överbetonas. För att saldot i de offentliga finanserna ska förbättras förutsätts även i fortsättningen beslutsbaserade åtgärder, som stärker de ekonomiska tillväxtförutsättningarna, höjer sysselsättningsgraden och ökar den offentliga ekonomins effektivitet.

Förutsättningen för ekonomisk tillväxt är att det finns tillgång till produktionsfaktorer till konkurrenskraftigt pris. Det brådskar med åtgärder som bidrar till att effektivisera verksamheten på arbetsmarknaden. I den internationella konkurrensen får kostnadsfaktorer som hänför sig till arbetsinsatsen en betydande roll i konkurrensen om marknadsandelar. Även priserna på andra produktionsinsatser påverkar konkurrensen, men en del av dem prissätts på den internationella marknaden. I de flesta branscher bestäms de kostnadsfaktorer som hänför sig till arbetskraften i första hand i hemlandet. För att lösa matchningsproblemen på arbetsmarknaden förutsätts att de reformer i anslutning till arbetskraftsförvaltningen som är under beredning genomförs snabbt. De räcker dock inte ensamma till utan vid sidan av dem behövs skatte- och förmånsändringar som uppmuntrar utbudet av arbetskraft och arbetskraftens rörlighet.

Tabell 1. Centrala prognostal

	2013* md euro	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
		procentuell volymförändring					
BNP till marknadspris	201	2,6	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4
Import	79	6,0	1,3	-2,5	-0,9	3,2	4,4
Totalutbud	280	3,5	-0,7	-1,6	-0,2	1,7	2,2
Export	77	2,0	1,2	-1,7	0,4	4,0	4,6
Konsumtion	161	2,0	0,3	0,0	0,1	0,3	0,9
privat	111	2,9	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
offentlig	50	-0,1	0,7	1,5	0,2	0,4	0,6
Investeringar	43	4,1	-2,5	-4,9	-3,7	2,4	2,9
privata	34	3,8	-3,3	-6,8	-4,6	2,9	3,5
offentliga	8	5,4	1,6	3,7	0,0	0,1	0,4
Totalefterfrågan	281	3,4	-0,7	-1,3	-0,6	1,7	2,2
inhemsk efterfrågan	204	4,0	-1,4	-1,1	-0,9	0,9	1,3
		2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Tjänster, volymförändring, %		2,8	0,5	-1,1	0,5	1,3	2,0
Industri, volymförändring, %		-0,6	-8,4	-2,0	-2,2	1,1	2,3
Arbetets produktivitet, förändring, %		1,0	-2,1	0,6	0,6	0,7	1,2
Sysselsatta, förändring, %		1,1	0,4	-1,1	-0,4	0,3	0,6
Sysselsättningsgrad, %		68,6	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5
Arbetslöshetsgrad, %		7,8	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2
Konsumentprisindex, förändring, %		3,4	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8
Förtjänstnivåindex, förändring, %		2,7	3,2	2,2	1,4	1,2	1,5
Bytesbalans, md euro		-3,5	-3,9	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4
Bytesbalans /BNP, %		-1,8	-1,9	-2,2	-1,5	-1,2	-1,1
Korta räntor (3 mån. Euribor), %		1,4	0,6	0,2	0,3	0,4	0,7
Långa räntor (statens obligationer, 10 år), %		3,0	1,9	1,9	1,5	1,6	2,2
Offentliga utgifter /BNP, %		54,4	56,3	57,8	58,5	58,2	57,9
Skattegrad /BNP, %		42,1	42,9	44,0	44,4	44,3	44,5
Offentliga sektorns finansiella sparande /BNP, %		-1,0	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7
Statens finansiella sparande /BNP, %		-3,2	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3
Offentliga sektorns bruttoskuld /BNP, % ¹⁾		48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1
Statens skuld /BNP, %		40,5	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0

¹⁾ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramen på sida 70.

Tillsyn över makrostabiliteten inom EU

Till följd av krisen inom euroområdet har medlemsländerna stärkt EU:s ställning vid samordningen av den ekonomiska aktiviteten. Förutom att tillsynen över de offentliga finanserna har fördjupats har uppmärksamhet också fästs vid den makroekonomiska stabiliteten. Genom uppföljning av den makroekonomiska stabiliteten i hela EU försöker man förebygga eventuella risker som hotar makroekonomins utveckling och korrigera problem som redan upptäckts. En lärdom av skuldskrisen i Europa har varit att följderna av att en enskilt lands makrostabilitet rubbas också förmedlas till de andra medlemsländerna i euroområdet. På grund av erfarenheterna från eurokrisen kompletterades också 2011 den multilaterala tillsynen enligt artikel 121.3 och 121.4 i EUF-fördraget med särskilda bestämmelser som gäller upptäckande av obalans i makroekonomi samt förebyggande korrigerande av alltför stor makroekonomisk obalans inom unionen.

Till detta förfarande hänförs en varningsmekanism för att makroekonomisk obalans som är på väg att uppstå ska upptäckas redan i ett tidigt skede. Europeiska kommissionen utarbetar årligen en rapport om makroekonomiska riskfaktorer i samtliga medlemsländer (Alert Mechanism Report). I det sammanhanget presenteras en så kallad resultatavbildning, där man följer utvecklingen av 11 huvudindikatorer och eventuella överskridningar av de gränsvärden som fastställts för indikatorerna. Strävan med de variabler som ingår i granskningen är att beskriva medlemsländernas ekonomiska riskfaktorer vad gäller till exempel konkurrenskraft, extern balans, skuldsättning, bostadsmarknaden och finanssektorns ansvar.

För Finlands del har de makroekonomiska problemen synts till exempel i exportens marknadsandelar. Enligt den indikator som kommissionen rapporterat har marknadsandelen för Finlands export krympt med nästan 31 % under de senaste fem åren. Detta betyder att exporten från Finland har utvecklats sämre än tillväxten på exportmarknaden. Ett problem vid uppföljningen av de fenomen som hotar makrostabiliteten är att en del av de använda indikatorerna reagerar långsamt på upptäckta förändringar. Exempelvis den indikator som beskriver exportens marknadsandel baserar sig på medeltalet under de senaste fem åren och i fråga om de nominella arbetskostnaderna per enhet används åter medeltalet av de procentuella förändringarna under tre år.

Utifrån denna granskning beslutar kommissionen eventuellt att göra en djupare analys i anslutning till upptäckta obalanser. Exempelvis för 2013 gjordes en sådan granskning (In-depth review) i fråga om 14 medlemsländer inklusive Finland. När den makroekonomiska obalansen bedöms beaktas både hur allvarlig den är och eventuella ekonomiska återverkningar och återverkningar på finansmarknaden som hotar den monetära unionen. Om man får antydningar om allvarlig obalans som äventyrar den ekonomiska och monetära unionens funktion kan man genom rådets beslut (inte automatiskt) inleda ett förfarande som gäller alltför stor obalans. I samband med det ges medlemsstaterna rekommendationer och intensifieras uppföljningen. Även sådana länder där den upptäckta obalansen inte anses vara alltför stor kan få åtgärdsrekommendationer.

I Finlands fall konstaterades de med tanke på makroekonomin allvarligaste problemen vara anspråkslös potentiell tillväxt och dålig konkurrenskraft. Som medicin mot de upptäckta problemen rekommenderar kommissionen bland annat ökad konkurrens, att produktivitetens utvecklingen ska beaktas bättre än nu i lönebildningen samt stöd till innovativa företag.

Vid förfarandet som gäller alltför stor obalans lämnar medlemslandet en på rekommendationerna grundad korrigeringsplan till rådet och kommissionen. Planen innehåller politikåtgärder och en tidtabell för dem. Om rådet anser att planen är otillräcklig så ges medlemslandet två månader på sig att presentera en ny korrigerande plan. Efter det att planen godkänts ska medlemsstaten med regelbundna mellanrum presentera en utredning om sina framsteg för rådet och kommissionen.

Om rådet på grund av kommissionens berättelse anser att medlemsstaten har genomfört de rekommenderade korrigerande åtgärderna, så anses förfarandet gällande alltför stor obalans vara inne på rätt spår och det får vila. Det kan gå lång tid mellan det att en korrigerande åtgärd godkänns och obalansen faktiskt rättas till, men uppföljningen fortsätter ändå under den tiden. Kommissionen kan avlägga effektiviserade tillsynsbesök i medlemsstater, där man har konstaterat alltför stor makroekonomisk obalans. Eftersom förfarande som gäller alltför stor obalans aldrig har inletts hittills, så har man ännu inga praktiska erfarenheter av dess funktion.

För närvarande har tre medlemsländer, Italien, Kroatien och Slovenien, konstaterats ha alltför stor makroekonomisk obalans. Uppfattningen om när en uppdagad störning eller över-skridning av gränsvärdena för de indikatorer som använts vid uppföljningen betyder alltför stor obalans är oundvikligen en tolkningsfråga. Tolkningen påverkas också av hur omfattande åtgärder medlemslandet har tagit till för att lösa de uppdagade problemen. Exempelvis Spanien har under de senaste åren genomfört många reformer som förbättrar konkurrenskraften och marknadens funktion. Det kan räcka länge innan man ser de fulla effekterna av de reformer som det fattats beslut om, så det är motiverat att man vid bedömningen av alltför stor obalans försöker beakta även reformskalan utöver den iakttagna utvecklingen.

Utsikterna på medellång sikt

Finlands ekonomi har krympt två år i följd. Samtidigt har strukturförändringen inom industrin och hela ekonomin fortsatt, vilket också har påverkat de ekonomiska tillväxtutsikterna på längre sikt. Ekonomin förväntas inte heller i år växa och även på medellång sikt förväntas tillväxten vara historiskt långsam.

De ekonomiska utsikterna på medellång sikt kan granskas genom den potentiella produktionen som är tänkt att bestämma de ekonomiska tillväxtförutsättningarna på medellång sikt. För att uppskatta den potentiella produktionen använder finansministeriet den produktionsfunktionsmetod som EU-kommissionen och medlemsländerna utvecklat tillsammans, där den potentiella produktionstillväxten indelas i uppskattningar av den potentiella arbetsinsatsens, kapitalets och den totala produktivitetens utveckling. De potentiella produktionen är en icke skönjbar variabel och det är utmanande att bedöma den speciellt under en kraftig konjunkturcykel samt när produktionsstrukturen förändras snabbt.

När befolkningen i arbetsför ålder krymper minskar arbetsinsatsen under de närmaste åren, men arbetskraftsandelarna beräknas stiga något framför allt i de äldre åldersgrupperna. Den strukturella arbetslöshetsgraden är den arbetslöshetsnivå under vilken det börjar bildas ett lönetryck på arbetsmarknaden. I praktiken betyder detta att arbetslösheten ligger ovanför sin strukturella nivå när de reala arbetskostnaderna per enhet sjunker, det vill säga lönerna stiger långsammare än produktiviteten och inflationen tillsammans. Den strukturella arbetslöshetsgraden i Finland har estimerats ligga kring 7,2 %. Arbetslösheten uppskattas närma sig denna nivå på medellång sikt när produktionsgapet stängs. Trenden för genomsnittsantalet arbetstimmar är stabil under de närmaste åren. Arbetsinsatsens kontribution till den potentiella produktionstillväxten blir i medeltal noll på medellång sikt.

Totalproduktivitetens tillväxt har varit den ekonomiska tillväxtens viktigaste drivrutin under de senaste årtiondena. De senaste åren har totalproduktiviteten utvecklats anspråkslöst. Orsaken till den svaga ekonomiska utvecklingen har varit konjunkturfaktorer, men också strukturella faktorer. Produktionen i branscher med hög produktivitet har krympt betydligt och hela den ekonomiska strukturen har blivit tjänstedominerad. Trenden när det gäller totalproduktiviteten kan filtreras från den iakttagna produktiviteten genom att man utnyttjar kapacitetens nyttjandegrad och andra konjunkturindikatorer. Totalproduktivitetens trendtillväxt har legat kring noll de senaste åren och tillväxten beräknas även på medellång sikt vara betydligt långsammare än vad vi vant oss vid i början av 2000-talet.

Produktionspotentialen påverkas också av kapitalstocken. Investeringsgraden har flera år varit låg och detta har bidragit till att fördröja kapitalstockens tillväxt och således försvagat ekonomins framtida tillväxtpotential. Som helhet förutspås ekonomins tillväxtpotential stiga till endast 1 % före 2018.

Skillnaden mellan den iakttagna och den potentiella produktionen, det vill säga produktionsgapet, är negativ när den iakttagna produktionen ligger under den potentiella produktionen. Då finns det ledig kapacitet inom ekonomin och produktionen kan växa snabbare än den potentiella produktionen utan pristryck. År 2014 beräknas produktionsgapet vara -2,7 % i förhållande till den potentiella produktionen. Under 2015-2018 beräknas produktionen inom ekonomin växa med en årstakt på i medeltal 1,4 %. Den enligt EU:s gemen-

samma metod uppskattade potentiella produktionsökningen i Finland är långsammare än detta, i genomsnitt drygt ½ procent om året, varvid produktionsgapet minskar. Det beräknas att produktionsgapet stängs 2018, då arbetslösheten närmar sig sin strukturella nivå, arbetskraftsandelen ligger på sin trendnivå och totalproduktivitetens tillväxt motsvarar trendtillväxten, eftersom den lediga produktionskapaciteten har tagits i användning.

Den offentliga ekonomin har försvagats på grund av det långvariga svaga konjunkturläget, men även strukturella faktorer, till exempel den åldrande befolkningen, har börjat försämra den offentliga ekonomin. Den avtagande potentiella tillväxten syns som att det strukturella saldot försämras, eftersom den ekonomiska tillväxten och därigenom ökningen av beskattningsutfallet beräknas vara dämpade även de kommande åren. Trots anpassningsåtgärderna uppvisar de offentliga finanserna ett strukturellt underskott. Den offentliga skulden i relation till totalproduktionen överskrider gränsen 60 % redan nästa år och fortsätter att växa även på medellång sikt.

Tabell 2. Nyckeltal på medellång sikt

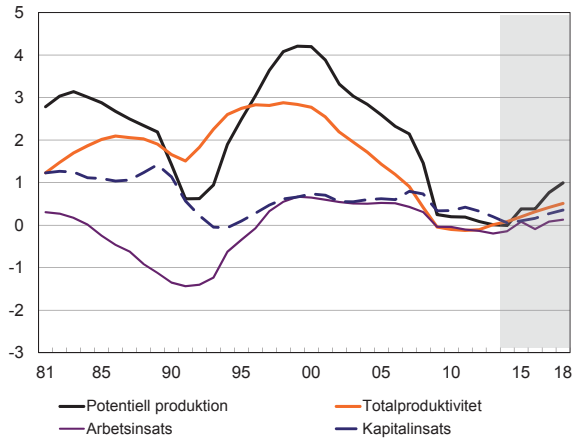
	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**	2017**	2018**
BNP till marknadspris, volymförändring, %	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,4	1,4
Konsumentprisindex, förändring, %	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8	1,8
Arbetslöshetsgrad, %	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2	7,8	7,5
Sysselsättningsgrad, %	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5	69,6	70,0
Den offentliga sektorns finansiella sparande/ BNP, %	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7	-1,1	-0,9
Statsförvaltningen	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3	-1,8	-1,5
Localförvaltningen	-1,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Socialskyddsfonderna	2,6	1,9	1,5	1,3	1,7	1,8	1,8
Den strukturella balans/BNP, %	-1,2	-0,8	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9	-0,9
Den offentliga sektorns skuld /BNP, % ¹⁾	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1	62,4	62,6
Statsskulden/BNP, %	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0	48,9	48,7
Produktionsgap, % av potentiella produktionen ²⁾	-1,5	-2,7	-2,7	-1,9	-0,9	-0,3	0,0

¹⁾ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramen på sida 70.

²⁾ Beräknad enligt EU:s gemensamma metod.

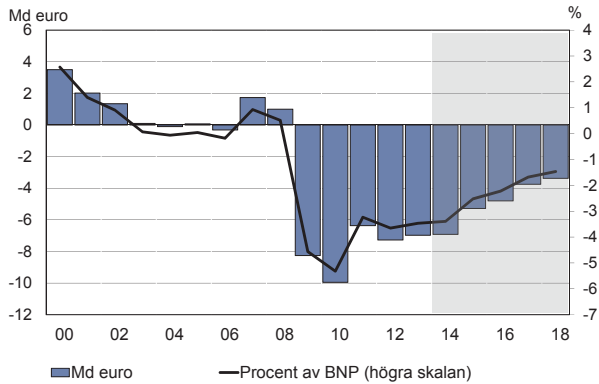
Ökningen av den potentiella tillväxten och delfaktorerna

procent, enligt EU-metoden

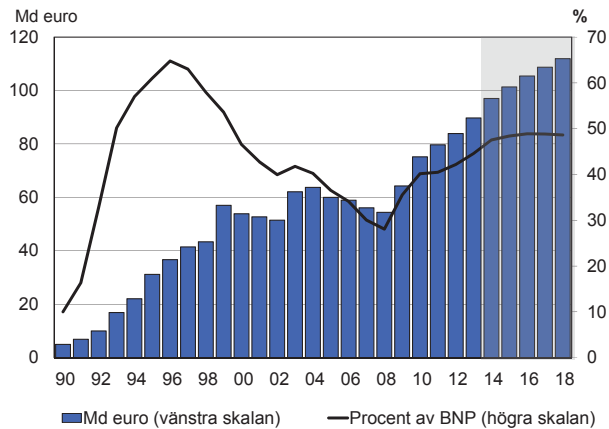
Källa: FM

Statens finansiella sparande

Källa: Statistikcentralen, FM

Statsskuden

Källa: Statskontoret, FM

Den finanspolitiska linjen

Läget för Finlands offentliga finanser är svagt och utsikterna är dämpade. Recessionen vände saldot i de offentliga finanserna i ett klart underskott. Även om tillväxten återhämtar sig och produktionen inom ekonomin så småningom når den potentiella nivå som bestäms av den mängd arbete och det kapital som står till buds samt produktiviteten, blir tillväxten stillsam. De ringa investeringarna och strukturförändringen inom industrin försämrar produktivitetens tillväxt inom ekonomin. Åldersstrukturens förändring minskar den mängd arbete som står till buds inom ekonomin och ökar de åldersrelaterade pensions-, vård- och omsorgsutgifterna speciellt snabbt under ett par årtionden framöver.

Ökningen av de åldersrelaterade utgifterna försämrar oberoende av de offentliga finansernas konjunkturläge det strukturella saldot så att den offentliga ekonomins inkomster med rådande skatteuttag inte räcker till för att täcka den offentliga ekonomins utgifter inom ramen för den normala ekonomiska utveckling som kan skönjas. Utan korrigerande åtgärder hotar den offentliga skulden att växa okontrollerat i relation till totalproduktionen. Finansieringen av den offentliga ekonomin vilar inte på hållbar grund på lång sikt.

Under dessa förhållanden gäller det att hitta balans inom finans- och den övriga ekonomiska politiken för att stödja den ekonomiska efterfrågan över recessionen, för att vända den offentliga ekonomins skuldsättning på medellång sikt samt för att förbättra förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och säkerställa den offentliga ekonomins hållbarhet på lång sikt.

När ekonomin är inne i en recession och de ekonomiska resurserna underutnyttjas, kan offentliga maktens åtgärder stödja den totala efterfrågan inom ekonomin på kort sikt. Å andra sidan borde strävan vara att balansera det strukturella saldot i de offentliga finanserna i samma takt som produktionen inom ekonomin anpassar sig mot den potentiella nivån. Omfattande direkta anpassningsåtgärder senare i en situation där ekonomin redan har uppnått balans, driver på nytt in ekonomin i en recession och bort från det balanserade tillväxtspår som produktionsförutsättningarna bestämmer. Någon sådan högkonjunktur som det skulle vara ändamålsenligt att kyla av med anpassningsåtgärder finns inte inom synhåll.

Statsminister Jyrki Katainens och statsminister Alexander Stubbs regeringars finans- och övriga ekonomiska politik har styrts av konkreta mål att minska underskottet i statsfinanserna till högst 1 % och vända statsskulden klart nedåt i relation till totalproduktionen före valperiodens utgång. Regeringarnas politik har också styrts av det offentliga ekonomins medellångfristiga mål på ett underskott på högst 0,5 % i relation till totalproduktionen, som satts för det strukturella saldot i alla offentliga finanser, samt av de maximala referensvärdena för de offentliga finansernas underskott och skuld som angetts i EU:s grundfördrag. Dessutom har regeringarna försökt reformera de ekonomiska strukturerna på ett sätt som stödjer ekonomisk tillväxt och hållbara offentliga finanser. Vid sidan av dessa har regeringarna stött den inhemska efterfrågan med olika tidsbundna och noggrant inriktade åtgärder.

Eftersom den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen har blivit sämre och även tillväxtutsikterna är dämpade, har avståndet till de mål som satts för statsfinanserna ökat. För att uppnå målen har regeringarna under sina mandatperioder beslutat om åtgärder som minskar statens utgifter och ökar inkomsterna och som uppgår till ett nettobelopp av cirka 6,4 miljarder euro på 2018 års nivå, det vill säga 2,8 % i relation till totalproduktionen, då föregående valperiods sista rambeslut för statsfinanserna utgör jämförelseobjekt.

Trots anpassningsåtgärderna förblir överskottet i statsfinanserna stort. Statsskulden upphör dock att växa i relation till totalproduktionen 2018. Det strukturella saldoto i de offentliga finanserna hotar att avvika betydligt från målet. Risken för en betydande avvikelser betyder att saken blir föremål för diskussion inte bara på EU-nivå utan också nationellt, eftersom den nationella lagen förutsätter att statsrådet vidtar korrigerande åtgärder när det upptäcker en avvikelse. Finansieringen av den offentliga ekonomin vilar på hållbar grund först när det strukturella saldoto är klart starkare än målet.

Den offentliga ekonomins skuld fortsätter att växa och överskrider 60 % i relation till totalproduktionen 2015. Att skuldkriteriet överskrids torde ändå inte leda till att processen vid alltför stort underskott inleds, eftersom bakgrunden utgörs av solidaritetsoperationer i anslutning till stödet till länderna i euroområdet och inverkan av ogynnsamma konjunkturer.

Statsminister Jyrki Katainens regering beslutade om ett strukturpolitiskt program för att stärka de ekonomiska tillväxtförutsättningarna och undanröja hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna den 29 augusti 2013. Regeringen preciserade programmet i november 2013 samt i mars 2014. Statsminister Alexander Stubbs regering har förbundit sig att genomföra programmet och fastställde programmet under budgetförhandlingarna sommaren 2014 så att programmet kan genomföras i enlighet med vad som överenskommit tidigare.

Regeringens strukturpolitiska program innehåller centrala element för att revidera de ekonomiska strukturerna på ett sätt som stödjer ekonomisk tillväxt och hållbarheten i de offentliga finanserna: kommunekonomin balanseras med hjälp av en finansiell ram och andra gemensamma åtgärder från statens och kommunernas sida, tjänsteproduktionens produktivitet höjs med hjälp av service- och finansieringsstrukturen inom social- och hälsovården samt arbetskarriärerna förlängs med hjälp av pensionsreformen och andra åtgärder som riktar sig mot arbetskarriärens början och avbrott i den. Programmet innehåller också flertalet åtgärder för att minska den strukturella arbetslösheten och effektivisera bostadsmarknadens funktion. De tidigare besluten sänker samfundsskattesatsen, reviderar dividendskattesystemet och främjar särskilt program som stärker ungas sysselsättning och blir en naturlig del av reformhelheten.

Den ekonomiska tillväxt som kan skönjas och produktionens återgång till sin potentiella nivå räcker inte ensamma till för att undanröja hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna. Genom att genomföra det strukturpolitiska programmet fullt ut i enlighet med målen kan regeringen utöka och effektivisera användningen av de till buds stående resurserna och skapa möjlighet till snabbare tillväxt på lång sikt.

Under tiden är det viktigt att stödja förtroendet för att Finland på alla sätt och under alla förhållanden har förbundit sig att sköta sina offentliga finanser och sin förmåga att uppfylla sina förpliktelser. Endast förtroende skapar det spelrum som behövs för att genomföra åtgärder som verkar på längre sikt och som behövs för att trygga hållbara offentliga finanser. Förtroendet stöds av att åtgärderna för att förbättra det strukturella saldoto genomförs målmedvetet på överenskommet sätt. Dessutom är det viktigt att minska statens underskott med framförhållning för att förhindra en accelererande skuldsättning på medellång sikt, innan de strukturella reformerna hinner bära frukt.

1 Ekonomiska utsikter

1.1 Den internationella ekonomin – geopolitiska risker överskuggar återhämtningen

Geopolitiska spänningar i bland annat Ryssland och Mellanöstern överskuggar industriländernas tillväxtutsikter. Tills vidare har förtroendet ändå inte försämrats i samma utsträckning som till exempel i samband med vissa tidigare politiska kriser och valutakriser. Trots att riskpremierna på marknaden har återgått till den mycket låga nivå som föregick finanskrisen och oljepriset har förblivit stabilt, bidrar den fortsatt stora politiska osäkerheten till att särskilt investeringarna återhämtar sig långsamt.

De direkta effekterna av västländernas ekonomiska sanktioner och Rysslands importförbud för såväl Rysslands som dess handelspartners aktivitet är begränsade. Ryska staten och centralbanken kan till exempel stödja banksystemet, som blivit föremål för sanktioner, och på så sätt upprätthålla kreditgivningen. De ökade osäkerheten höjer emellertid räntorna i Ryssland, försvagar rubeln, påskyndar inflationen, dämpar investeringarna och minskar importen. Importförbudet för livsmedel kommer att ytterligare påskynda inflationen i Ryssland. Dessa indirekta effekter av krisen på den ryska importefterfrågan är av större betydelse än de direkta effekterna.

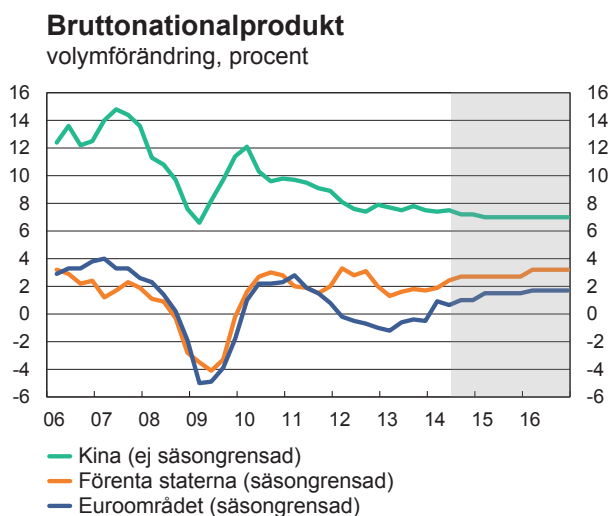
Ryssland har svårt att undvika en recession i år, även om staten kan stödja efterfrågan med en stimulanspolitik. Det fortsatt höga oljepriset genererar inte längre samma tillväxt som under tidigare år på grund av kapacitetsbrist och låga investeringar. Tillväxtförutsättningarna hämmas av landets stelbenta ekonomiska system och marknad samt av avsaknaden av innovationer och tillväxtstödjande strukturreformer.

Det är framför allt Förenta staterna och Storbritannien som står för den tilltagande tillväxten inom världsekonomin, eftersom de är på väg ut ur finanskrisens långa skugga. Den privata sektorns förbättrade balansräkningar, den synnerligen lätta penningpolitiken samt den lättare anpassningen av finanspolitiken än tidigare stödjer en snabbare tillväxt i dessa länder. I många ekonomier som är stadda i utveckling är tillväxten däremot betydligt långsammare än vad vi vant oss vid under prognoshorisonten.

Förenta staternas återhämtning är måttlig jämfört med de tidigare recessionerna. Även om investeringarna har börjat öka på nytt, når deras nivå först 2015 den tidigare konjunkturtoppen från 2005. Sysselsättningen förbättras i snabb takt, men den höga långtidsarbetslösheten, arbetskraftens sänkta deltagandegrad samt den svaga löneutvecklingen begränsar efterfrågan under hela prognosperioden.

Orsaken till den sköra tillväxten i euroområdet är återhämtningen från effekterna av skuldkrisen. Tillväxten fördröjs av att många medlemsstater har dålig konkurrenskraft, vilket dämpar utbudsmöjligheterna, samt av att den privata sektorn har anpassat sina balansräkningar, vilket begränsar en snabb tillväxt av den privata konsumtionen och investeringarna. Den höga offentliga skuldnivån försämrar dessutom längre regeringarnas möjligheter att reagera på eventuella framtida chocker. I Europa utgör Storbritannien den största ljusglimten, där en stark tillväxt har tagit fart trots den offentliga sektorns omfattande anpassningsåtgärder.

I Kina dämpas aktiviteten av den lama efterfrågan i industriländerna och många ekonomier som är stadda i utveckling, som inte helt kompenseras av efterfrågan i hemlandet och andra ekonomier som är stadda i utveckling. Tillväxten håller sig ändå kring 7 % under hela prognosperioden, om landet lyckas med sin stimulanspolitik.

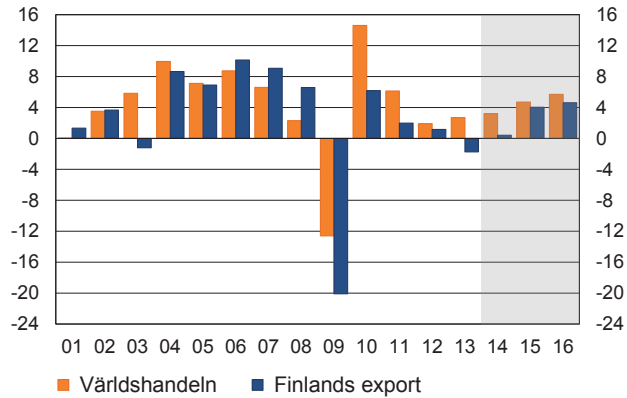
Källa: Nationella statistikmyndigheter, FM

Världshandeln är fortfarande dämpad

När globaliseringen framskred på 1990- och 2000-talen var det vanligt att industriländernas import ökade ungefär dubbelt snabbare än industriproduktionens tillväxt. Efter finanskrisen har denna minnesregel från globaliseringens guldålder inte längre fungerat. De senaste åren har världshandeln ökat i ungefär samma takt som produktionen, delvis på grund av den svaga investeringsefterfrågan. Handeln börjar växa endast långsamt mot slutet av prognoshorisonten när investeringsefterfrågan återhämtar sig. Fast den internationella ekonomin återhämtar sig innebär det inte längre samma efterfrågeimpuls för Finland, i synnerhet som vi har förlorat en betydande marknadsandel inom världshandeln efter finanskrisen.

Världshandeln

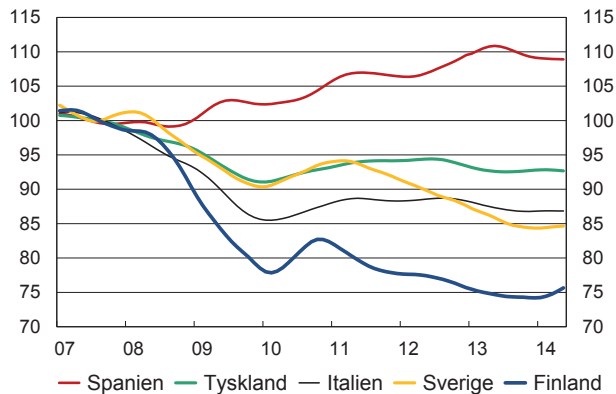
volymförändring, procent

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Statistiskentralen, FM

Varuexportens marknadsandel¹⁾

2007=100, trend (HP)

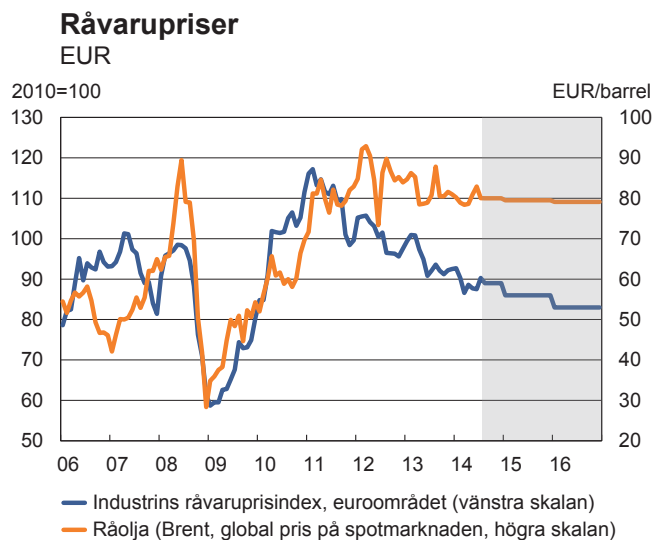
1) Ökningen av varuexporten jämfört med tillväxten inom världshandeln

Källa: Macrobond, FM

Inflationstrycket är måttfullt

På finansmarknaden är de synliga inflationsförväntningarna återhållsamma, vilket ger centralbankerna möjlighet att fortsätta med sin exceptionella penningpolitik. Krisländerna i euroområdet har svårt att undvika deflation, men i hela euroområdet är risken för deflation ändå mycket liten. I krisländerna är räntorna på banklån fortfarande betydligt högre än i de bäst rankade länderna, vilket fördröjer både konsumtionen och investeringarna. Räntorna stiger mycket långsamt under prognosperioden.

Priserna på råolja och andra råvaror sjunker måttfullt under prognosperioden, eftersom efterfrågan i ekonomierna stadda i utveckling är långsammare än tidigare och utbudet är brett. De ökade geopolitiska riskerna i de oljeproducerande länderna har tills vidare inte synts i oljepriset, men under kriser finns det en risk för att priserna på olja eller andra råvaror stiger snabbt.

Källa: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, FM

Riskerna håller på att nå jämviktsläge

I euroområdet är riskerna fortfarande koncentrerade till den negativa sidan, eftersom det kan hända att ekonomierna återhämtar sig långsammare än väntat från bank- och finanskrisen. Den låga efterfrågan på krediter inom den privata sektorn kan vända konsumtionen eller investeringarna nedåt på nytt, och riskerna kan till och med leda till att krisen flamar upp på nytt. Det är inte heller klart hur svårt skuldsatta offentliga ekonomier som måste sköta anpassningen av sina balansräkningar.

Om krisen i Ukraina drar ut på tiden ökar detta osäkerheten och kan leda till att kapitalflödena från Ryssland ökar, att investeringarna minskar, att rubeln försvagas ytterligare och att recessionen i Ryssland fördjupas.

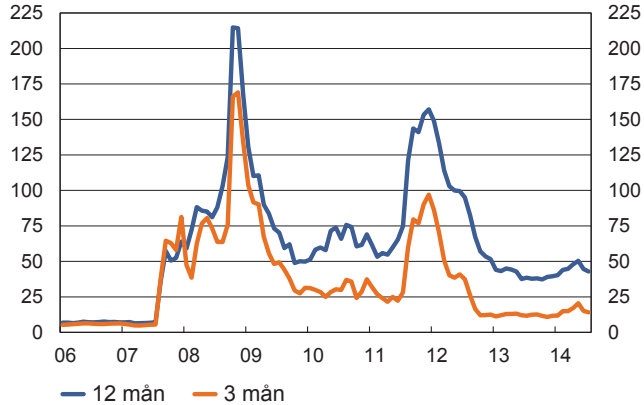
I Förenta staterna kan den privata sektorns förbättrade förmögenhetsställning vända efterfrågan i en brantare uppgång än vad som prognostiserats. Även den relativt sett förmanliga energin ger Förenta staterna möjligheter att stärka underlaget för industrin och dess konkurrenskraft.

Det råder osäkerhet beträffande såväl huruvida Japans politikförsök lyckas över huvud taget som effekternas omfattning och tidpunkten för dem. Reformerna kan dämpa efterfrågan innan deras produktivets- och sysselsättningsfrämjande konsekvenser börjar sätta fart på ekonomin. Exempelvis den momshöjning som var nödvändig med tanke på stabiliteten i de offentliga finanserna har lett till att efterfrågan krympt kraftigt under det andra kvartalet i år.

De låga räntorna i industriländerna samt den ökade risktagningsbenägenheten har styrt investeringsflödena och marknaden för vissa förmögenhetsföremål har kunnat bli överhettad. Vid prognshorizonten skönjs ett slut på den exceptionella penningpolitiken samt stigande räntenivåer, och anpassningen till detta kan orsaka kraftiga reaktioner på finansmarknaden.

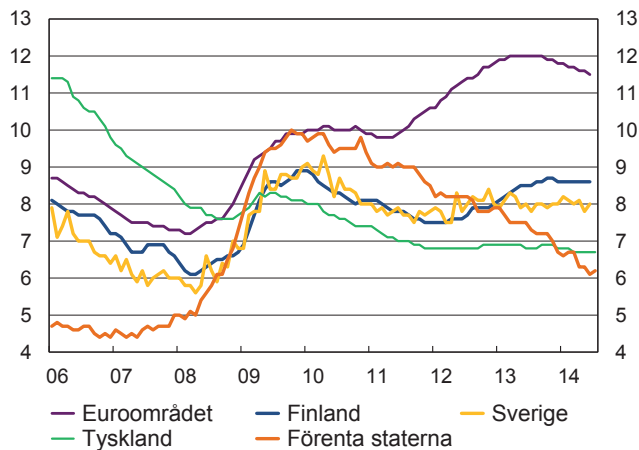
Riskerna inom banksystemet

Avkastningsskillnaden mellan Euribor med säkerhet och Eonia-kreditswapavtal utan säkerhet, grundpoäng

Källa: Macrobond

Arbetslöshetsgrad säsongrensad, procent

Källa: Macrobond, nationella statistikmyndigheter

Tabell 3. Bruttonationalprodukten

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
	procentuell volymförändring					
Världen (PPP)	3,9	3,2	3,2	3,4	3,9	4,0
Euroområdet	1,5	-0,5	-0,5	1,0	1,5	1,7
EU	1,6	-0,4	0,1	1,4	1,9	2,1
Tyskland	3,4	0,9	0,5	1,7	2,2	1,5
Frankrike	2,1	0,4	0,4	0,7	1,2	1,5
Sverige	3,0	1,3	1,6	2,5	2,5	2,7
Storbritannien	1,1	0,3	1,7	3,0	2,7	2,2
Förenta staterna	1,8	2,1	2,2	2,7	2,7	3,2
Japan	-0,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,2
Kina	9,6	7,8	7,6	7,2	7,0	7,0
Ryssland	4,3	3,5	1,2	-1,0	0,0	1,5

Källa: Eurostat, nationella statistikmyndigheter, IMF, FM

Tabell 4. Utgångsantaganden

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Världshandels tillväxt, %	6,1	1,9	2,7	3,2	4,7	5,7
EUR/USD	1,39	1,29	1,33	1,35	1,32	1,29
Industrins råvarupriser, EO, € (2010=100)	109,6	100,7	94,8	89	86	83
Råolja (Brent), €/barrel	79,7	87,1	82,0	80,0	80	79
3 mån. Euribor, %	1,4	0,6	0,2	0,3	0,4	0,7
Statens obligationer (10 år), %	3,0	1,9	1,9	1,5	1,6	2,2
Exportens marknadsandel (2000=100) ¹	82	81	78	76	75	75
Importpriser, %	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4

¹ Ökningen av exporten jämfört med tillväxten inom världshandeln

Källa: Nationella statistikmyndigheter, CPB, HWWI, Reuters, FM

Kalkyler över den försämrade finländska exportefterfrågan

De totalekonomiska effekterna av försämrad exportefterfrågan samt möjligheterna att dämpa de negativa effekterna med hjälp av inkomstpolitiken eller finanspolitiken har granskats med hjälp av FM:s ekonomiska avdelnings makromodell (KOOMA). I samtliga scenarier drabbas ekonomin till först av en negativ extern efterfrågechock på 5 %. I grundkalkylen beskrivs chockens totalekonomiska effekter och i de alternativa scenarierna granskas vilken roll en flexiblare lönebildning eller en stimulerande finanspolitik skulle spela. Granskningsperioden sträcker sig från 2015 till 2025. Resultaten har rapporterats i förhållande till ekonomins jämviktsspår, som kan vara finansministeriets konjunkturprognos som presenteras i Ekonomisk översikt.

I grundkalkylen minskar en försämring av exportefterfrågan med 5 % Finlands totalproduktion med drygt 1 % till följd av att nettoexporten krymper. Importen minskar mindre än exporten, eftersom en del av importen går direkt till konsumenterna. Överutbudet inom samhällsekonomin skapar ett negativt pristryck, vilket i någon mån dämpar det negativa trycket på exportvolymen samt förbättrar efterfrågan på produkter i hemlandet.

Den negativa efterfrågechocken försämrar utsikterna för exportföretagen och den inhemska produktionen, och till följd av detta sjunker de nominella lönerna något trots antagandet att lönerna inte omedelbart anpassar sig till de ekonomiska förändringarna. Konsumentpriserna sjunker något mindre än lönerna, så den negativa reallöneutvecklingen håller ner den privata konsumtionen. Företagens försämrade avkastningsförväntningar leder till färre lediga arbetsplatser och ökad arbetslöshet. När den privata konsumtionen minskar samt sysselsättningen och de nominella inkomsterna krymper sjunker statens skatteinkomster när skatteunderlaget minskar och den offentliga skulden ökar i relation till bruttonationalprodukten.

Till följd av den minskade exportefterfrågan ökar Finlands bruttonationalprodukt två år långsammare än ekonomins jämviktsspår. I och med att reallönerna och de relativa finländska exportpriserna sjunker börjar utsikterna för exportföretagen och den inhemska produktionen dock förbättras det tredje året. Företagen ökar sin produktion och ledigförklarar nya arbetsplatser. Arbetslösheten börjar sjunka och sysselsättningen förbättras. Eftersom det antas i kalkylen att lönerna rör sig trögt även uppåt, så syns en inkomstökning som är långsammare än jämviktsspåret även i form av att sysselsättningsutvecklingen är bättre än jämviktsspåret. Exporten börjar öka och importen minskar inte heller mycket när den privata konsumtionen börjar återgå till ekonomins jämviktsspår. Till följd av detta växer bruttonationalprodukten snabbare än jämviktsspåret.

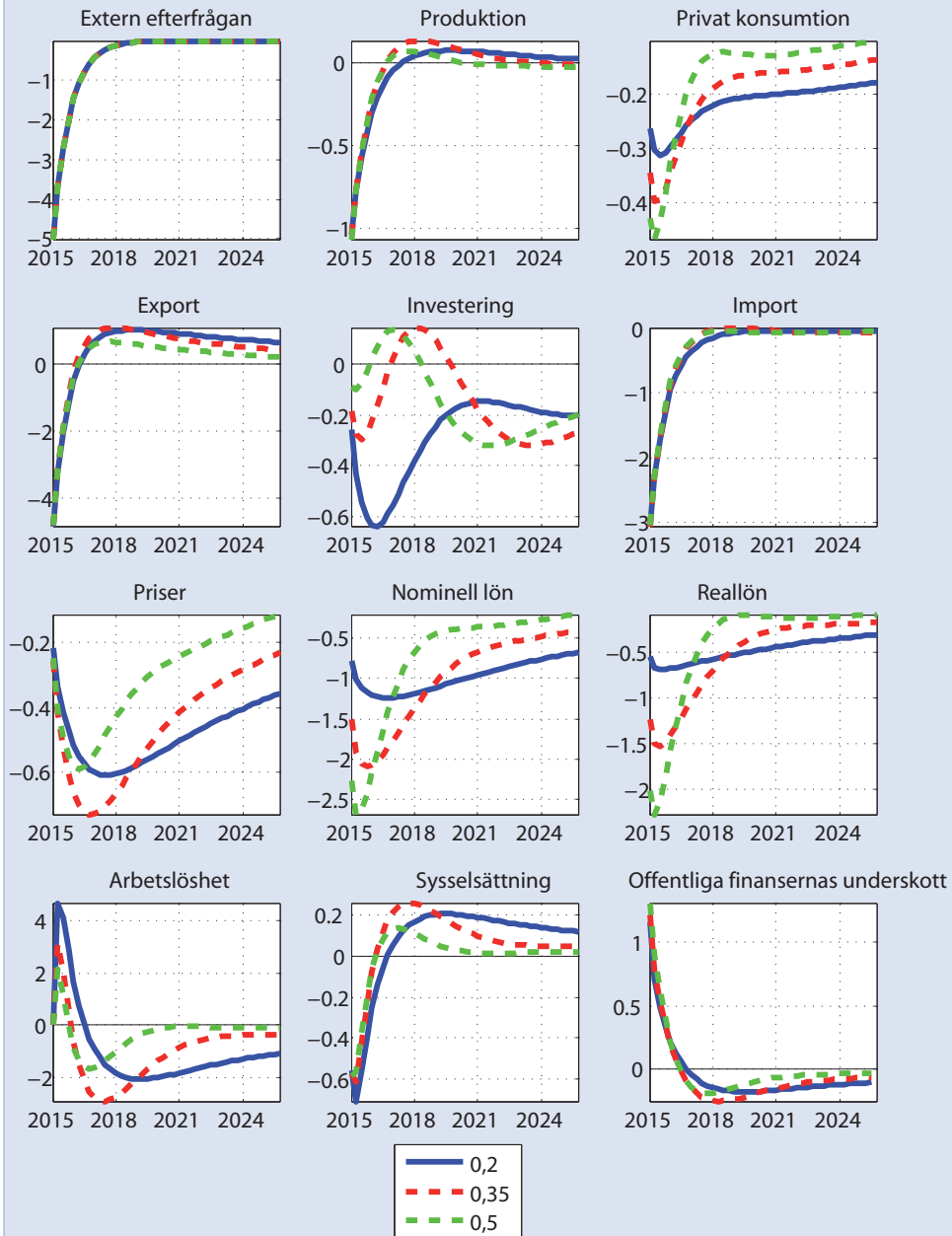
En flexiblare lönebildning

I den första alternativa kalkylen antas att lönerna anpassas snabbare till de ekonomiska förändringarna. Då grundkalkylen bygger på antagandet att endast 20 % av lönerna kan omförhandlas respektive kvartal är denna andel 35 eller 50 % i den alternativa kalkylen. En flexiblare lönereaktion har just ingen inverkan på den negativa efterfrågechockens direkta effekter på nettoexporten och totalproduktionen. En snabbare anpassning av de nominella lönerna till den minskade efterfrågan leder dock till att de privata investeringarna krymper betydligt mindre än i grundkalkylen och att arbetslösheten ökar mindre än hälften av vad som anges i grundkalkylen. Reallönereaktionen är nu kraftigare än i grundkalkylen, så den privata konsumtionen sjunker kraftigare i början.

På samma sätt som i grundkalkylen skapar den minskade efterfrågan tryck på prissänkningar. Sänkta exportpriser och lägre arbetskraftskostnader förbättrar företagssektorns intäkter. När lönerna är flexiblare anpassar de sig också snabbare till situationen än enligt grundkalkylen. Till följd av detta sjunker den privata konsumtionen endast kortvarigt och totalproduktionen återhämtar sig snabbare. Bruttonationalprodukten ökar snabbare än jämviktsspåret under

några år. När lönerna följer konjunkturläget utjämnar det variationen i bruttonationalprodukten endast litet men det minskar väsentligt konjunkturvariationen i arbetslösheten. Detta är viktigt därför att även en konjunkturrelaterad ökning av arbetslösheten ökar risken för att den strukturella arbetslösheten ska växa.

Extern efterfrågechock under olika lönestyvhet

En stimulerande finanspolitik

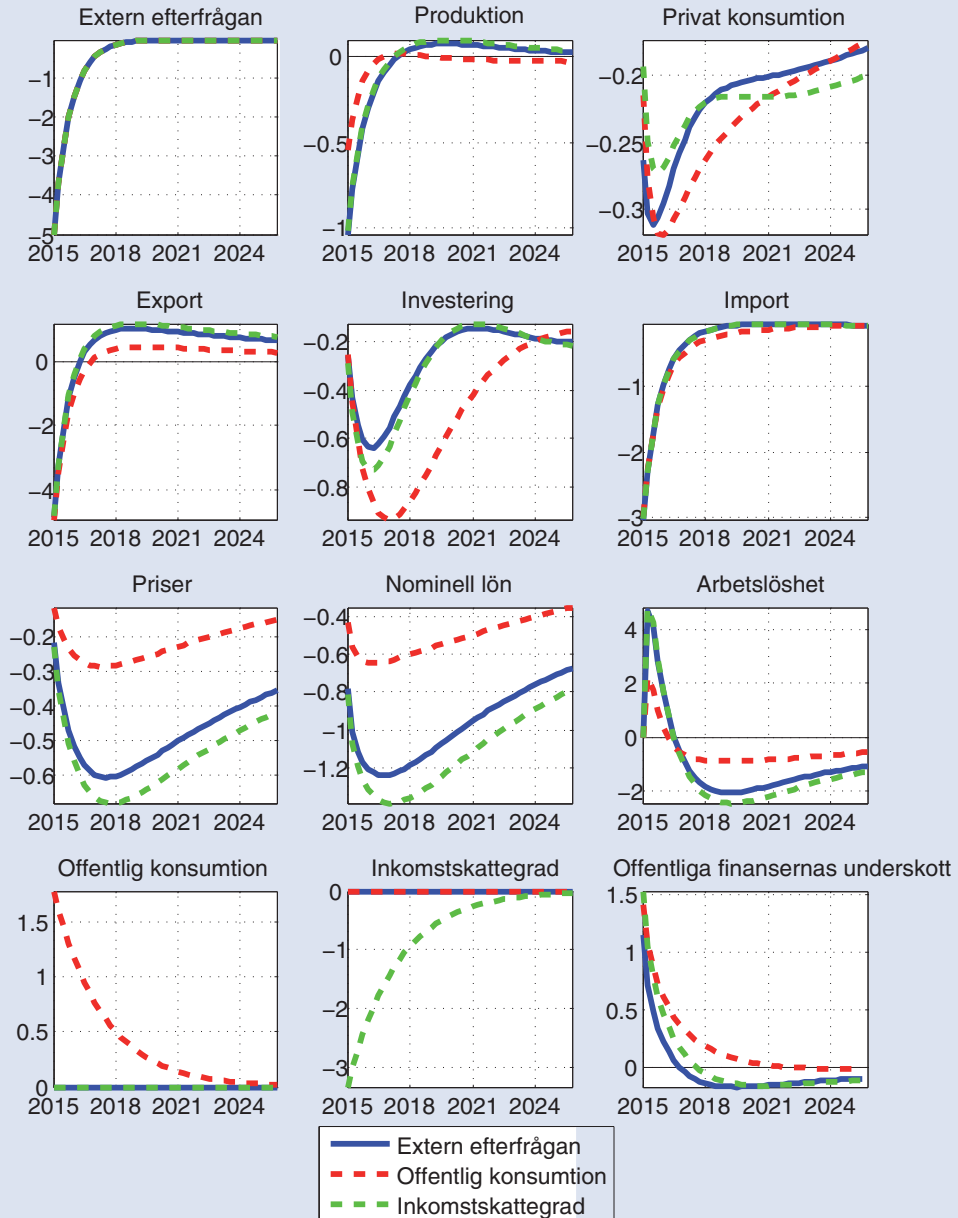
I den andra alternativa kalkylen antas att det allmänna bedriver en stimulerande finanspolitik för att lindra effekterna av recessionen till följd av den externa efterfrågechocken. I kalkylen jämför man ökningen av de offentliga utgifterna och sänkningen av löneskatten med varandra. Kalkylen visar att med utgiftsstimulans kan man i någon mån lindra en recession som beror på minskad exportefterfrågan, men denna politik har ett högt pris med tanke på skötseln av de offentliga finanserna. Den andra slutsatsen är att sänkta löneskatter på kort sikt är en tämligen ineffektiv stimulans, men på medellång sikt förbättrar de tillväxtutsikterna.

På det hela taget kan en stimulerande finanspolitik lindra nedgången i totalproduktionen endast något, men politikvalet har rätt stor inverkan på den ekonomiska strukturen. Utgiftsstimulans har genast en dämpande inverkan på nedgången, eftersom den offentliga konsumtionen är en del av bruttonationalprodukten. De ökade offentliga utgifterna tränger dock undan den privata konsumtionen och framför allt de privata investeringarna, som i slutet av granskningsperioden stannar på en nivå som ligger drygt 5 % lägre än 2014 och cirka 2,5 % lägre än om utgiftsstimulansen skulle utebli. Eftersom den negativa efterfrågechocken i detta fall delvis neutraliseras av en motsatt positiv (offentlig) efterfrågechock så anpassas priserna och lönerna mindre än i grundkalkylen. En nominell anpassning av ekonomin räcker då inte till för att bruttonationalprodukten ska börja växa snabbare än jämviktsspåret till skillnad från grundkalkylen.

Skattestimulans har en mycket måttfull effekt på kort sikt och därför kan den inte betraktas som ett effektivt politikinstrument för att utjämna konjunkturerna. Däremot utgör den enligt kalkylen förnuftig strukturpolitik, eftersom de dynamiska tillväxteffekterna är positiva. Till följd av detta krymper bruttonationalprodukten till följd av exportefterfrågechocken kumulativt sett minst i skattestimulansscenariot. De positiva tillväxteffekterna syns särskilt på arbetsmarknaden. Sänkt löneskatt möjliggör lägre nominella löner än grundkalkylen utan att de disponibla inkomsterna minskar, och därför ökar sysselsättningen mest i detta fall trots att det privata konsumtionsspåret är likadant som i grundkalkylen.

Finanspolitisk stimulans ökar dock alltid den offentliga skulden, men det politikverktyg som väljs har betydelse även ur denna synvinkel. I grundkalkylen är den offentliga skulden i förhållande till bruttonationalproduktionen utan stimulans i slutet av granskningsperioden, 2025, 0,4 procentenheter lägre än 2014, med skattestimulans 0,2 procentenheter högre och med utgiftsstimulans 2 procentenheter högre än 2014.

Extern efterfrågechock

Ryssland

EU:s ekonomiska sanktioner

Europeiska unionen har från och med mars stegvis skärpt sina restriktiva åtgärder gentemot Ryssland på grund av situationen i Ukraina, först genom att besluta om frysning av tillgångar och reserestriktioner för en grupp personer och sammanslutningar. Senare begränsades tillträdet till finansmarknaden för finansiella institut som ägs av ryska staten och förbjöds EU-medborgare att investera i masskuldebrev, börsintroduktioner samt andra finansiella instrument som emitterats av finansiella institut som ägs av ryska staten.

Dessutom ställde EU upp sektorspecifika restriktioner. Det är förbjudet att importera och exportera försvarsmateriel samt att exportera produkter med dubbel användning som är avsedda för militär slutanvändning. Produkter som går till ryska armén betraktas automatiskt som militär slutanvändning. Dessutom förbjöds export av produkter som finns på särskild lista och som används i arktiska, djupvattens- eller skifferoljeprojekt. Syftet med restriktionerna är att ingripa i utvecklingen inom sektorn på lång sikt och de påverkar inte den nuvarande oljetillgången. EU begränsade också tillhandahållandet av tjänster och finansiering i anslutning till nämnda produkter och exporten av dem.

Rysslands importförbud

Ryssland utfärdade den 7 augusti 2014 importförbud för kött och köttprodukter, mjölk och mjölkprodukter, rotfrukter, grönsaker, frukt och nötter, växtfettbaserade matvaror samt fisk och skaldjur från EU, Förenta staterna, Kanada, Australien och Norge. Förbudet är i kraft ett år. Ryssland har redan i januari belagt svinkött med importförbud på grund av att afrikansk svinpest förekommit inom EU. Förbudet gäller inte privatpersoners införsel och inte produkter som är avsedda som barnmat.

Direkta effekter av sanktionerna

EU:s sektorspecifika restriktioner har mycket små direkta effekter på samhällsekonomisk nivå i Ryssland. Sanktionerna minskar i synnerhet utländska investeringar i oljeletning och så kallade okonventionella oljekällor.

De sanktioner som berör kapitalmarknaden har begränsade direkta effekter på den ryska ekonomin via de ryska företag eller banker som drabbas av restriktionerna. Såväl de statliga företagen som nästan alla stora statliga banker har mycket liten utlandsskuld på kortare tid än ett år. Inom den ryska ekonomin är finansieringen av mindre betydelse än i de utvecklade ekonomierna. Restriktionerna inverkar negativt på alla ryska företags och bankers tillgång till finansiering, deras kostnader och andra kreditvillkor samt på den ryska aktiemarknaden.

Det är lätt att kompensera de svårigheter som gäller framför allt grundläggande finansiella operationer, som att skaffa medel. Företag och banker kan använda likvida medel för att sköta sina skulder. Dessutom kan finansiering i någon mån skaffas på andra marknader och från den inhemska banksektorn. I sista hand kan bristande finansiering avhjälpas genom att man använder ryska statens medel samt centralbanken och statliga banker.

De restriktioner som berör kapitalmarknaden har inga betydande direkta effekter på Finland eller finländska finansiella institut. Även de sektorspecifika restriktionerna gäller produkter som det handlas mycket litet med mellan Finland och Ryssland. Även om sanktionernas direkta totalekonomiska effekter på Finland är obefintliga, kan effekterna för enskilda företag vara betydande.

Importförbudet för livsmedel omfattar över 30 % av konsumtionen av kött och grönsaker och över 40 % av konsumtionen av mjölkprodukter i Ryssland. Ryssland kan inte på kort sikt ersätta

denna import med egen produktion eller import från till exempel Asien eller Latinamerika. Förbudet höjer livsmedelspriserna och påskyndar inflationen 2014 med cirka 2 procentenheter.

På grund av det ryska importförbudet sjunker Finlands livsmedelsexport till Ryssland till mindre än en fjärdedel jämfört med normaltillägget. Den direkta effekten är störst på mjölkprodukterna. År 2013 exporterade Finland produkter som nu berörs av importförbudet till Ryssland till ett värde av sammanlagt cirka 283 miljoner euro. Till följd av konsekvenserna för livsmedelsexporten riktar sig trycket mot den inhemska jordbruksproduktionen, särskilt mjölksektorn. Även den mängd livsmedel som omfattas av importförbudet i hela EU kommer i fortsättningen både ut på den interna marknaden och att söka sig till ersättande marknader.

Omdirigeringen av den ryska importen öppnar nya exportmöjligheter. I värsta fall kan de mjölkprodukter som gått till Ryssland ersättas med försäljning av smör och mjölkpulver till andra ställen eller till EU:s interventionsfond, vilket sänker mjölksektorns exportinkomster med uppskattningsvis 50–90 miljoner euro. Även om importförbudet påverkar vissa företag starkt, blir de totalekonomiska effekterna även i värsta fall mycket begränsade, eftersom hela livsmedelsexporten till Ryssland står för mindre än 0,5 % av värdet av Finlands hela varuexport. Enligt FM:s uppskattning minskar de ryska motsanktionerna Finlands BNP med cirka 0,05 % 2014 och 2015.

Indirekta effekter

De indirekta ekonomiska effekterna av EU:s sanktioner är mer betydande än de direkta effekterna. I synnerhet begränsningar av finansieringen kan ha kännbara indirekta effekter när utländska banker börjar begränsa ryska företags tillgång till finansiering.

Den ökade osäkerheten har den största effekten. Ryska och utländska företag och finansiärer samt ryska hushåll kan snabbt börja föra ut kapital ut landet eller lämna rubeln. Då försvagas rubeln och detta påskyndar inflationen och fördröjer konsumtionstillväxten. Dessutom ökar försiktigheten bland investerarna i realekonomin. Till följd av det ryska importförbudet stiger livsmedelspriserna och tilltar inflationen ytterligare, vilket minskar konsumtionen ännu mera.

När rubeln, konsumtionen och investeringarna försvagas minskar Rysslands varuimport samt ryssarnas utlandsresor. Dessa indirekta effekter riktar sig via handelskanalen och valutakursreaktionen mot Rysslands handelspartner beroende på intensiteten hos de ekonomiska relationerna. Minskad aktivitet hos Rysslands handelspartner avspeglar sig också i exportefterfrågan från Finland.

År 2013 uppgick Finlands varuexport till Ryssland till 5,4 miljarder euro och importen från Ryssland till 10,5 miljarder euro. Varuexporten till Ryssland stod för cirka 9 % av det totala exportvärdet och varuimporten därifrån för cirka 18 % av det totala importvärdet. Ryssland är också föremål för en betydande tjänsteexport. Exempelvis cirka 30 % av turisterna kommer från Ryssland och 2013 förde de med sig inkomster på över 1,2 miljarder euro till Finland.

Inom Rysslandsexporten var det inhemska mervärdets andel större än inom exporten i medeltal. Med det inhemska mervärdet betalas löner, vinster och skatter, och det beskriver ett lands beroende av utvecklingen i exportlandet bättre än andelen av bruttoexporten. Inom Rysslandsexporten är de små och medelstora företagens andel dessutom avsevärt större än inom exporten i medeltal. Små och medelstora företag har sämre möjligheter att förbereda sig på risker och inrikta sina ansträngningar på nya marknader än stora företag, varför effekterna av negativa chocker kan vara mera omfattande.

Det ekonomiska läget i Ryssland

Invaderingen av Krim och annekteringen till Ryssland i månadskiftet februari-mars, Rysslands åtgärder för att rubba situationen i östra Ukraina, hotet om sanktioner samt den negativa inrikes- och ekonomiskpolitiska utvecklingen i Ryssland har ökat osäkerheten visavi Ryssland. Den

ekonomiska tillväxten i Ryssland halverades från cirka 2 % det sista kvartalet i fjol till drygt 0,8 % det första och det andra kvartalet i år (se figur 1).

FM förutspår att Rysslands BNP krymper med 1 % 2014 och håller sig på samma nivå 2015. Även om den ökade geopolitiska osäkerheten har höjt räntorna i Ryssland, försvagat rubeln, påskyndat inflationen samt minskat investeringarna och krympt importen, utgör situationen i Ukraina samt sanktionerna och motsanktionerna bara toppen av de ekonomiska utmaningarna i Ryssland. Tillväxten har avtagit framför allt därför att landets ekonomiska system reformeras så långsamt. Det fortsatt höga oljepriset genererar inte samma tillväxt som tidigare år på grund av kapacitetsbrist och låga investeringar. Den försämrade ekonomiska tillväxten i Ryssland sänker Finlands BNP med cirka 0,5 % 2014. Kalkylerna är förenade med stor osäkerhet, framför allt i en sådan här situation, där hushållens, företagens och hela ekonomins beteende kan förändras.

På längre sikt ligger den ekonomiska utvecklingen i de ryska beslutsfattarnas egna händer. Omfattningen av den osäkerhet som inverkar på den ekonomiska utvecklingen är beroende av både Rysslands geopolitiska linje och den ekonomiska politik och strukturpolitik som landet väljer. Ryssland kan avhjälpa det första problemet genom att snabbt och på ett trovärdigt sätt avstå från sin politik i syfte att rubba Ukraina, vilket också skulle minska det hot som hänför sig till västländernas sanktionspolitik. När det gäller den ekonomiska politiken och strukturpolitiken ser situationen svårare ut. När Ryssland vänder sig inåt för det landets politik och ekonomiska politik i helt fel riktning. Ryssland har genom sitt eget åtgörande hamnat in i en ond cirkel, där både kaoset i Ukraina och de svaga ekonomiska utsikterna i hemlandet göder osäkerheten och hindrar ekonomiska och strukturella reformer. Problemen började redan före invaderingen av Krim och kommer att fortsätta oberoende av om situationen i Ukraina lugnar ner sig. Ryssland har råd med en stimulanspolitik som kan ge tillfällig lättnad men den ökar bara den offentliga sektorns roll inom ekonomin, som redan från förr utgör det största problemet. Inom politiken behövs snarare djupgående reformer och en öppnare ekonomi.

Bild 1: Ökningen av Rysslands BNP till fast pris och tillväxttrenden

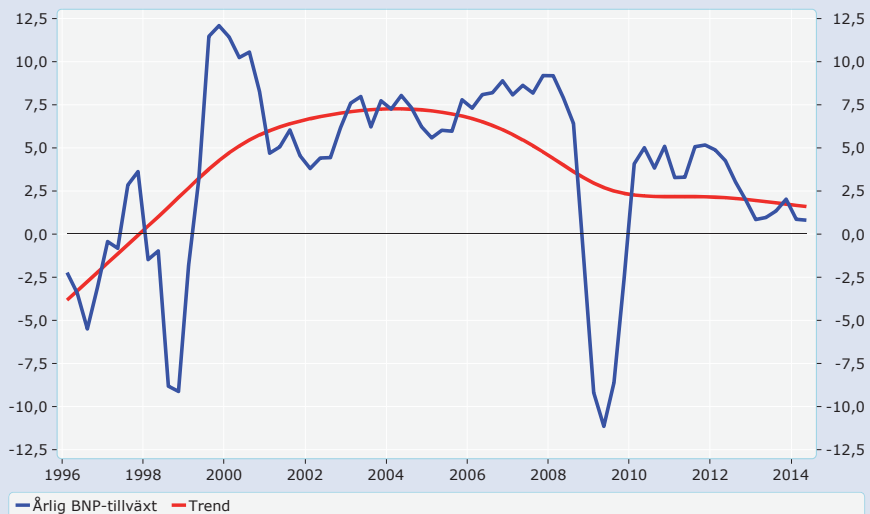
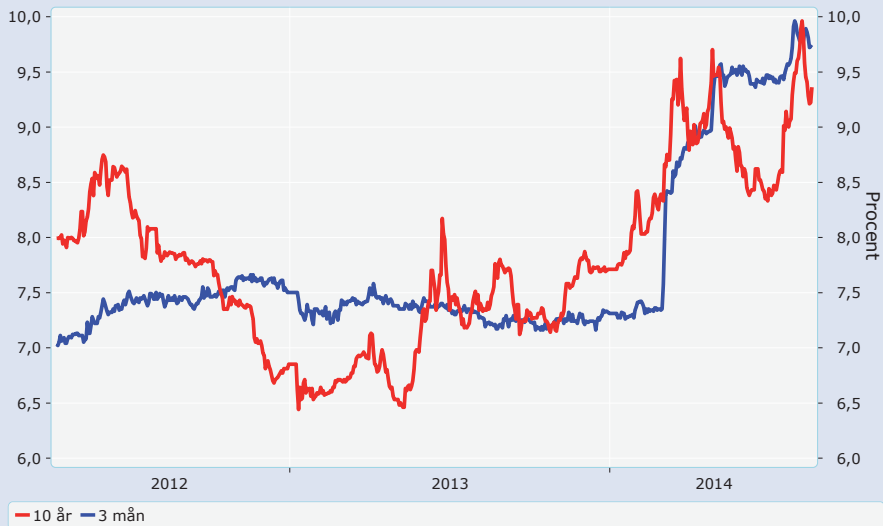
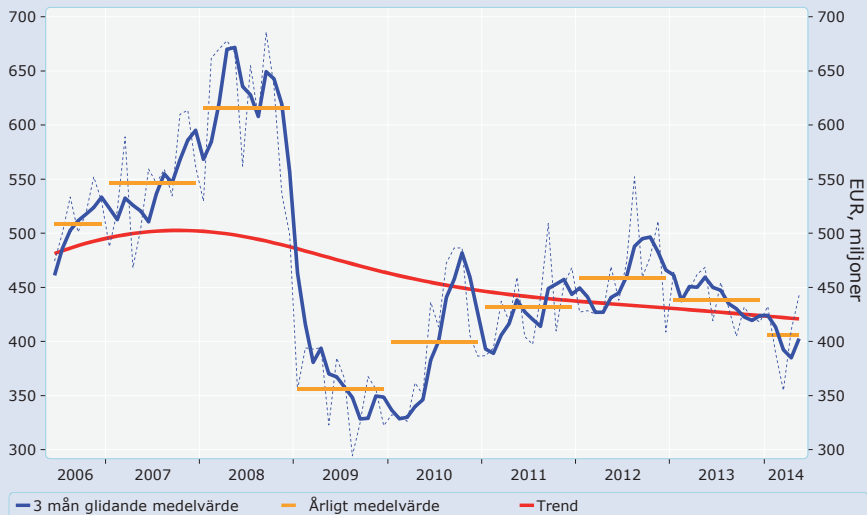

Bild 2: Räntorna i Ryssland

Källa: Macrobond / FM

Bild 3: Finlands säsongutjämnade exportvolym till Ryssland

Källa: Macrobond / FM

1.2 Utrikeshandeln

Exporten växer trots sämre utsikter

Enligt de räkenskaper som Statistikcentralen publicerade i juli 2014 krympte exporten med 1,7 % år 2013 och lika mycket det första kvartalet 2014 från föregående period. Exporten har inte ökat efter 2010 och värdet av exporten var under det första kvartalet 2014 cirka 3 % lägre än medeltalet 2010. Det ligger flera omständigheter bakom exportminskningen, av vilka de viktigaste har att göra med strukturförändringen inom industrin och Finlands försämrade kostnadskonkurrenskraft.

Enligt Tullens statistik steg värdet av exporten under det andra kvartalet med nästan 3 % jämfört med föregående kvartal. Även om ökningen baserar sig på export av trafikmedel så är tillväxten i början av året ändå snabbare än prognosen i juni. Även om exportprognosen för slutet av året går nedåt när de kortsiktiga utsikterna försämras så stiger prognosen för 2014 jämfört med prognosen från juni. Även nettoexportens kontribution ökar en smula.

I prognosen förutspås fortfarande att exporten ska börja öka. Orsaken till detta är att den ekonomiska tillväxten i Finlands viktigaste exportländer stärks och att världshandeln så småningom tar fart efter några mer dämpade år. År 2014 är den ekonomiska tillväxten i euroområdet snabbare än föregående år och investeringarna ökar, vilket syns som ökad efterfrågan på finländska varor och tjänster. Även om denna utveckling inte ser lika stark ut som i våras, så förväntas exporten ändå öka mot slutet av året.

Något över hälften av exporten går till EU-länderna. Ser man till de olika branscherna finns det just inga skillnader i exportandelarna till EU. De stora industribranscherna, till exempel kemi-, skogs- samt metallindustrin står för över hälften av exporten. Av dessa är EU-länderna ett viktigare exportmål än övriga världen endast för skogsindustrin.

År 2015 kommer exportökningen upp i 4 % och 2016 accelererar exportökningen till 4,6 % tack vare tillväxten inom världshandeln. Finland fortsätter att förlora exportandelar. Tillväxtutsikterna i Europa och den investeringsbaserade tillväxten når inte upp till tillväxttakten i de ekonomier som är stadda i utveckling mot slutet av prognosperioden. Den försämrade ekonomiska aktiviteten i Ryssland under fjolåret och prognosperioden minskar exportefterfrågan från Finland och även exportökningen. De försämrade exportutsikterna avspeglar sig tydligast i prognosen för 2015 och även i nettoexportens försämrade kontribution.

Tabell 5. Utrikeshandeln

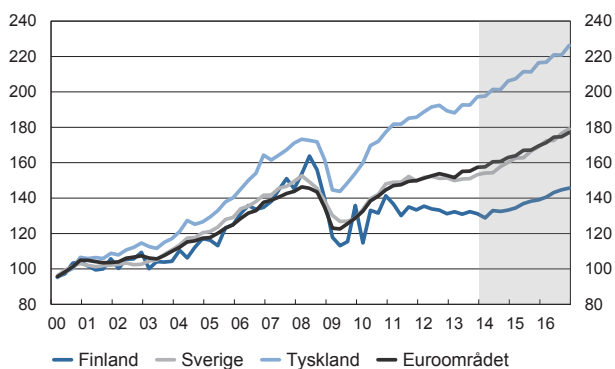
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	procentuell volymförändring					
Export av varor och tjänster	2,0	1,2	-1,7	0,4	4,0	4,6
Import av varor och tjänster	6,0	1,3	-2,5	-0,9	3,2	4,4
	procentuell prisförändring					
Export av varor och tjänster	4,5	1,2	-0,8	-0,6	1,4	1,5
Import av varor och tjänster	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4

I denna prognos har det beaktats att handelssanktionerna försämrar sambandet mellan Rysslands BNP och importen. Det finns emellertid en risk för att sanktionernas negativa följder kan visa sig vara större än förväntat. Effekterna kan synas inte bara direkt i exporten till Ryssland utan även indirekt genom att sanktionerna också försämrar den ekonomiska utvecklingen i övriga Europa. En uppskattning av sanktionerna och deras effekter på den finländska ekonomin återfinns i ram på sidan 33.

Enligt räkenskaperna för juli krympte importen med 2,5 % 2013, och under det första kvartalet 2014 krympte importen med ytterligare 2,9 % från föregående kvartal. Enligt uppgifter från Tullen har importen ökat under det andra kvartalet, och även detta har att göra med affärerna som gäller trafikmedel. Importen börjar öka, för 2014 blir både exporten och den inhemska efterfrågan livligare, även om det går långsamt. När investeringarna och konsumtionsefterfrågan börjar öka tilltar importökningen 2015 och 2016, och till följd av detta minskar nettoexportens tillväxstödjande inverkan på bruttonationalprodukten under prognosperioden.

Export av varor och tjänster

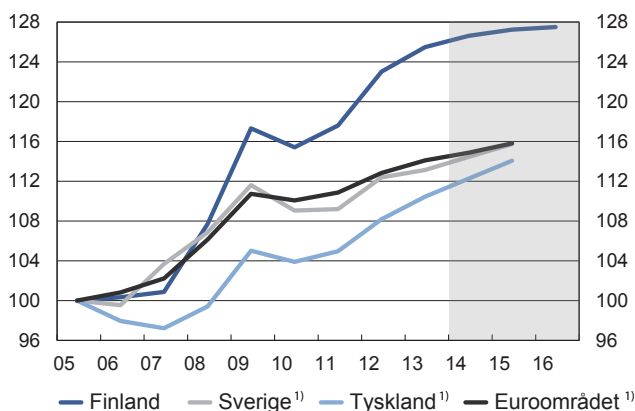
volym 2000=100, säsongrensad

Källa: Eurostat, FM

Arbetsenhetskostnader

2005=100, nominell

¹⁾ Europeiska kommissionens prognos

Källa: Europeiska kommissionen, Statistikcentralen, FM

Bytesbalansen fortsätter att uppvisa underskott

Underskottet i bytesbalansen 2013 visade sig vara nästan 2 miljarder euro större efter räkenskapsuppdateringen i juli än i prognosen från juni. Underskottet i bytesbalansen är 4,3 miljarder euro, det vill säga över 2 % i relation till bruttonationalprodukten. Det inhemska sparandet var betydligt sämre än vad som uppskattats tidigare, vilket är en följd av exportindustrins problem. Även det offentliga sparandet var mindre än vad som uppskattats tidigare.

Räkenskapsuppdateringen i juli ändrade siffrorna för utrikeshandeln från och med 2012. Siffrorna för utrikeshandeln med tjänster ändrades mest, eftersom de baserar sig på förfrågningar som blev klara under sommaren.

Importen och exporten av tjänster 2013 var större än vad som uppskattats tidigare, men tjänstebalansen uppvisade ett nästan 700 miljoner euro större underskott. Eftersom värdet av varuexporten sjönk och importvärdet inte just förändrades så ökade underskottet i handelsbalansen med nästan 600 miljoner euro. Varu- och tjänstebalansen uppvisar nu ett nästan 2 miljarder euro större underskott än tidigare.

Under prognosperioden krymper underskotten i handelsbalansen och bytesbalansen med ungefär 2 miljarder euro tack vare den positiva nettoexporten, men ändå uppvisar bytesbalansen ett underskott på 2,3 miljarder euro, det vill säga cirka 1 %, i förhållande till bruttonationalprodukten 2016. Även om problemen bakom den kraftiga nedgången i bytesbalansen är strukturella, till exempel elektronikindustrins minskade produktion i Finland, så är det minskade underskottet under prognosperioden ändå en följd av konjunkturrelaterade omständigheter. Bättre extern efterfrågan och export gör att bytesbalansen åter närmar sig jämvikt. När investeringarna tar fart växer produktionspotentialen och det blir möjligt för bruttonationalproduktens exportandel att åter närma sig den nivå som föregick finanskrisen.

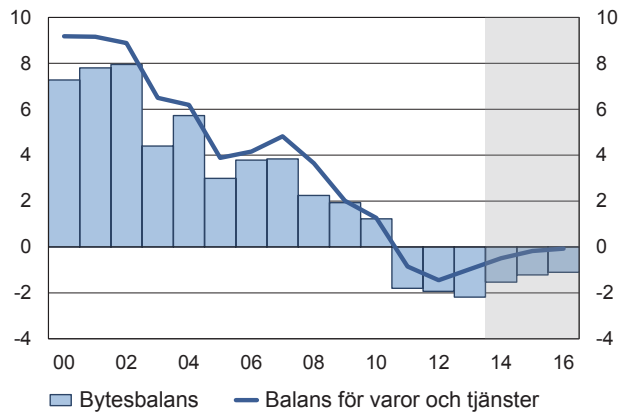
Bytesrelationens betydelse för bytesbalansens utveckling har minskat. Export- och importpriserna utvecklas i hög grad likadant, eftersom exporten har fått en mångsidigare struktur och produktpriserna i högre grad följer konkurrenternas exportpriser. Export- och importpriserna fortsätter att sjunka, men prisnedgången har redan avtagit och priserna förutspås börja stiga något. Prisstegringen blir långsam, eftersom priserna på olja och råvaror fortsätter att sjunka. Bytesrelationen förbättras under prognosperioden, men bara litet. I Finland är inflationen inom den slutna sektorn kraftigare än i konkurrentländerna, vilket också syns som att exportpriserna stiger något snabbare.

Tabell 6. Bytesbalansen

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro					
Balans för varor och tjänster	-1,7	-2,9	-1,9	-1,0	-0,4	-0,2
Faktorinkomster och transfereringar, netto	-1,9	-1,0	-2,5	-2,1	-2,2	-2,2
Bytesbalans	-3,5	-3,9	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4
Bytesbalans i procent av BNP	-1,8	-1,9	-2,2	-1,5	-1,2	-1,1

Bytesbalans

i förhållande till bruttonationalprodukten, procent

Källa: Statistikcentralen, FM

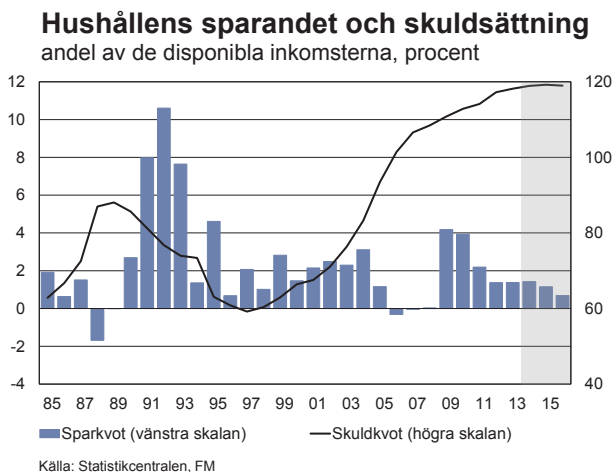
1.3 Den inhemska efterfrågan

1.3.1 Den privata konsumtionen

Svag realinkomstutveckling krympte konsumtionen

I fjol krympte den privata konsumtionen med 0,7 % på grund av hushållens svaga realinkomstutveckling. Förra gången sjönk den privata konsumtionen i samband med finanskrisen 2009. Hushållens köpkraft minskade i fjol när den snabba inflationen fortsatte och sysselsättningsläget försämrades. De ändringar som företagits i grunderna för den indirekta beskattningen gav konsumentpriserna skjuts uppåt. Hushållens spargrad slutade att sjunka när konsumenterna upplevde att den ekonomiska osäkerheten ökat.

Hushållens förtroende för samhällsekonomins utveckling i Finland har stärkts något under början av året. I juni motsvarade förväntningarna den långsiktiga medelnivån. Det hot om arbetslöshet som konsumenterna upplever har minskat under senvåren men det är fortfarande större än vanligt. Konsumenternas förväntningar beträffande den egna ekonomiska situationen har däremot utvecklats något försiktigare jämfört med uppfattningarna om utsikterna för hela samhällsekonomi. Efterfrågan på sällanköpsvaror reagerar lätt på förändringar i hushållens förväntningar. Privata fortskaffningsmedel utgör nästan en tredjedel av sällanköpsvarorna. Enligt konsumentbarometern ökade andelen som planerar att skaffa ny bil av dem som besvarade förfrågningen under våren. Under januari-juli ökade antalet nya personbilar som konsumenterna registrerade med något över 3 % jämfört med ett år tidigare. I juli krympte dock antalet registrerade nya bilar klart jämfört med i fjol. Utvecklingen i slutet av året förväntas bli anspråkslösare än i början av året vad gäller såväl sällanköpsvaror som hela konsumtionen. I år förblir den privata konsumtionen på samma nivå som i fjol.

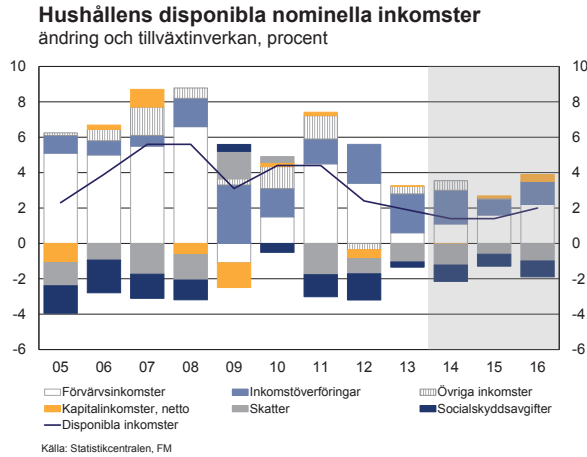

Detaljhandelns försäljning har utvecklats exceptionellt svagt i början av året. Under januari-juli krympte detaljhandelns volym med 0,8 %. För närvarande är handelns förväntningar nästan rekordförsiktiga. Till detta bidrar förutom hushållens försämrade köpkraft även den pågående strukturförändringen inom handeln. De senaste åren har näthandelns betydelse ökat till följd av konsumenternas förändrade köpvanor. I fjol köpte cirka 65 % av konsumenterna produkter eller tjänster via näthandeln. Utvecklingstrenden tvingar den traditionella detaljhandeln att omvärdera sina verksamhetsmodeller. I och med näthandelns ökade betydelse har de inhemska aktörerna i handelsbranschen stött på starkare utländsk konkurrens än tidigare.

Sysselsättningsutsikterna i en nyckelställning för att konsumtionen ska öka

Den viktigaste faktorn som bestämmer hur den privata konsumtionen utvecklas är sysselsättningen. Lönerns andel av hushållens inkomster är cirka $\frac{1}{4}$. I år minskar antalet sysselsatta till följd av den svaga ekonomiska aktiviteten. Den svaga sysselsättningsutvecklingen ökar hushållens försiktighet särskilt på bostadsmarknaden. Antalet bostadsaffärer beräknas krympa för andra året i följd. När försäljningstiderna förlängs sjunker också bostadspriserna. Sysselsättningen förbättras först nästa år när exporten återhämtar sig. De positiva effekterna på den privata konsumtionen syns med fördröjning. Nästa år börjar den privata konsumtionen öka något. Prognosen bygger på antagandet att hushållens förtroende stärks mot slutet av prognosperioden.

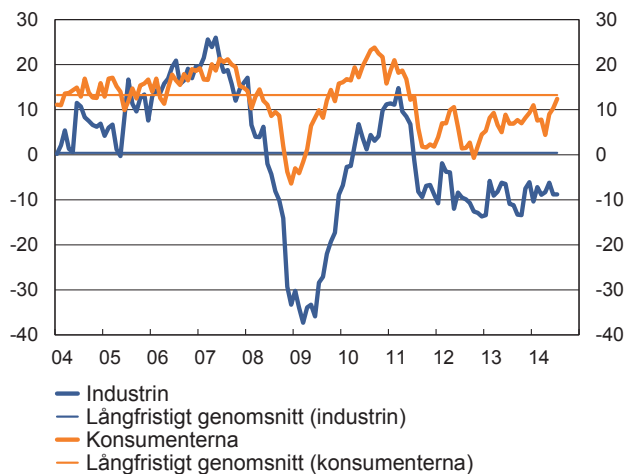
Den svaga inkomstutvecklingen beskrivs av att hushållens disponibla inkomster reellt sett ligger på 2010 års nivå i år. Realinkomsterna börjar stiga först mot slutet av prognosperioden. Det allmännas möjligheter att stödja hushållens köpkraft är mycket begränsade de närmaste åren. För att den offentliga skulden ska sluta att växa krävs åtgärder som på kort sikt oundvikligen har en negativ inverkan på hushållens konsumtionsmöjligheter. I de skattelösningar som genomförts hittills har strävan varit att rikta förhöjningstrycket till annat än beskattningen av arbete. Under prognosperioden skärps dock förvärvsinkomstbeskattningen i och med att socialskyddsavgifterna stiger och även utgiftstrycket inom kommunekonomin kan öka skattebördan ytterligare. För att återställa den externa balansen i samhällsekonomin och stärka konkurrenskraften på det sätt som detta kräver förutsätts åter att inkomstnivån utvecklas återhållsamt. Vid sidan av löneinkomsterna utgör sociala inkomsttransfereringar en betydande del av hushållens inkomstbildning. År 2013 uppgick inkomsttransfereringarna till 39,7 miljarder euro, det vill säga 37 % i förhållande till hushållens disponibla inkomster. Under de närmaste åren ökar antalet pensionärer och det sätter fart på ökningen av inkomsttransfereringarna.

Hushållens kreditbestånd har fortsatt att växa. Särskilt efterfrågan på konsumtionskrediter har ökat klart snabbare än vad som fortfarande var fallet vid årsskiftet. Bostadskrediternas andel av hushållens skuld var nästan $\frac{3}{4}$ i slutet av fjolåret. Ökningen av bostadskreditbeståndet har fortfarande varit långsammare. Räntenivån stiger mot slutet av prognosperioden. Hushållens skuldsättningsbenägenhet dämpas också av att rätten att dra av bostadslåneräntorna i beskattningen naggas i kanten. Under prognosperioden vänder hushållens skuldförhållande i en svag nedgång. Hushållens skuldsättningsgrad ligger på genomsnittlig nivå inom EU.

Trots att realinkomsterna utvecklats anspråkslöst de senaste åren har den osäkerhet som konsumenterna upplever ändå inte synts i sådan utsträckning att spargraden skulle ha börjat stiga. Prognosrisken när det gäller den privata konsumtionen hänför sig till sämre arbetslöshetsutveckling än förväntat och till att det skulle inträffa en klar vändning till det sämre i utvecklingen av hushållens förtroende. Detta skulle öka försiktighetssparandet och leda till stigande spargrad på samma sätt som i samband med finanskrisen.

Industrins och konsumenternas förtroende saldo, säsongrensad

Källa: Europeiska kommissionen

1.3.2 Den offentliga konsumtionen

Den offentliga konsumtionen består av statens, kommunernas och socialskyddsfondernas konsumtionsutgifter och är av storleksklassen 50 miljarder euro, det vill säga en fjärdedel av BNP och över hälften av alla offentliga utgifter. De största posterna inom den offentliga konsumtionen är löner och arbetsgivarnas socialskyddsavgifter samt användning av mellanprodukter, alltså värdet av varor och tjänster som används som produktionsinsatser. Den offentliga konsumtionen ökade med 1,5 % i fjol, men till följd av de offentliga samfundens strama finansiella läge blir tillväxten lägre än så under de närmaste åren.

Statens konsumtion utgör ungefär en fjärdedel av den offentliga konsumtionen. Det svaga saldot i statsfinanserna och anpassningsåtgärderna till följd därav innebär att antalet statsanställda minskar och samtidigt krymper konsumtionsvolymen under prognosperioden. Den nominella konsumtionen ökar dock något.

Kommunernas konsumtion utgör två tredjedelar av den offentliga konsumtionen. Kommunernas konsumtionsutgifter ökar när servicebehovet ökar till följd av förändringen i befolkningens åldersstruktur. Den låga inkomstökningen och det strama ekonomiska läget tvingar emellertid kommunerna att dämpa ökningen av konsumtionsutgifterna i år. Även en återhållsam kostnadsökning gör att kommunernas konsumtionsutgifter ökar långsammare under de närmaste åren. I uppskattningen av kommunekonomin utveckling har endast redan avtalade åtgärder beaktats, så uppskattningen innefattar inte kommunernas egna anpassningsåtgärder från och med 2015. Den årliga volymökningen av kommunernas konsumtion uppskattas till knappt 1 % 2015-2018.

Socialskyddsfondernas konsumtionsutgifter består i första hand av löneutgifter och sociala understöd som FPA betalar i naturaform och till vilka hör läkemedelsersättningar samt rese- och rehabiliteringsstöd. Regeringens beslut om inbesparingar i läkemedelsersättningarna och resestöden dämpar ökningen av utgifterna i naturaform 2015.

Tabell 7. Konsumtionen

	2013 andel, %	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
		Procentuell volymförändring					
Privat konsumtion	100,0	2,9	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
Hushåll	95,1	3,1	0,1	-0,7	0,0	0,3	1,1
Varaktiga konsumtionsvaror	8,2	10,2	-1,1	0,1	1,5	1,3	2,3
Halvvaraktiga konsumtionsvaror	8,3	3,0	0,9	-0,2	-0,6	0,3	1,3
Dagliga varor	28,1	0,4	-0,7	-0,6	-0,8	0,0	0,8
Tjänster	50,7	3,9	0,8	-1,3	0,2	0,3	1,2
Icke vinstsyftande samfund	4,9	-0,1	-0,3	-0,9	0,0	0,5	1,0
Offentlig konsumtion	100,0	-0,1	0,7	1,5	0,2	0,4	0,6
Statsförvaltningen	26,9	-4,1	-0,1	2,8	-0,5	-0,5	-0,5
Lokalförvaltningen	66,1	1,6	1,0	1,1	0,3	0,9	0,9
Socialskyddsfonderna	7,0	0,9	0,4	0,3	1,7	-0,1	1,2
Totalt		2,0	0,3	0,0	0,1	0,3	0,9
Offentliga samfunds individuella konsumtionsutgifter		1,0	0,9	1,0	0,8	0,9	1,0
Individuella konsumtionsutgifter, totalt		2,5	0,2	-0,3	0,2	0,4	1,1
Hushållens disponibla inkomster		4,4	2,4	1,9	1,4	1,4	2,0
Priset på privat konsumtion		3,2	3,0	2,6	1,3	1,4	1,4
Hushållens disponibla realinkomster		1,2	-0,6	-0,6	0,0	0,0	0,6
		procent					
Konsumtionens andel i bruttonationalprodukten (till löpande priser)		77,3	79,2	80,1	80,2	79,5	79,1
Hushållens sparkvot		2,2	1,4	1,4	1,4	1,1	0,7
Hushållens skuldkvot ¹⁾		114,1	117,2	118,2	118,9	119,2	119,0

¹⁾ Hushållens skulder i slutet av året i förhållande till deras disponibla inkomst.

1.3.3 De privata investeringarna

De privata investeringarna börjar så småningom öka

Investeringsaktiviteten bedöms vara något mera dämpad under hela prognosperioden än enligt prognosen från juni. Till den försämrade investeringsprognosen har bidragit såväl de senaste konjunkturuppgifterna som uppdateringen och revideringen av nationalräkenskaperna i juli 2014. Av posterna i försörjningsbalansen påverkade revideringen investeringarna mest. De totala investeringarna inom samhällsekonomin uppgick enligt de nya räkenskaperna till sammanlagt 42,6 miljarder euro 2013, det vill säga de var knappt 6 miljarder euro större än enligt de gamla räkenskaperna. Numera bokförs forsknings- och utvecklingsutgifter som investeringar, även om de kan jämföras med personallöner. Även byggnadsinvesteringarna ökade, eftersom ombyggnader tas med på ett mera heltäckande sätt än tidigare. På grund av revideringen av räkenskaperna steg investeringsgraderna med ungefär 1½ procentenhet dvs. att de privata investeringarna i relation till BNP är 16,2 % i år. Det är nästan en procentenhet lägre än i fjol och lägst i räkenskapernas historia. Från och med nästa år förväntas investeringsgraden vända uppåt på nytt.

Trots det försämrade konjunkturläget vänder de privata investeringarna enligt prognosen i en uppgång i slutet av detta år, men på årsnivå är de fortfarande mycket mindre (cirka 4 %) än i fjol. Under det första kvartalet i år krympte de privata investeringarna cirka 7 % jämfört med förra årets första kvartal. Nedgången i de privata investeringarna fördröjer BNP-tillväxten i år med knappt 1 procentenhet. Åren 2015 och 2016 inverkar investeringarna på den ekonomiska tillväxten med en förbättring av sammanlagt nästan 1 procentenhet.

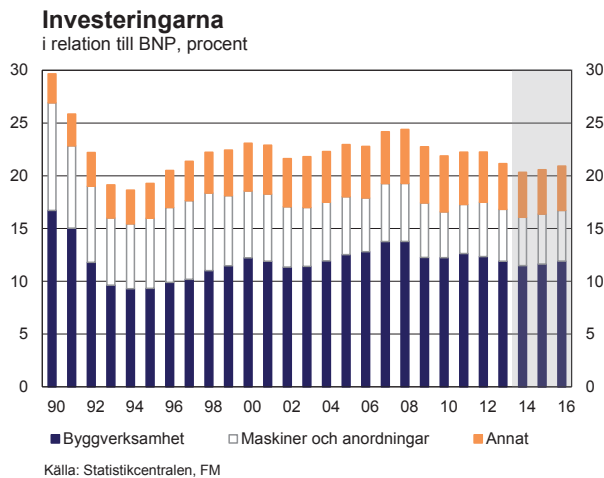

Bottenkänning för bostadsinvesteringarna men ombyggnaderna ökar

Investeringarna i nya bostäder krymper med uppskattningsvis cirka 15 % i år. Förtroendeindikatorerna för byggandet har redan länge sågat fram och tillbaka, och den senaste uppgiften från juli visade åter lätt nedåt. Den takt i vilken nya bostäder påbörjas fördröjs av konsumenternas försiktighet, som har syns både som längre försäljningstider för bostäder och en liten nedgång i bostadspriserna i synnerhet utanför huvudstadsregionen. I huvudstadsregionen är priserna redan försiktigt på väg uppåt, eftersom bostadsföretagen har köpt rikligt med nya bostäder. Enligt den konjunkturbarometer som Finlands Näringsliv publicerade i juli ökade i hela landet antalet osålda lägenheter redan så att det var något högre än vanligt. Också detta fördröjer den takt som nya bostäder påbörjas. Antalet påbörjade bostäder når botten i år och det uppskattade antalet påbörjade bostäder har justerats lätt nedåt till knappt 25 000 bostäder. Detta kan jämföras med medeltalet för 25 år, som har varit cirka 30 000 påbörjade bostäder per år.

Förfrågningar visar att osäkerheten också håller på att sprida sig till ombyggnadssidan. Av hushållen meddelade endast 18 % att de använder pengar för att renovera sin bostad under året. I prognosen förväntas ombyggnaderna fortfarande utvecklas stabilt, eftersom statens stora stödbeslut för ombyggnad av bostäder fortfarande gäller i år. De arbetstimmar som använts för ombyggnader har ökat på bekostnad av nyproduktionen.

År 2015 upphör bostadsbyggandet att minska och bostadsinvesteringarna stiger i en uppskattad årstakt av 2-3 %. År 2016 är tillväxten redan något snabbare, när även småhusbyggandet tar fart.

Lama privata investeringar i annat husbyggande

Takten för andra nya byggnadsinvesteringar än bostäder var god i början av året och ökningen var under det första kvartalet 8 % från föregående år. Till utvecklingen bidrar bland annat skol- och sjukhusprojekt samt stationsbyggande, som inte är beroende av konjunkturerna. En stor del av dessa är offentligt byggande och det privata byggandets andel krymper. Åren 2015-2016 tar ökningen av husbyggnadsinvesteringarna så småningom fart på bredare front, när det görs nya privata produktionsinvesteringar tack vare att exporten stärks. Ett exempel på detta är de investeringsprojekt som skogsindustrin offentliggjort och planerat. Under prognosens sista år underskrider ändå den totala nivån på övriga husbyggnadsinvesteringarna något 2012 års nivå.

Maskiner, anordningar och transportmedel: återhämtningen börjar nästa år

Investeringarna i maskiner, anordningar och transportmedel samt i vapensystem, som bokförs enligt de nya nationalräkenskaperna, minskade klart under det första kvartalet, men den investeringsförfrågan som Finlands näringsliv publicerade i juni utlovade en värdeökning på 2,7 % i fråga om fasta investeringar för hela året. Förväntningen är att investeringarna i maskiner och anordningar ska vända klart uppåt mot slutet av året. Detta stöds också av att under det första halvåret har förstaregistreringarna av arbetsmaskiner och produktionstransportmateriel delvis ökat nästan tvåsiffrigt. Även under prognosperiodens kommande år ökar investeringarna i maskiner, anordningar och transportmedel klart.

Ljusare konjunkturutsikter för investeringar i anläggningsverksamhet

Investeringsutsikterna för anläggningsverksamhet och jordförbättringar är ljusare än förr, bland annat på grund av statens stimulansåtgärder. Även de senaste uppgifterna om anläggningsverksamhetens omsättning och försäljningsvolymens utveckling var positiva i början av året. I regeringens budgetförslag föreslås att vissa trafikledsinvesteringar tidigare läggs. Även de privata anläggningsprojekten ökar så småningom, eftersom det byggs både fler bostäder och fler företagslokaler 2016.

FoU: stor nedgång de senaste åren, något uppåt från och med 2015

Forsknings- och utvecklingsutgifterna ökade snabbt från mitten av 1990-talet till 2008, då realvärdet av utgifterna var mer än 2,5 gånger så stort som 1995. År 2009 avstannade tillväxten och utgifterna vände i en nedgång på mer än 7 % 2012.

Stora och internationella företag relativt sett mest på innovationer. Enligt Statistikcentralens förfrågan meddelade en tredjedel av de företag som är verksamma på den inhemska marknaden om innovationsverksamhet i anslutning till produkter eller processer, medan motsvarande andel som meddelade om innovationsverksamhet av dem som är verksamma på den internationella marknaden var 60 %.

Även statens FoU-finansiering minskar i år. Enligt det samhällspolitiska målet är den största huvudklassen allmänt främjande av vetenskap. Främjandet av industriproduktion och teknologi finansieras med en andel på knappt 20 %.

FoU-utgifterna beräknas krympa ytterligare i år och därmed minskar också forskningsutgifternas BNP-andel något till 4,2 %. Nästa och därpå följande år förväntas forskningsutgifterna vända försiktigt uppåt.

Tabell 8. Realinvesteringar enligt kapitalvarutyp

	2013 andel, %	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
Husbyggande	46,7	6,4	-6,3	-4,8	-3,6	2,4	3,3
Bostäder	28,9	5,3	-4,1	-2,2	-6,3	3,0	3,7
Övriga hus	17,8	7,9	-9,4	-8,9	0,7	1,6	2,7
Anläggningsverksamhet	9,6	-1,0	-5,8	3,1	-1,5	0,1	1,0
Maskiner och apparater	23,3	11,5	10,6	-3,2	-6,3	5,6	4,0
FoU-investeringar*	20,5	-4,3	-5,4	-10,4	-1,8	-0,2	1,4
Totalt	100,0	4,1	-2,5	-4,9	-3,7	2,4	2,9
Privata	80,5	3,8	-3,3	-6,8	-4,6	2,9	3,5
Offentliga	19,5	5,4	1,6	3,7	0,0	0,1	0,4
Procent							
Investeringarnas andel av BNP (till löpande priser)							
Realinvesteringar		22,2	22,3	21,2	20,3	20,6	20,9
Privata		18,4	18,3	17,0	16,2	16,5	16,9
Offentliga		3,8	4,0	4,1	4,1	4,1	4,0

* Innehåller odlade tillgångar och produkter som skyddas av immateriell äganderätt

1.3.4 De offentliga investeringarna

Av de offentliga investeringarna är knappt hälften statliga och drygt hälften kommunala investeringar. Räkenskapsrevideringen innebar att statens investeringar mer än fördubblades jämfört med tidigare eftersom forsknings- och utvecklingsutgifterna nu bokförs som investeringar och inte längre som löpande utgifter. Även kommunerna gör FoU-investeringar. Likaså bokförs anskaffningar av vapensystem nu som investeringsutgifter då de tidigare var konsumtionsutgifter.

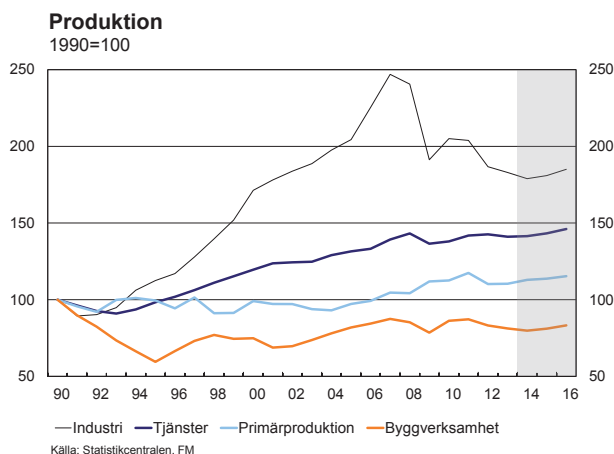
Under de närmaste åren beräknas de offentliga investeringarna öka något på grund av trafikledsprojekt och renoveringar av byggnader. Det största enskilda projektet på medellång sikt är förlängningen av Västmetron, för vilken kostnadsberäkningen ligger kring 800 miljoner euro. Forsknings- och utvecklingssatsningarna beräknas förbli ungefär som tidigare.

1.4 Den inhemska produktionen

1.4.1 Totalproduktionen

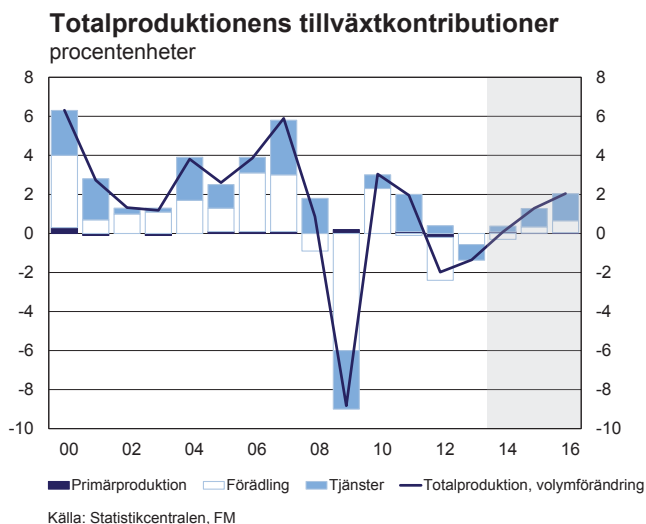
Den ekonomiska tillväxten kommer att vara dämpad

Den finländska ekonomin vacklar på gränsen till recession. BNP till marknadspris har krympt två kvartal i följd (som är den tekniska definitionen på recession). Däremot, den sammanlagda branschspecifika värdeökningen har krympt bara en kvartal i följd. Å andra sidan har värdeökningen inte heller ökat två kvartal i följd. Bakom den svaga utvecklingen ligger i synnerhet nedgången inom tjänsteproduktionen, som redan pågått i två år och varit omfattande, eftersom såväl den privata som den offentliga tjänsteproduktionen har varit svag. Inte heller inom förädlingsverksamheten har utvecklingen varit kännbart bättre, för såväl industri- som byggnadsproduktionen har ökat endast något enstaka kvartal under de senaste två åren. Jämfört med andra huvudbranscherna har primärproduktionen utvecklats positivare, eftersom produktionsnivån där ligger högre än för två år sedan till skillnad från de andra huvudbranscherna. Under januari-mars stannade totalproduktionen på samma nivå som i slutet av förra året, eftersom primärproduktionen ökade kraftigt, tjänsteproduktionen förblev oförändrad och förädlingen krympte rejält.

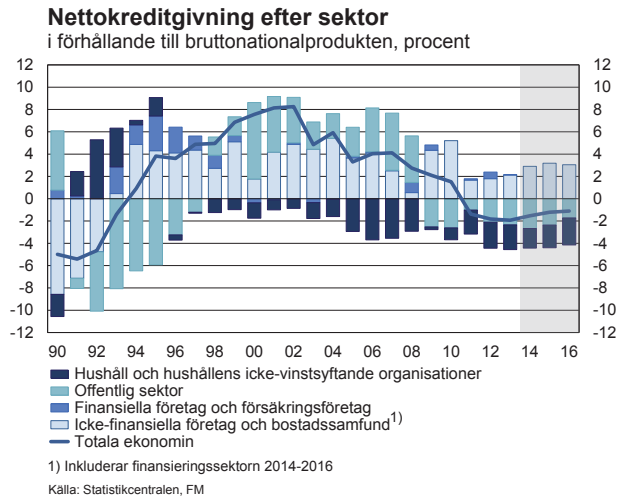

Våren har förändrat konjunkturbilden lite. Prognosindikatorerna tyder på att produktion tillväxar någon, eftersom totalproduktionen ökade en aning under det andra kvartalet. Efter våren har huvudbranscherna konjunkturutsikter dock försämrats på nytt. Företagen inom såväl industri- och byggnadsbranscherna som tjänstesektorn plågas allmänt av brist på efterfrågan. Å andra sidan ser en stor del av de företag som svarade på konjunkturförfrågan inga särskilda hinder för tillväxt, framför allt inte inom industrin och tjänstesektorn. Den låga efterfrågan leder till färre nya beställningar och företagen måste anpassa sina lager till den nya lägre efterfrågan, så beställningsstocken räcker till för att trygga fortsatt

produktion kortare tid än förr. Problemen med att matcha arbetskraften ökar och detta syns i synnerhet som större brist på yrkesutbildad arbetskraft inom byggnadsverksamheten. Utöver de ovannämnda konjunkturrelaterade tillväxthindren plågas den finländska ekonomin av kapacitetsminskning till följd av strukturförändringen, framför allt inom industrin och särskilt inom skogs- och elektronikindustrin.

Det svaga första halvåret i år tynger utvecklingen under hela året och återhämtningen kommer att vara långsam. Produktionsförväntningarna stiger oenhetligt och dämpat, men den så småningom tilltagande internationella efterfrågan ökar den exportinriktade industriproduktionen och den tjänsteproduktion som bistår den. Totalproduktionens tillväxt under hela detta år beräknas bli endast 0,1 % till följd av det svaga första halvåret. Nästa år breddas tillväxtunderlaget när flera branscher ökar sin produktion och totalproduktionen ökar med drygt 1 %. År 2016 är tillväxten omfattande och kommer upp i en takt av 2 %, även om produktionsnivån fortfarande ligger 4 % under 2008 års toppnivå. Under den drygt två år långa prognosperioden ökar den produktion som betjänar företagets efterfrågan snabbare än den produktion som betjänar konsumenterna, eftersom den dämpade utvecklingen av hushållens köpkraft fördröjer ökningen av konsumentefterfrågan.

De risker som hänför sig till utvecklingen under prognosperioden gäller såväl en svagare som en starkare utvecklingstrend. Om krisen i Ukraina drar ut på tiden kan den å ena sidan försämra exportefterfrågan mera än beräknat och då blir i synnerhet exportindustrins produktion sämre än beräknat. Om krisen å andra sidan blir kortvarig kan exportefterfrågan bli starkare än prognosen och då ökar även produktionen snabbare än vad som förutspått.

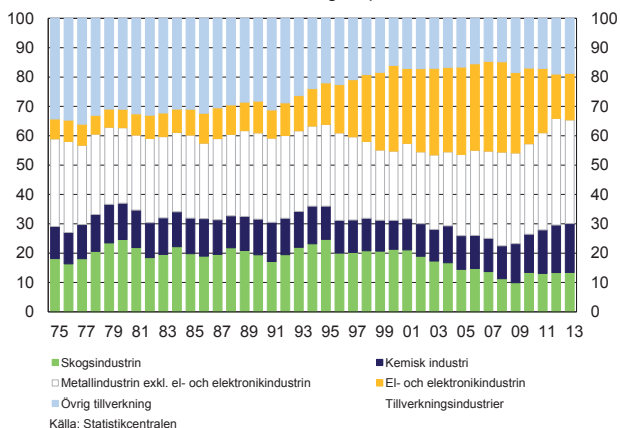
1.4.2 Förädlingen

Industriproduktionen står inför utmaningar

Industrins andel av totalproduktionen är historiskt låg, cirka femtedel. I fjol krympte industriproduktionen med 2 % och det blev en nedgång för tredje året i följd. Detta år började lika dåligt som det föregående slutade, eftersom produktionen krympte drastiskt under januari-mars och den nivån av industriproduktionen är över en procent lägre än nivån i januari-mars 2013. Produktionsnedgången var omfattande eftersom samtliga huvudbranschens produktion blev mindre än i slutet av fjolåret. Speciellt svag blev produktionen inom elektronik- och elindustrin, kemiindustrin samt energiförsörjningen. Under våren var produktionsutvecklingen fortfarande dämpad, även om nedgångstakten avtog.

Tillverkning

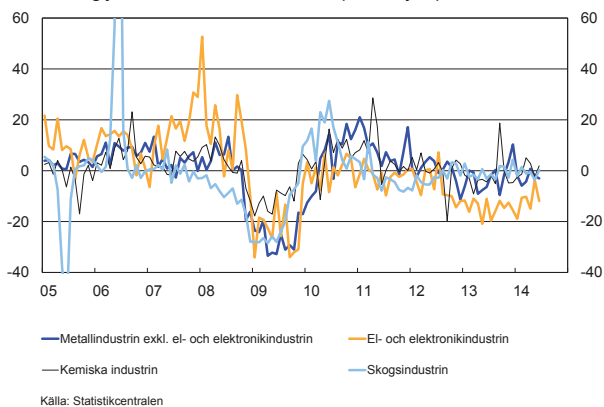
branschernas andel av värdeökningen, procent

Industrins produktionsutsikter är dämpade. Exportefterfrågan är sämre än tidigare, i många branscher är konkurrenskraften svag och konkurrensen om marknaden är hård till följd av den långvariga lågkonjunkturen. På kort sikt har företagens konjunkturutsikter inte förbättrats jämfört med i våras och produktionen förväntas öka endast något. Konjunkturutsikterna är mest positiva inom teknologiindustrin, där beställningarna ökade i början av året. I andra branscher är utsikterna för den närmaste tiden dämpade och på grund av Rysslands motsanktioner dåliga särskilt inom livsmedelsindustrin, så i sin helhet kommer industriproduktionen att krympa med cirka 2 % i år.

Volymindex för industriproduktionen per bransch

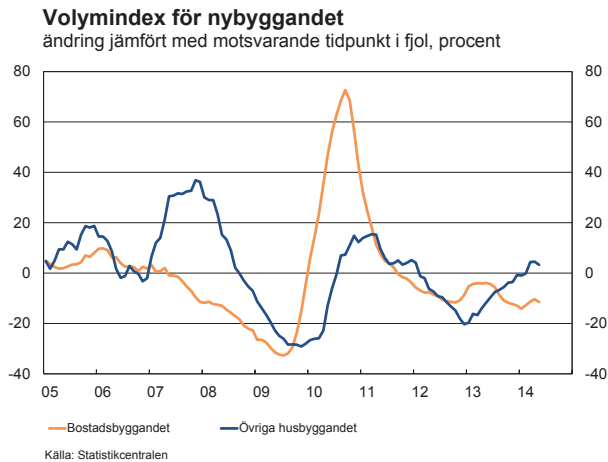
ändring jämfört med motsvarande tidpunkt i föj, procent

Trots vändningen hotar tillväxttakten att bli anspråkslös historiskt sett, eftersom de tidigare betydande huvudbranscherna skogs- och elektronikindustrin har anpassat sin produktionskapacitet i Finland. Dessutom förväntas tillväxttakten för den internationella efterfrågan och den finländska industrins andel av den bli lägre än tidigare, så nästa år ökar industriproduktionen med ungefär 1 % och även följande år endast något över 2 %. Om prognosen uppfylls stannar industriproduktionens nivå ytterligare ett kvartal under nivån före finanskrisen, medan antalet arbetade timmar inom industrin blir en sjättedel lägre än nivån 2008. Arbetets produktivitet försämras alltså klart i 2009-2016, vilket i synnerhet inom industrin är mycket exceptionellt på lång sikt. Till stor del kan detta förklaras av nedgången av delen i elektronikindustrin.

Grunden för byggnadsproduktionen blir långsamt stabilare

Värdeökningen inom byggandet krympte 2,3 % i fjol, för andra året i följd. Produktionsnedgången fortsatte under januari-mars, men förhandsuppgifterna från i våras tyder på något bättre. Enligt volymindexet för nybyggnadsverksamheten och volymindikatorn för byggverksamhetsförsäljningen ökade byggnadsproduktion i mars och april, dock på uppenbart smal basis, i första hand tack vare offentligt servicebyggande.

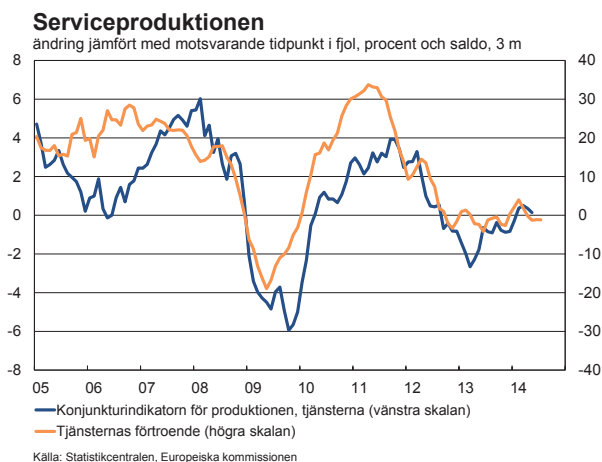

Produktionsutsikterna för byggandet är dämpade. Vårens tillväxt hänför sig till endast ett fåtal nybyggnadsobjekt och antalet beviljade bygglov vände nedåt på nytt under våren. Enligt konjunkturförfrågan vände dessutom byggnadsverksamhetens konjunkturutsikter nedåt och produktionsförväntningarna försämrades under sommaren. Av tillväxthindren minskade bristen på efterfrågan men bristen på yrkesutbildad arbetskraft ökade, så problemen med att matcha arbetskraften torde ha ökat i byggbranschen. Till följd av den svaga början på året och det ånyo dämpade slutet av året krymper värdeökningen inom byggandet i år med knappt 2 %. Produktionen minskar för tredje året i följd.

Om beläggningsgrad av kapacitet och investeringar återhämtar sig på förväntat sätt från och med nästa år, kommer värdeökningen inom byggandet in på ett försiktigt tillväxtspår och produktionen ökar med drygt 1½ %. Byggandet förväntas komma in på ett stabilare tillväxtspår först 2016, då värdeökningen förutspås tillta med drygt 2½ %. Produktionsnivån skulle då fortfarande ligga 5 % under nivån före finanskrisen. Ombyggnadsverksamheten upprätthåller byggbranschens omsättning under hela prognosperioden.

1.4.3 Tjänsterna

Tjänsterna andel av värdeökningen inom hela ekonomin fortsatte att öka i fjol och andelen har redan stigit till över 70 %, det vill säga nära euroområdet medeltal 73 %. Trots att delen ökade, minskade dock tjänsteproduktionen med 1,1 % i fjol. Produktionen sjönk inom de privata servicebranscherna, men ökade inom den offentliga tjänsteproduktionen. Att hela tjänsteproduktionen minskar och den offentliga tjänsteproduktionen samtidigt växer är mycket exceptionellt i tjänsteproduktionens historia. Föregående gång som den offentliga tjänsteproduktionen ökade var 2005. Under januari-mars i år krympte tjänsteproduktionen inte längre, men å andra sidan ökade den inte heller.

Tjänsteutvecklingen är beroende av förädlingsverksamheten och konsumtionsefterfrågan. Största delen av tjänsteproduktionen används inom företagsverksamheten, som alltså måste återhämta sig innan tillväxtförutsättningarna för tjänsteproduktionen beständigt förbättras. Enligt konjunkturförfrågningarna försämrades konjunkturutsikterna och produktionsförväntningarna under sommaren, så någon snabb återhämtning är inte ännu att vänta. Konjunkturutsikterna är sämst inom handelsbranschen, som betjänar konsumenterna och industrin, samt inom trafikbranschen, som betjänar företagen. Även inom inkvarterings- och restaurangbranschen är efterfrågan knappare än tidigare. Å andra sidan växer omsättningen klart inom data- och kommunikationsbranschen och försäljningsförväntningarna stiger fortfarande.

För de branscher som betjänar den privata konsumtionen är produktionsutsikterna synnerligen anspråkslösa, eftersom köpkraften förblir dålig i år och nästa år. Tjänsteproduktionens tillväxt förblir dämpad på grund av recessionen inom förädlingsverksamheten, så i år ökar hela tjänsteproduktionen med endast ½ %. När företagsverksamheten blir livligare nästa år sätter det fart på tjänsteproduktionens tillväxt till drygt 1 % och nästa år till 2 %. År 2016 överskrider produktionsnivån nivån före finanskrisen till skillnad från andra huvudbranscher.

Tabell 9. Produktionen per bransch

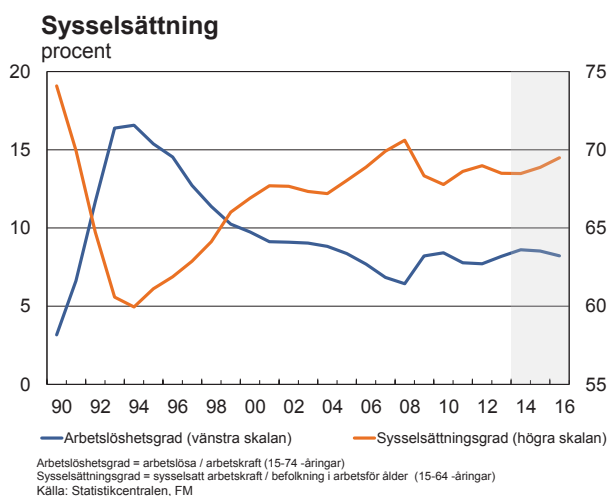
	2013* andel, % ¹⁾	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	I medeltal 2013/ 2003
Industriproduktion	20,4	-0,6	-8,4	-2,0	-2,2	1,1	2,3	-0,3
Fabriksindustri	16,6	-0,1	-11,6	-1,9	-1,8	1,2	2,4	-0,7
Byggande	6,5	1,2	-4,7	-2,3	-1,8	1,7	2,7	1,0
Jord- och skogsbruk	2,7	4,4	-6,2	0,2	2,2	0,7	1,4	1,6
Industriproduktion och byggande	26,9	-0,2	-7,6	-2,1	-2,5	1,3	2,4	0,0
Tjänster	70,5	2,8	0,5	-1,1	0,5	1,3	2,0	1,2
Produktion till baspris	100,0	2,0	-2,0	-1,4	0,1	1,3	2,0	0,9
Bruttonationalprodukt till marknadspris		2,6	-1,5	-1,2	0,0	1,2	1,4	1,1
Arbetets produktivitet inom samhällsekonomin		1,0	-2,5	0,6	0,6	0,7	1,2	0,7

¹⁾ Andel av produktion, löpande priset.

1.5 Arbetskraften

Sysselsättningsläget fortsätter att försämrans

Sysselsättningsläget fortsätter att försämrans i år. Under hela året förblir antalet sysselsatta på en nivå som ligger 0,4 % under fjolåret. Om utvecklingen stämmer överens med prognosen så blir årsmedeltalet av antalet sysselsatta det lägsta i år sedan 2006. Försämringen av sysselsättningen har dock avtagit i jämn takt sedan slutet av fjolåret och antalet sysselsatta förutspås börja öka något nästa år. Den ekonomiska tillväxten har dock kommit i gång långsammare än väntat och förblir dämpad under hela prognosperioden. Den dämpade tillväxten tillsammans med de strukturella ekonomiska problemen försämrar utsikterna för bättre sysselsättning under de närmaste åren.

Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningen (Statistikcentralen) har ökat i två års tid och beräknas fortsätta öka även i år. Prognosen för arbetslöshetsgraden 2014 är 8,6 %. Arbetslösheten enligt arbetsförmedlingsstatistiken (Arbets- och näringsministeriet), som mäter antalet arbetslösa arbetssökande som är registrerade vid arbets- och näringsbyråerna, har de senaste åren ökat betydligt snabbare än arbetslösheten enligt Statistikcentralens stickprovsbaserade arbetskraftsundersökning, och skillnaden har blivit historiskt stor i förhållande till arbetslöshetsnivån. Både strukturella och konjunkturrelaterade faktorer har bidragit till detta. Även om antalen arbetslösa mätt med de ovannämnda statistikmetoderna inte är direkt jämförbara med varandra på grund av definitions- och metodskillnaderna, så tyder den växande skillnaden på att allt färre av dem som får utkomstskydd för arbetslösa i Finland aktivt söker arbete.

De senaste månaderna har skillnaden mellan arbetslöshetsstatistikerna inte längre ökat lika snabbt och skillnaden förutspås börja krympa under prognosperioden, då allt flera arbetslösa arbetssökande som är registrerade vid arbets- och näringsbyråerna aktivt börjar

söka arbete eftersom konjunkturläget förbättras. Detta innebär sannolikt att den officiella arbetslösheten (Statistikcentralen) länge förblir hög, även om antalet registrerade arbetslösa skulle börja sjunka när tillväxten kommit i gång.

Även om den värsta nedgången i sysselsättningen tycks vara förbi, är tecknen på en förbättring av situationen fortfarande sköra. Sysselsättningsförväntningarna är fortfarande negativa och antalet lediga arbetsplatser ökar mycket litet. Där som konjunkturläget förbättras är de strukturella problemen allt mer uppenbara. Lediga arbetsplatser är otillsatta längre och långtidsarbetslösheten har ökat. Till följd av strukturförändringen inom ekonomin syns klara matchningsproblem mellan de arbetslösa arbetssökande och de lediga arbetsplatserna, såväl regionalt som yrkesmässigt.

Utöver matchningsproblemen på arbetsmarknaden och risken för att bli utslagen från arbetsmarknaden blir det i fortsättningen en allt större utmaning att förbättra sysselsättningen när arbetskraften krymper till följd av att befolkningen åldras. På det hela taget beräknas sysselsättningsutvecklingen vara mycket dämpad under de närmaste åren.

Enligt prognosen börjar sysselsättningsläget förbättras först 2015. Av ovannämnda orsaker ökar antalet sysselsatta dock anspråkslöst, med 0,3 %. Även 2016 förbättras sysselsättningen endast långsamt trots att produktionsökningen är mer omfattande. Antalet sysselsatta ökar då med 0,6 %. Samma orsaker som fördröjer förbättringen av sysselsättningen under de närmaste åren bidrar också till att arbetslösheten sjunker endast långsamt under de närmaste åren. Arbetslöshetsgraden ligger över 8 % under hela prognosperioden.

Tabell 10. Arbetskraftsbalans

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**
	1000 personer i medeltal per år					
Befolkning i arbetsför ålder (15-74 åringar)	4 059	4 075	4 087	4 095	4 109	4 107
förändring	15	16	12	8	14	-1
Befolkning i arbetsför ålder (15-64 åringar)	3 539	3 524	3 508	3 493	3 480	3 470
förändring	-16	-15	-16	-15	-13	-10
Sysselsättning (15-74 åringar)	2 474	2 483	2 457	2 447	2 454	2 468
därav 15-64 åringar	2 428	2 431	2 403	2 394	2 399	2 413
Arbetslösa (15-74 åringar)	209	207	219	231	229	221
	procent					
Sysselsättningsgrad (15-64 åringar)	68,6	69,0	68,5	68,5	68,9	69,5
Arbetslöshetsgrad (15-74 åringar)	7,8	7,7	8,2	8,6	8,5	8,2
	1000 personer under ett år					
Immigration, netto	16,8	17,4	18,0	17,3	17,4	17,4

Demografiska trender bidrar till att förändra sysselsättningsläget under dessa år och för att få en korrekt bild är det därför bra att granska sysselsättningen i relation till befolkningen, det vill säga via sysselsättningsgraden och deltagandegraden på arbetsmarknaden. Ser man till åldersgrupperna har sysselsättningsgraden under de senaste åren utvecklats sämst bland personer i mitten av sin arbetskarriär (25-54-åringar). Exempelvis under de senaste tre åren (juni 2011–juni 2014) har sysselsättningsgraden i denna åldersgrupp sjunkit med sammanlagt 1,6 procentenhet, då sysselsättningsgraderna för samtliga andra åldersgrupper har stigit under samma tidsperiod. Detta är en oroväckande utveckling därför att cirka 70 % av alla sysselsatta hör till denna grupp och om sysselsättningsgraden stiger i just denna grupp skulle det mest förbättra möjligheterna att svara på de utmaningar som hänför sig till finansieringen av välfärdssamhället. Dessutom är den svaga sysselsättningsutvecklingen i denna åldersgrupp koncentrerad till den yngsta ändan, vilket väcker oro för att de unga vuxna som blivit arbetslösa eller stannat utanför arbetsmarknaden under recessionen ska bli permanent utslagna från arbetsmarknaden.

Utvecklingen ser likadan ut när den granskas via deltagandegraden. Under de senaste tre åren har arbetskraftens andel av befolkningen krympt endast bland 25-54-åringarna, medan andra åldersgruppers deltagandegrad har stigit. Det går inte heller att skönja någon vändpunkt i utvecklingen, eftersom sysselsättningsgraden och deltagandegraden har utvecklats sämst i början av 2014 just i fråga om denna grupp i mitten av sin arbetskarriär.

1.6 Inkomsterna, kostnaderna och priserna

1.6.1 Nationalinkomsten

I föl ökade den nominella nettonationalinkomsten med 0,8 %, endast något snabbare än 2012. Realt krympte nettonationalinkomsten med 1,6 %. Under de tre senaste åren har den nominella nettonationalinkomstens positiva utveckling upprätthållits av de växande löntagarsättningarna, eftersom förmögenhets- och företagaringkomsterna samtidigt har minskat.

Av delfaktorerna i nationalinkomsten ökade löntagarsättningarna med 0,6 % jämfört med föregående år. Lönesummans tillväxt avtog till 0,5 % och summan av de socialskyddsavgifter som betalades för löntagarna ökade med 1 %. Lönesummans tillväxt avtog klart till följd av det försämrade sysselsättningsläget. Under årets tre sista kvartal var dock lönesummans tillväxt jämfört med ett år tillbaka i medeltal 0,7 %. Detta berodde på den engångspott som gick till ramavtalet i början av 2012 och som gjorde att lönesumman inte växte det första kvartalet 2013 jämfört med ett år tillbaka.

Löntagarsättningarnas andel av nationalinkomsten steg i föl och året innan till 62 % jämfört med cirka 60 % 2010 och 2011 och cirka 56–57 % de första åren under 2000-talet. Andelen har senast varit så här hög under depressionen på 1990-talet, då den nådde toppen 74 % 1991. Att andelen växte 2012 och höll sig på samma nivå 2013 förklaras å ena sidan med löntagarsättningarnas tämligen snabba tillväxt och å andra sidan med minskningen av förmögenhets- och företagaringkomsterna.

Tabell 11. Den disponibla inkomsten

	2013 andel, %	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	I medeltal 2013/2003
	procentuell förändring							
Löntagares kompensationer	61,9	4,8	3,6	0,6	1,2	1,7	2,3	3,6
Löner och arvoden	50,1	4,6	3,4	0,5	0,9	1,7	2,2	3,8
Arbetsgivares socialskyddsavgifter	11,8	5,6	4,1	1,0	2,5	1,9	2,7	3,0
Förmögenhets- och företagarincomester, net	21,8	-1,0	-9,4	-1,2	-1,0	4,1	4,3	-0,3
Skatter på produktion och import minus subventioner	16,3	13,3	3,8	4,5	2,8	3,0	3,2	3,4
Nationalinkomst	100,0	4,5	0,4	0,8	1,0	2,4	2,9	2,5
Disponibel inkomst		4,6	0,5	0,3	2,7	2,4	2,9	2,5
BNP, md euro		197,7	200,1	201,9	204,6	209,9	216,1	

Verksamhetsöverskottet, som beskriver företagets vinster, krympte med nästan 10 % i Finland 2012 till följd av den svaga ekonomiska utvecklingen, men i fjol försämrades det inte längre när företagen förbättrade sin lönsamhet genom att gallra bland kostnaderna. När man beaktar de förmögenhetsinkomster som fåtts från och betalats till utlandet, sjönk förmögenhets- och företagarincomesterna med sammanlagt 1,2 %. De förmögenhetsinkomster som betalades från utlandet till Finland ökade inte just i fjol, medan de förmögenhetsinkomster som betalades från Finland till utlandet ökade med över 3 %. De nettoförmögenhetsinkomster som betalas från Finland till utlandet och från utlandet till Finland var dock mycket nära jämvikt. De från subventionerna avdragna skatterna på produktion och import ökade med 4,5 %, vilket avspeglar hur den indirekta beskattningen skärptes i fjol.

I år förutspås lönesumman växa en aning snabbare än i fjol trots att löneutvecklingen avtar, eftersom sysselsättningen inte försämras lika mycket som 2013. Socialskyddsavgifterna förutspås växa snabbare än lönesumman, eftersom arbetsgivarnas avgiftsgrunder höjdes i början av året och de avtalade höjningarna av arbetspensionsavgifterna skärper beskattningsgrunderna även 2015 och 2016. Lönesumman börjar växa snabbare 2015 och 2016 när det allmänna ekonomiska läget och sysselsättningen förbättras, men tillväxten blir ändå klart mera dämpad än den genomsnittliga tillväxten under 2000-talet. Löntagarsättningarnas andel förutspås sjunka endast något mot slutet av prognosperioden, så under de närmaste åren inträffar ingen stor förändring i den funktionella inkomstfördelningen.

Verksamhetsöverskottet för de företag som är verksamma i hemlandet förutspås krympa även i år, men vända i en klar uppgång 2015 och 2016 och på så vis sätta ordentlig fart på nationalinkomstens tillväxt. Ett snabbare växande verksamhetsöverskott stödjer en livligare ekonomiska aktivitet, under vilken företagen försöker förbättra verksamhetens lönsamhet och sina vinster. Å andra sidan fortsätter de skatter på produktion och import som dras av från subventionerna att öka under prognosperioden när den indirekta beskattningen skräps 2014 och 2015.

Tabell 12. Index för löntagarnas förtjänstnivå och arbetskostnaderna per producerad enhet

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	I medeltal 2013/2003
	procentuell förändring						
Avtalslöneindex	2,0	2,9	1,4	0,7	0,5	0,8	2,5
Löneledning m.m.	0,7	0,3	0,7	0,7	0,7	0,7	0,9
Förtjänstnivåindex	2,7	3,2	2,2	1,4	1,2	1,5	3,4
Real förtjänstnivå ¹⁾	-0,7	0,4	0,7	0,3	-0,3	-0,3	1,6
Medelinkomst ²⁾	3,3	3,3	2,0	1,4	1,1	1,4	3,4
Enhetsarbetskostnad³⁾							
i hela samhällsekonomin	2,8	5,7	2,0	0,9	0,5	0,2	2,7

¹⁾ Förtjänstnivåindex dividerat med konsumentprisindex.

²⁾ Hela samhällsekonomin lönesumma dividerad med löntagarnas arbetstimmar. Siffrorna påverkas av strukturförändringar i samhällsekonomin.

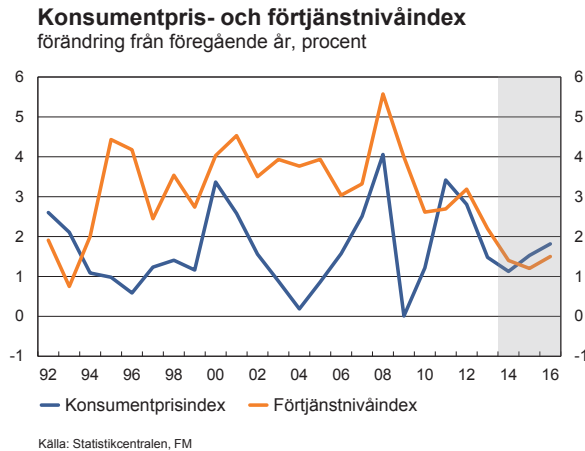
³⁾ Löntagarsättningarna dividerade med volymen av bruttofördlingsvärdet till baspris.

1.6.2 Lönerna

De nominella inkomsterna steg med 2,2 % i föl mätt med inkomstnivåindex. De avtalsenliga lönerna steg med 1,4 % och övriga faktorer höjde inkomstnivåindexet med 0,8 %. Övriga faktorer andel av inkomsthöjningen ökade, eftersom deras andel var i medeltal 0,5 % under 2009-2012. Åren 2014 och 2015 utvecklas inkomstnivån i enlighet med den arbetsmarknadslösning som arbetsmarknadsparterna förhandlade fram förra hösten. Tillväxt- och sysselsättningsavtalet höjer de avtalsenliga lönerna med i medeltal 0,7 % det första året och med cirka 0,5 % det andra året. I inkomstutvecklingsprognosen antas att andra faktorer än de avtalsenliga lönerna höjer inkomsterna med drygt 0,5 % bägge åren. De nominella inkomsterna beräknas sålunda öka med 1,4 % 2014 och med 1,2 % 2015 mätt med inkomstnivåindex. Denna höjning av inkomstnivån är betydligt långsammare än genomsnittstakten under 2000-talet, vilket är i harmoni med den långsamma ekonomiska tillväxten och den dämpade sysselsättningsutvecklingen. Den måttfulla inkomstökningen antas fortsätta 2016 och inkomsterna då öka med 1,5 %.

1.6.3 Konsumentpriserna

Den fortsatt dämpade ekonomiska aktiviteten i början av året har även avspeglats i konsumentprisernas utveckling. Pristrycket från den internationella råvarumarknaden har förblivit svagt och nedgången i världsmarknadspriset på mat har äntligen börjar synas även i finländarnas köpkorgar. Årets prisprognos har justerats en smula neråt, och den genomsnittliga inflationen under hela året förutspås nu bli 1,1 %. Medelinfationen nästa år förutspås bli 1,5 % och under prognosperiodens sista år beräknas inflationen vara 1,8 %.

I början av året skärptes åter flera indirekta skatter och de har överförts till nyttighetspriserna på förväntat sätt. Tobaksskattens inverkan på priserna på tobaksvaror syntes dock först från och med juni, eftersom varor som funnits i lager före årsskiftet kunde säljas med den gamla skatten. Skärpningen av den indirekta beskattningen medför ett förhöjningstryck på nästan 0,5 procentenheter när det gäller inflationen i år.

För att förbättra saldot i statsfinanserna och styra konsumtionen fortsätter den indirekta beskattningen att skärpas nästa år genom att punktskatterna på energinyttigheter, tobaksvaror och sötsaker höjs. Av det allmännas åtgärder som gäller 2016 känner vi för närvarande till att fordonsskatten kommer att skärpas, vilket har en nästan 0,5 procentenhets inverkan på konsumentpriserna. Fordonsskattens inverkan på konsumentprisindex kommer ändå enligt dagens uppgifter att fördelas till hälften var på 2015 och 2016 av skattetekniska orsaker. Sammanlagt orsakar dessa skatteförändringar ett förändringstryck på konsumentpriserna som är cirka 0,5 procentenheter 2015 och cirka 0,3 procentenheter 2016.

Prisutvecklingen på livsmedel har dämpat inflationen

Det första halvåret i år steg konsumentpriserna med i medeltal 1,1 % jämfört med motsvarande tid i fjol. Särskilt priserna på färska livsmedel, det vill säga kött- och fiskprodukter samt frukt och grönsaker, har sjunkit betydligt under början av året. I maj var färska livsmedel i medeltal över 5 % förmånligare än i maj året innan. I juni krympte dock nedgången i priserna på färska livsmedel till mindre än 3 %. I fråga om förädlade livsmedel (bl.a. tobak och alkohol) har inflationen varit mera stabil, i medeltal över 2 % under de första halvåret i år. Årets skördeutsikter är goda, så världsmarknadspriset på mat förutspås förbli på nuvarande nivå eller rentav fortsätta att sjunka en smula.

Skärpningen av punktbeskattningen i början av året påverkade livsmedelspriserna betydligt, eftersom de skatteförändringar som riktade sig mot sockerhaltiga läskedrycker, alkohol och tobaksvaror påskyndar den genomsnittliga inflationen i år med cirka 0,4 procentenheter. Den skärpning av tobaksskatten som planerats 2015 beräknas höja konsumentpriserna med cirka 0,1 procentenhet och den planerade höjningen av godis- och läskedrycksskatten har en inverkan på nästan 0,1 procentenhet. I övrigt har prisutvecklingen på livsmedel beräknats närma sig den normala utvecklingen på nytt under 2015 och 2016.

Återhållsam prisutveckling på energi

En annan betydande faktor vid sidan av livsmedel som ofta påverkar prisutvecklingen är prisvariationen på energinyttigheter. Priset på råolja förväntas i år i genomsnitt ligga på en lägre nivå än i fjol och dessutom sjönk anbudspriserna på el avsevärt i början av året. I början av året skärptes bränsle- och elbeskattningen, vilket medförde ett förhöjningstryck på cirka 2 % på priserna. Förhöjningarna av energiskatterna beräknas ha en inverkan på cirka 0,1 procentenhet på totalindex.

De skatter som riktar sig mot energinyttigheter och som träder i kraft i början av 2015 beräknas ha en inverkan på cirka 0,15 procentenhet på konsumentprisindex. Den största inverkan har skärpningen av elskatten för hushållen. Dessutom skärps beskattningen av trafikbränslen och eldningsolja.

Världsmarknadspriset i euro på råolja förutspås fortsätta sin försiktiga nedgång och anbudspriserna på el antas vara försiktigt på väg uppåt under prognosperioden. Som helhet förväntas den återhållsamma utvecklingen av energipriserna dämpa stegringen av konsumentprisindex kännbart under de två följande åren.

Inflationen avtar något för tjänsternas del

Av konsumentpriserna har priserna på varor och tjänster utvecklats mest stabilt under närhistorisk tid. Priserna på varor har som helhet länge stampat på stället eftersom underhållningselektroniken blivit billigare. Prisutvecklingen på varor har sålunda haft en mycket liten inverkan på den totala inflationen, och ingen betydande förändring tros inträffa under prognosperioden. Priserna på tjänster har däremot stigit i en årlig genomsnittstakt på 2,6 % under de senaste tio åren, och deras kontribution till inflationen har varit ungefär 1 procentenhet.

Inom tjänsterna är arbetskraftskostnaderna av stor betydelse, så prishöjningstrycket på nyttigheter väntas bli mindre än tidigare under prognosperioden på grund av den återhållsamma löneutvecklingen. Man har ändå inte kunnat skönja några tecken på inbromsning i den senaste tidens prisutveckling på tjänster, för till exempel hyrorna har fortsatt att stiga i jämn takt, hälsovårdstjänsterna har varit föremål för betydande prishöjningar och priserna på mobilkommunikationstjänster har börjat stiga kännbart när den tidigare hårda konkurrenssituationen har börjat lättas upp. Den rådande marknadssituationen kan således ha en avsevärd inverkan på prisutvecklingen på olika tjänstenyttigheter.

Tabell 13. Prisindex

	2011	2012	2013	2014**	2015**	2016**	I medeltal 2013/2003
	procentuell förändring						
Exportprisindex ¹⁾	4,5	1,2	-0,8	-0,6	1,4	1,5	0,7
Importprisindex ¹⁾	6,1	2,5	-1,1	-0,5	1,3	1,4	2,1
Konsumentprisindex	3,4	2,8	1,5	1,1	1,5	1,8	1,8
Harmoniserat konsumentprisindex	3,3	3,2	2,2	1,3	1,3	1,4	2,0
Hemmamarknadens basprisindex	6,4	3,1	0,2	-0,7	1,3	2,1	2,9
Byggnadskostnadsindex	3,3	2,4	1,0	0,9	1,5	2,4	2,6

¹⁾ Enligt nationalräkenskaperna.

Skillnaderna mellan det nationella indexet och EU:s index beror på ägarboendet

Mätt med EU-ländernas harmoniserade prisindex stiger konsumentpriserna i Finland i år 0,2 procentenheter snabbare än det nationella indexet. Skillnaden förklaras av ägarboendet, som är med i den nationella nyttighetskorgen, men inte i korgen för det harmoniserade prisindexet. De viktigaste posterna i ägarboendet är medelräntan på bostadslånestocken samt priserna på egnahemshusfastigheter och aktielägenheter. I det nationella indexet ingår dessutom fordonsskatten, priserna på penningspel samt räntorna på konsumtionskrediter.

Enligt prognosen blir situationen den motsatta 2015–2016, när endast priserna på de nyttigheter som ingår i det nationella indexet förväntas stiga i medeltal snabbare än det harmoniserade indexet. Orsaken till detta är att referensräntorna börjar stiga när det ekonomiska läget förbättras. Uppgången förväntas dock vara långsammare än vad som beräknats tidigare. En annan betydande orsak är den kännbara skärpningen av den årliga fordonsskatten, som höjer det skattebelopp som ska betalas med i medeltal cirka 35 %.

Inflationen är snabbare i Finland än i euroområdet även i år

Mätt med EU-ländernas harmoniserade konsumentprisindex har inflationen i Finland de senaste åren varit snabbare än den genomsnittliga inflationen i euroområdet. Utvecklingen förklaras å ena sidan av skärpningen av den indirekta beskattningen och å andra sidan av att inflationen i fråga om tjänster, särskilt hyror, envist varit snabbare än medeltalet för euroområdet, och då inte bara krisländerna utan också Tyskland. Prisutvecklingen fortsätter att vara snabbare än i euroområdet även i år, eftersom ekonomiska avdelningens prognos för den harmoniserade inflationen i Finland är 1,3 % och Europeiska kommissionens vårprognos för inflationen i euroområdet är 0,8 %.

Nästa år förväntas skillnaden krympa för i ekonomiska avdelningens prognos förblir den harmoniserade inflationen i Finland 1,3 % och i Europeiska kommissionens vårprognos tilltar inflationen i euroområdet till 1,2 %. I slutet av prognosperioden förväntas inflationen i Finland mätt med det harmoniserade prisindexet hålla sig kring måttfulla 1,4 %.

2 Den ekonomiska politiken och den offentliga ekonomin

2.1 Den offentliga sektorn totalt

Saldot i de offentliga finanserna har redan uppvisat underskott 5 år. År 2013 var underskottet 4,7 miljarder euro, vilket är 2,3 % i relation till BNP. De offentliga finanserna har fortsatt att uppvisa underskott på grund av det långvarigt svaga konjunkturläget, men anpassningsåtgärderna har bidragit till att dämpa ökningen av underskottet. Saldot för de offentliga samfunden belastas dessutom av den utgiftsökning som beror på att befolkningen blir äldre.

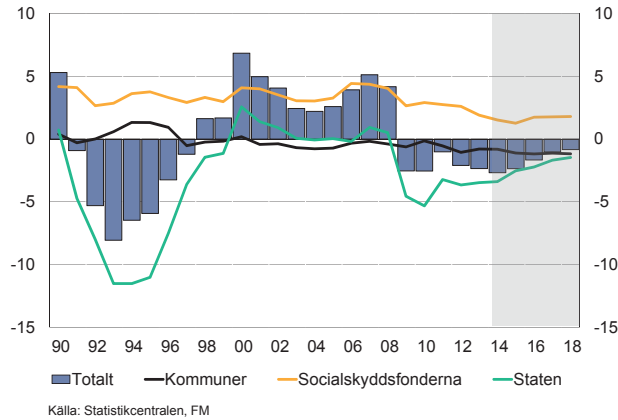
Finlands offentliga ekonomi utgörs av staten, kommunerna och socialskyddsfonderna, som ytterligare är uppdelade i arbetspensionsfonderna, som sköter den lagstadgade pensionsförsäkringen, och övriga socialskyddsfonder. Inom den offentliga ekonomin följer statens saldo klart mest konjunkturvändningarna framför allt därför att skatteinkomsterna är så konjunktürkänsliga.

Statsfinanserna uppvisar ett djupt underskott. Eftersom ekonomin har krympt två år i följd, har de omfattande anpassningsåtgärderna inte ensamma räckt till att minska underskottet på något betydande sätt. Under prognosperioden minskar ändå underskottet tack vare anpassningsåtgärderna och den spirande ekonomiska tillväxten.

Lokalförvaltningens saldo uppvisade ett underskott på 1,6 miljarder euro i fjol. Saldot stärktes i huvudsak av en kraftig ökning av skatteinkomsterna som berodde på faktorer av engångsnatur samt av kommunernas egna anpassningsåtgärder. Under prognosperioden försvagas kommunekonomin av den dämpade utvecklingen av skatteinkomsterna, nedskärningarna av statsandelarna samt av den ökade efterfrågan på social- och hälsovårdstjänster till följd av befolkningens åldersstruktur. Kommunekonomin beräknar fortsatta uppvisa ett klart underskott under de närmaste åren.

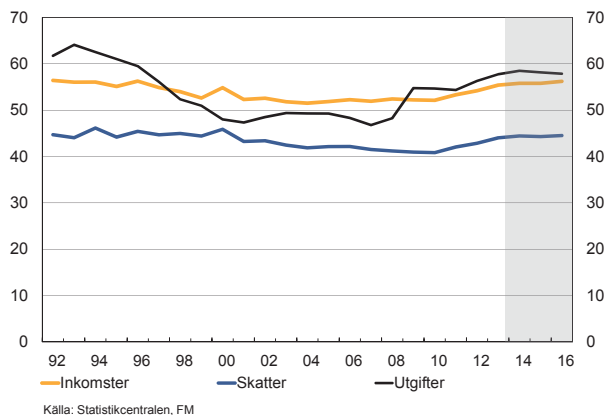
Arbetspensionsanstalterna är den enda delen av den offentliga ekonomin som uppvisar ett klart överskott. Överskottet minskar dock under prognosperioden. Arbetspensionsanstalternas saldo försvagas av de växande pensionsutgifterna. Försäkringsavgifterna höjs för att trygga arbetspensionssystemets fonderingsgrad. Övriga socialskyddsfonder förväntas hålla sig nära jämvikt under prognosperioden.

Offentliga sektorns finansiella sparande i förhållande till BNP, %

Utgiftsgraden, det vill säga förhållandet mellan den offentliga sektorns utgifter och totalproduktionen, steg 2013 med 1,5 procentenheter till nästan 58 %. De senaste åren har utgiftsgraden stigit kännbart. Ökningen av de åldersrelaterade utgifterna höjer utgiftsgraden, men å andra sidan sänks den av anpassningsåtgärderna. På medellång sikt sjunker utgiftsgraden en aning, det vill säga utgifterna stiger något långsammare än totalproduktionen. Skattegraden, det vill säga skatternas och socialskyddsavgifternas andel av totalproduktionen, steg med över 1 procentenhet i fjol. Skattegraden höjdes av de många skattehöjningarna. Under de närmaste åren är skattegraden i medeltal cirka 44,5 %.

De offentliga samfundens inkomster, skatter och utgifter i förhållande till BNP

Enligt EU:s stabilitets- och tillväxtpakt får den offentliga ekonomins underskott inte vara större än 3 % och den of-fentliga sektorns skuld inte överstiga 60 % i relation till bruttonationalprodukten. Finland har uppfyllt dessa förpliktelser även under det utdragna dåliga konjunkturläget. Finland uppfyller stabilitets- och tillväxtpaktens förpliktelser vad gäller underskottet även på medellång sikt. Det offentliga skuldförhållandet överskrider dock referensvärdet 60 %. Den offentliga skulden har ökat inte bara på grund av statens och kommunernas underskott utan också av de solidaritetsoperationer som hänför sig till stödet till länderna i euroområdet. Förutom dessa operationer beaktas även inverkan av de ogynnsamma konjunkturerna när överskridningen av referensvärdet bedöms.

Stabilitets- och tillväxtpakten förutsätter dessutom att varje medlemsland sätter ett medelfristigt mål för det strukturella saldot i de offentliga finanserna (Medium Term Objective). Det ska trygga ett tillräckligt avstånd till underskottsgränsen på 3 %, stärka de offentliga finansernas hållbarhet och garantera ett hållbart saldo samt möjliggöra ett budgetpolitiskt spelrum för bland annat offentliga investeringar. I mars 2013 satte Finland sitt medelfristiga mål för det strukturella saldot till 0,5 %. Åren 2014-2016 avviker Finland betydligt från detta medelfristiga mål.

De offentliga finanserna och ENS-reformen

I Europeiska unionen sker övergången till det nya systemet (ENS 2010, på engelska ESA 2010) i slutet av september 2014. För Finlands del publicerade Statistikcentralen nationalräkenskaps-siffror beräknade enligt det nya systemet den 11 juli 2014.

Till följd av reformen steg BNP-värdet med cirka 4 % jämfört med den tidigare BNP-nivån. BNP steg framför allt till följd av att forsknings- och utvecklingsverksamheten behandlas på ett nytt sätt. I de nya räkenskaperna behandlas FoU-utgifter som kapitalbildning, det vill säga investeringar, och inte som löpande utgifter. BNP:s årliga volymförändring ändrades inte mycket. Samtidigt företogs även andra ändringar i räkenskaps-siffrorna än de korrigeringar av tidsse-rierna som direkt beror på ENS 2010-systemet.

Den kanske mest betydande förändringen för den offentliga sektorns del var att saldobe-greppet ändrades. Hittills har man i EU-sammanhang, till exempel stabilitetsprogrammet och förfarandet vid alltför stora underskott (EDP), använt det så kallade EDP-saldot, som skiljer sig från saldot enligt räkenskaperna vad gäller nettoräntorna.

De penningflöden som hänför sig till swap- och ränteterminsavtal och som i EU-samman-hang bokfördes som en del av räntorna, behandlas i räkenskaperna som finansiella transaktio-ner som hänför sig till derivat och inte som räntor. I Finland har det förekommit mycket sådana avtal de senaste åren, vilket avsevärt har minskat underskottet i Finlands offentliga finanser i EU-sammanhang. Av denna orsak försämras saldot i Finlands offentliga finanser sådant det följs i EU med cirka 0,3 procentenheter i relation till BNP.

I övrigt har reformen ingen nämnvärd inverkan på saldot i de offentliga finanserna. Den offentliga sektorns totala inkomster och utgifter i euro liksom den offentliga skulden ökade dock i och med reformen.

Avgränsningen av den offentliga sektorn förändrades dock i samband med reformen så att enheter som i huvudsak betjänar den offentliga sektorn överfördes från företag samt sam-manslutningar som inte eftersträvar vinst till den offentliga sektorn. Till statsför-valtningen överfördes bland annat Senatfastigheter och universitetens fastighetsbolag, som alla har skul-der. Till lokalförvaltningen överfördes cirka 150 nya enheter, bland annat yrkeshögskolor och fastighetsbolag.

På grund av överföringarna växte den offentliga skulden. Statistikcentralen offentliggör nya skuldsiffror i slutet av september och då först vet man hur stor inverkan reformen har på den offentliga skulden. I prognosen har det antagits att den nya skulden är 2,4 miljarder euro högre än skulden enligt de gamla räkenskaperna 2011-2013. Skuldförhållandet, det vill säga den offentliga skulden i relation till totalproduktionen sjunker dock i och med att BNP ökar i värde. Likaså sjönk den offentliga sektorns totala inkomster och utgifter i relation till BNP, det vill säga inkomst- och utgiftsgraden, till följd av den höjda BNP-nivån.

Enligt ENS 2010 bokförs FoU-utgifterna som investeringar, inte som användning av mellan-produkter. Detta ökar i synnerhet statens och även kommunernas investeringsutgifter, alltså samtidigt den offentliga sektorns totala utgifter. Likaså bokförs nu anskaffningar av vapensys-tem som investeringar och inte längre som användning av mellanprodukter. Även detta ökade statens investeringar, som mer än fördubblades jämfört med de gamla räkenskaperna.

Kapitaliseringen av FoU-utgifterna ökade inkomsterna och utgifterna lika mycket och för-ändringen hade ingen inverkan på saldot. Statens och kommunernas inkomster ökade av att avkastningen till den egna slutanvändningen ökade lika mycket som kapitaliseringen av FoU-utgifterna.

Inom ENS 2010 statistikförs den del av EU-avgiften som grundar sig på momsunderlaget som skatteinkomst till staten och samtidigt som statens transferering till EU, då den tidigare bokför-des direkt som moms som inflyter till EU. Till följd av förändringen ökade statens beskattnings-

utfall liksom statens transfereringar. Överföringen av de kommunägda yrkeshögskolebolagen till lokalförvaltningen ökade kommunernas statsandelar och minskade i motsvarande mån statens transfereringar till sammanslutningar som inte eftersträvar vinst.

Andra ändringar än sådana som direkt hänför sig till ENS-reformen företogs till exempel i behandlingen av kommunernas momsåterbäringar, till följd av vilket statens momsinkomster ökade och transfereringarna till kommunerna växte i motsvarande mån. Man fick mera exakt information än tidigare om de företagshälsovårdsersättningar som FPA betalar till kommunerna, vilket förbättrade kommunernas saldo något. Man har också fått ny information om inriktningen av fordonsskatten, varför fordonsskatten nu i högre grad än tidigare inriktas som en skatt som betalas av hushållen.

Tabell 14. Offentliga samfund¹

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro					
Direkta skatter	31,2	31,2	32,9	33,5	34,1	35,5
Skatter på produktion och import	27,2	28,1	29,2	29,9	30,7	31,4
Socialförsäkringsavgifter	24,0	25,5	25,9	26,7	27,5	28,4
Skatter och socialskyddsavgifter totalt ²	82,8	85,4	88,7	90,7	92,8	95,9
Övriga inkomster ³	22,6	23,1	23,6	23,7	24,6	25,8
erhållna räntor	2,8	2,5	2,5	2,2	2,4	2,5
Inkomster	105,0	107,9	111,6	113,9	116,8	121,1
Konsumtionsutgifter	46,5	48,7	50,2	51,1	52,0	53,2
Subventioner	2,7	2,7	2,7	2,9	2,8	2,7
Socialförmåner och -bidrag	33,9	36,1	38,4	40,3	41,3	42,6
Övriga transfereringar	5,5	5,6	5,9	5,7	5,7	5,9
Subventioner och transfereringar totalt	42,1	44,4	47,0	48,8	49,9	51,2
Kapitalavgifter ⁴	8,2	8,5	8,8	8,9	9,0	9,2
Övriga utgifter	10,3	10,6	10,3	10,6	10,8	11,3
erhållna räntor	2,7	2,8	2,5	2,6	2,6	2,8
Utgifter	107,0	112,1	116,3	119,4	121,8	124,8
Nettoutlåning (+) / nettouplåning (-)	-2,0	-4,2	-4,7	-5,5	-4,9	-3,7
Statsförvaltning	-6,4	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0
Lokalförvaltningen	-1,1	-2,1	-1,6	-1,7	-2,2	-2,5
Arbetspensionsanstalterna	5,4	4,8	3,8	3,5	3,1	3,9
Övriga socialskyddfonder	0,0	0,4	0,0	-0,4	-0,5	-0,1
Primärt överskott ⁵	-1,9	-3,7	-4,6	-5,0	-4,6	-3,4

¹ Enligt nationalräkenskaperna.² Innehåller kapitalskatter.³ Inkl. kapitaltransfereringar och förlitning av kapital.⁴ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.⁵ Nettoutlåning exklusive nettoränteutgifter.

Tabell 15. Parametrar för den offentliga ekonomin

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	i förhållande till BNP, %					
Skatter och socialskyddsavgifter	42,1	42,9	44,0	44,4	44,3	44,5
Den offentliga sektorns utgifter ¹	54,4	56,3	57,8	58,5	58,2	57,9
Den offentliga sektorns nettoutlåning	-1,0	-2,1	-2,3	-2,7	-2,4	-1,7
Statsförvaltningen	-3,2	-3,7	-3,5	-3,4	-2,6	-2,3
Lokalförvaltningen	-0,5	-1,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,1
Arbetspensionsanstalterna	2,7	2,4	1,9	1,7	1,5	1,8
Övriga socialskyddsfonder	0,0	0,2	0,0	-0,2	-0,2	0,0
Primärt överskott ²	-1,0	-1,9	-2,3	-2,4	-2,2	-1,6
Den offentliga sektorns skuld (EMU) ³	48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1
Statsskulden	40,5	42,2	44,6	47,6	48,5	49,0
Sysselsättning inom den offentliga sektorn, 1000 personer	629	630	633	629	627	626
Staten	141	139	142	140	138	136
Lokalförvaltningen	477	480	480	479	479	479
Socialskyddsfonderna	11	11	11	11	11	11

¹ EU harmonisering.

² Nettoutlåning utan nettoräntor.

³ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramen på sida 70.

Tabell 16. Euroområdets finansiellt sparande och skuld

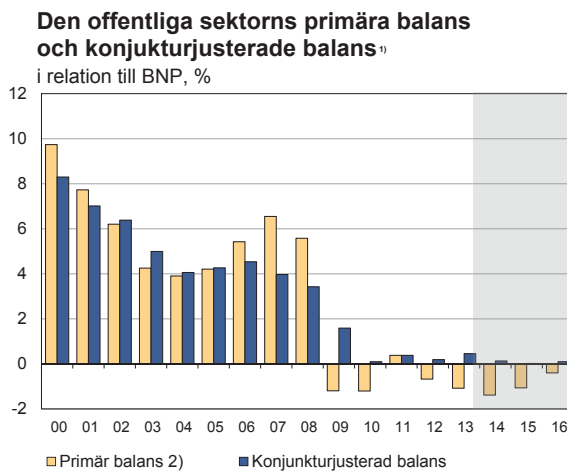
	2013*	2014**	2015**	2013*	2014**	2015**
	Finansiellt sparande			Skuld		
	I förhållande till BNP, %					
Finland	-2,1	-2,3	-1,3	57,0	59,9	61,2
Storbritannien	-5,8	-5,1	-4,1	90,6	91,8	92,7
Sverige	-1,1	-1,8	-0,8	40,6	41,6	40,4
Danmark	-0,8	-1,2	-2,7	44,5	43,5	44,9
Irland	-7,2	-4,8	-4,2	123,7	121,0	120,4
Spanien	-7,1	-5,6	-6,1	93,9	100,2	103,8
Nederländerna	-2,5	-2,8	-1,8	73,5	73,8	73,4
Luxemburg	0,1	-0,2	-1,4	23,1	23,4	25,5
Portugal	-4,9	-4,0	-2,5	129,0	126,7	124,8
Österrike	-1,5	-2,8	-1,5	74,5	80,3	79,2
Tyskland	0,0	0,0	-0,1	78,4	74,0	73,6
Frankrike	-4,3	-3,9	-3,4	93,5	95,4	96,6
Belgien	-2,6	-2,6	-2,8	101,5	101,7	101,5
Italien	-3,0	-2,6	-2,2	132,6	135,2	133,9
Grekland	-12,7	-1,6	-1,0	175,1	177,2	172,4

Källa: EU-kommissionens prognos 2014.

2.1.1 Bedömningarna av finanspolitikens verkningar

För hela den offentliga ekonomins del är finanspolitiken lätt åtstramande 2014. För statsfinansernas del lättar ändringarna i beskattningsgrunderna beskattningen något. Höjningarna av pensionsavgifterna och höjningen av kommunalskatterna skärper åter beskattningen 2014. De anpassningsåtgärder som regeringens beslutat om innebär en åtstramning av finanspolitiken för statens del 2015 med cirka 3 miljarder euro, och även pensionsavgifterna stiger med 0,4 procentenheter. Skattegraden stiger endast måttfullt under prognosperioden, eftersom de viktigaste skatteunderlagen som lönesumman och den privata konsumtionen växer långsammare än totalproduktionen under 2014-2016. Utgiftsgraden åter stiger även i år, men börjar sjunka 2015 tack vare sparåtgärderna och nedgången i de konjunkturrelaterade utgifterna.

En granskning av finanspolitiken genom förändringarna i den strukturella primära balansen ger inte en bild som helt sammanfaller med en granskning som härletts från enskilda inkomst- och utgiftstransaktioner. Den strukturella primära balansen uppskattas bli sämre i år, men uppvisa ett litet överskott under hela prognosperioden. Åren 2015-2018 förbättras den strukturella primära balansen mindre än vad som kan antas utifrån enskilda transaktioner. Förändringen i den strukturella primära balansen berättar inte direkt om den beslutsbaserade finanspolitiken, eftersom befolkningens förändrade åldersstruktur ökar de offentliga utgifterna. Utan särskilda beslut ökar de åldersrelaterade social- och hälsovårdsutgifterna och de försämrar sålunda den strukturella primära balansen, om finanspolitiken i övrigt är neutral. Finanspolitiken blir åtstramande först när anpassningsåtgärderna överstiger den försämring som beror på befolkningsstrukturens förändring. Uppskattningen av den strukturella primära balansen är också förenad med stor osäkerhet, som beror på osäkerheten i kalkylen över produktionsgapet samt på de årliga variationerna i den estimerade inkomst- och utgiftselasticiteten vad gäller produktionsgapet.

1) Beräkningarna baserar sig på EU-kommissionens produktionsfunktionsapproach.

2) Primär balans utan bruttoränteutgifter.

Källa: Statistikcentralen, FM

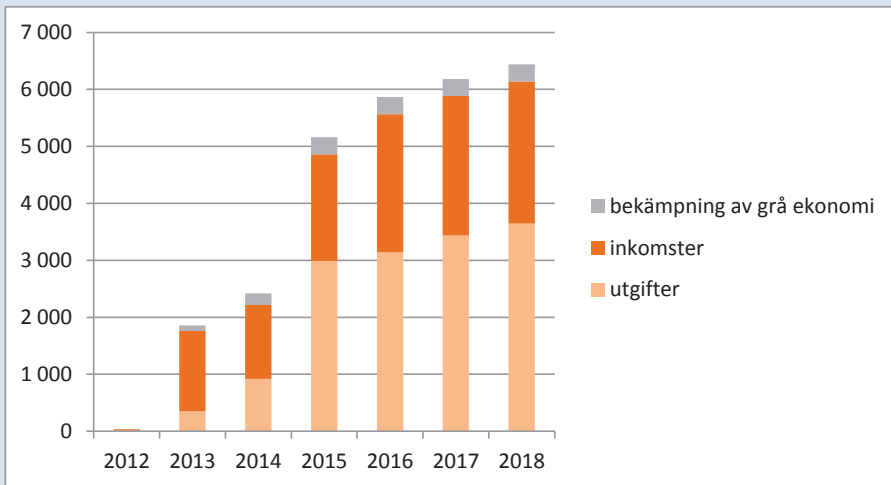
Anpassningsåtgärder som det fattats beslut om under valperioden

Sparbeslut som riktar sig mot ramperioden 2012—2015 har fattats varje vår under perioden i samband med rambeslutet. Under valperioden har man fattat beslut om åtgärder för att minska statens utgifter och öka inkomsterna vilka stärker statsfinanserna med sammanlagt cirka 5,2 miljarder netto¹, det vill säga 2,5 % i relation till totalproduktionen på 2015 års nivå, när man jämför med det sista rambeslutet under föregående valperiod. På 2018 års nivå stiger anpassningsåtgärderna till sammanlagt cirka 6,4 miljarder euro netto, det vill säga 2,8 % i relation till totalproduktionen.

Inom hela den offentliga ekonomin är anpassningsåtgärderna större än för statens del, vilket framför allt beror på höjningar av socialskyddsavgifterna. För de offentliga samfundens del stiger anpassningsåtgärderna till cirka 7,5 miljarder euro på 2018 års nivå, vilket är 3,3 % i relation till totalproduktionen.

Det bör beaktas att i samband med planen för de offentliga finanserna våren 2014 beslöt man att statens förmögenhet skulle börja styras så att den ger större avkastning än nu. Statlig egendom säljs och bland annat vissa fonders intäktsföring till staten utökas. Den extra intäktsföring som åtgärderna medför är cirka 1,9 miljarder euro under 2014—2015. Största delen av detta styrs till amortering av statsskulden, men dessutom genomförs betydande tillväxtingsåtgärder, bland annat på investeringar i kompetens och innovationer samt på trafik- och byggprojekt som snabbt ger sysselsättning, och som under 2014—2015 uppgår till sammanlagt cirka 460 miljoner euro. Dessa extra intäktsföringar av engångsnatur och tidsbegränsade extra utgifter har inte beaktats i de siffror som beskriver anpassningsåtgärdernas skala.

Figur 1. Anpassning av statsfinanserna, netto, miljoner euro

¹ Inkl. skatteinkomsterna från bekämpningen av den grå ekonomin som antas uppgå till 300 miljoner euro på 2015 års nivå.

Anpassningsåtgärder inom hela den offentliga ekonomin, netto, miljarder euro

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
åtgärder som påverkar statens inkomster	1,4	1,3	1,9	2,4	2,4	2,5
statens anslagsbesparingar	0,4	0,9	3,0	3,1	3,4	3,6
de förväntade inkomsterna från bekämpningen av grå ekonomi	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
statens anpassning totalt	1,9	2,4	5,2	5,9	6,2	6,4
socialskyddsavgiftshöjningarna	0,6	1,2	1,4	1,8	2,0	2,1
neds kärningen av kommunernas statsandelar	-0,8	-1,0	-1,3	-1,3	-1,4	-1,4
andra poster	0,4	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4
anpassningen inom offentliga samfund sammanlagt	2,0	3,2	5,9	6,7	7,1	7,5

Statens permanenta utgiftsbesparingar

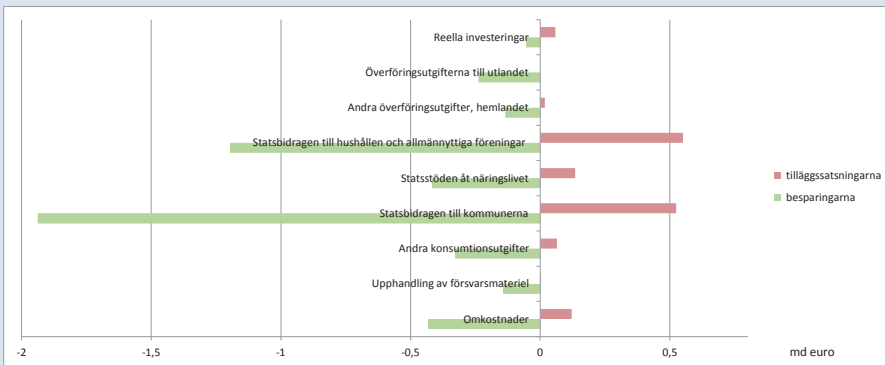
År 2015 ökar utgiftsneds kärningarna och de minskar statens utgifter med cirka 2 miljarder netto jämfört med besparingarna år 2014. År 2015 uppgår anslagsbesparingarna till sammanlagt cirka 3 miljarder netto jämfört med det sista rambeslutet under föregående valperiod. Om man inte beaktar de extra satsningar som regeringen beslutat om är bruttobesparingarna cirka 4,7 miljarder euro på 2015 års nivå.

Utgiftsneds kärningarna 2015 riktar sig brett mot de olika förvaltningsområdena och de baserar sig på ovannämnda sparbeslut som fattats tidigare. År 2015 skärps besparingarna inom statsfinanserna jämfört med föregående år bland annat i fråga om

- statsandelen för kommunernas basservice,
- utvecklings-samarbetsutgifterna,
- barnbidragen,
- försvarsmaktens omkostnader och materielanskaffningar,
- de utgifter som beror på sjukförsäkringslagen,
- det nationella stödet till jordbruket och trädgårdsodlingen,
- de offentliga arbetskrafts- och företagstjänsterna,
- utgifterna för utkomststödet för arbetslösa,
- statsförvaltningens omkostnader, och
- krishanteringsutgifterna.

Å andra sidan har regeringen beslutat att rikta mer finansiering till bland annat genomförandet av samhällsgarantin för unga, förbättring av utkomstskyddet för arbetslösa och grundskyddet, utveckling av social- och hälsovårdstjänsterna inklusive äldreomsorgslagen, utveckling av trafiklederna, stöd till produktionen av förnyelsebar energi samt bekämpning av den grå ekonomin.

Figur 2. Utgiftsbesparingarna och fastslagna tilläggsatsningar inom statens budgetekonomi på 2015 års nivå

Ändringar i beskattningsgrunderna

Ändringarna i beskattningsgrunderna 2015 ökar statens skatteinkomster med 0,6 miljarder euro netto² jämfört med 2014. Den sammanlagda inverkan av regeringens ändringar i beskattningsgrunderna är cirka 1,9 miljarder euro på 2015 års nivå jämfört med det sista rambeslutet under föregående valperiod. I denna siffra har intäkterna av rundradioskatten inte beaktats³, men till regeringens åtgärder för att öka skatteinkomsterna har också räknats den uteblivna inkomstnivåjusteringen inom beskattningen av förvärvsinkomster 2013 och delvis 2014⁴.

Till de viktigaste ändringarna har hört höjningen av alla momssatser 2013 (cirka 0,8 miljarder euro på 2015 års nivå), nedläggandet av inkomstnivåjusteringen inom beskattningen av förvärvsinkomster 2013 och delvis 2014 (cirka 0,3 miljarder euro på 2015 års nivå) samt sänkningen av samfundsskattesatsen 2014 (cirka -0,9 miljarder euro på 2015 års nivå).

² I siffran har beaktats de tidsfaktorer som hänför sig till utfallet av förändringarna i skatteinkomsterna. I jämförelsen av skatteintäkterna på årsnivå ökar skatteinkomsterna med 0,3 miljarder euro 2015 från 2014.

³ Rundradioskatten ökar skatteintäkterna men intäkterna överförs till Rundradion Ab på budgetens anslagssida, så av denna orsak räknas rundradioskatten inte till anpassningsåtgärderna.

⁴ Är inte en ändring i beskattningsgrunderna men en åtgärd som ökar skatteintäkterna.

2.1.2 Den offentliga sektorns skuld

Statistikcentralen publicerar skuldsiffrorna enligt de nya räkenskaperna i slutet av september 2014. Av denna orsak utgör de skuldsiffror för den offentliga sektorn som presenteras här finansministeriets uppskattning även i fråga om förfluten tid. Det står ändå klart att räkenskapsreformen ökar beloppet av den offentliga skulden, eftersom nya enheter som har skulder nu räknas till den offentliga sektorn. I prognosen har det antagits att den offentliga skulden under 2011-2014 är 2,4 miljarder större än skulden enligt de gamla räkenskaperna, det vill säga den nya skulden skulle ligga på en nivå som är 2,6 % högre än den gamla. Samtidigt sjunker ändå skuldförhållandet, det vill säga den offentliga skulden i relation till BNP, med cirka 0,8 procentenheter, eftersom BNP-nivån nu är cirka 4 % högre än före räkenskapsreformen.

Den offentliga sektorns skuld ökade i följd med uppskattningsvis 7 miljarder euro till över 110 miljarder euro, det vill säga cirka 56 % i relation till BNP. Den offentliga skulden ökar ytterligare de närmaste åren och skuldförhållandet överskrider gränsen 60 % senast nästa år. Skuldförhållandet uppskattas växa även under kommande år.

Prognosen för den offentliga skulden utgår från nettouplåningsbehovet i statsbudgeten och den prognos för statsskulden som härletts från det. I prognosen beaktas dessutom skulderna för andra enheter som hör till staten i nationalräkenskaperna än budgetekonomin. Av de andra enheterna har Senatfastigheter och universitetens fastighetsbolag mest skulder. Den offentliga skulden påverkas också av kommunernas underskott och lokalförvaltningens skuldtagningens behov som härletts från det. Socialskyddsfonderna har i praktiken inga skulder.

Till den offentliga skulden räknas också vissa andra poster, till exempel de lån som det europeiska finansiella stabiliseringsinstrumentet (EFSF) beviljat biståndstagarländerna, säkerheter som hänförs till de derivatavtal som använts för hanteringen av statens skuld-

Tabell 17. Ändringen av de offentliga samfundens skuldförhållande och faktorerna som påverkar det

	2012	2013*	2014**	2015**	2016**	2017**	2018**
Skuldförhållandet, % av BNP ¹⁾	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1	62,4	62,6
Ändring av skuldförhållandet	4,5	2,9	3,7	1,6	0,9	0,3	0,2
Faktorer som påverkar ändringen av skuldförhållandet							
Primära finansiella balans	0,7	1,1	1,4	1,1	0,5	-0,2	-0,6
Ränteutgifterna	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5
Ändring av BNP-beloppet	0,8	0,7	0,0	-0,7	-0,9	-0,9	-0,9
Ändring av priser på BNP	-1,4	-1,3	-0,8	-0,9	-1,0	-1,1	-1,2
Anskaffning av finansieringsmedel (netto)	2,4	1,9	1,7	1,5	1,8	1,8	1,8
Andra faktorer ²⁾	0,6	-0,7	0,1	-0,7	-0,8	-0,6	-0,4

¹⁾ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramen på sida 70.

²⁾ Andra faktorer inkluderar effekten av statens privatiseringsinkomster, utlåning, samt faktorer som har samband med värderingen av inkomster och utgifter.

Plusmärkt effekt höjer och minusmärkt effekt sänker skuldförhållandet.

portfölj, skulder som hänför sig till statens livscykelprojekt, kärnavfallshanteringsfondens kapital och de mynt som är i omlopp. Som Finlands offentliga skuld har före utgången av augusti 2014 noterats cirka 3,5 miljarder euro för lån som EFSF beviljat krisländerna.

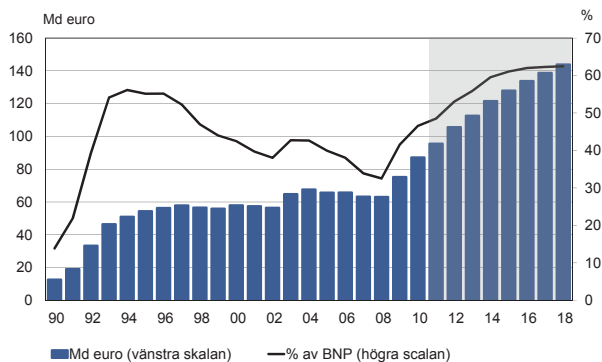
Den offentliga sektorns skuld i relation till BNP ökade med 2,9 procentenheter 2013. I den bifogade tabellen specificeras den offentliga sektorns skulddynamik. Med hjälp av tabellen förklaras sambandet mellan de offentliga samfundens saldo och förändringen i skuldförhållandet i nationalräkenskaperna. I tabellen betyder plustecken att faktorn har en ökande inverkan på skuldförhållandet medan minustecken betyder att faktorn inverkar minskande på skuldförhållandet.

Den primära balansen uppvisade ett underskott i fjol, vilket bidrog till skuldökningen med 1,1 procentenhet. Av skuldförhållandets tillväxt berodde 1,3 procentenheter på ökade ränteutgifter. När skulden sätts i relation till BNP, minskar BNP-tillväxt skuldförhållandet. År 2013 krympte BNP volym vilket ökade skuldförhållandet något, men prisändringen sänkte det med 1,3 procentenheter.

Att arbetspensionsfonderna räknas till den offentliga ekonomin inverkar på hur de offentliga samfundens saldo syns som förändring i den offentliga skulden. Arbetspensionsanstaltens saldo uppvisar ett överskott. År 2013 var överskottet 1,9 % i relation till BNP (i tabellen raden anskaffning av finansieringsmedel (netto)). Eftersom arbetspensionsanstaltens överskott räknas med i de underliggande offentliga finanserna, men inte används för att amortera den offentliga skulden, måste arbetspensionsanstaltens överskott elimineras från de faktorer som påverkar förändringen i skuldförhållandet.

Utöver dessa faktorer minskade statens långivning samt faktorer i anslutning till värderingen av och tidpunkten för inkomsterna och utgifterna den offentliga sektorns skuldförhållande med 0,8 procentenheter 2013.

De offentliga samfundens skuld

Källa: Statistikcentralen, FM

2.2 Statsfinanserna

Statsfinanserna har redan i 5 års tid uppvisat ett stort underskott. År 2013 var underskottet i statsfinanserna enligt nationalräkenskaperna 7 miljarder euro. Trots att produktionen krympte minskade underskottet med 0,3 miljarder euro. Till följd av flera skattehöjningar ökade inkomsterna snabbare än utgifterna. Skatteinkomsterna ökade särskilt av att samtliga moms-satser höjdes samt av att bankskatten infördes. Saldot i statsfinanserna beräknas fortsätta att uppvisa underskott under hela prognosperioden.

Reformen av nationalräkenskaperna ökade såväl statens inkomster som utgifterna med 2 miljarder euro, men reformen påverkade det finansiella sparandet endast litet. Ökningen av inkomsterna och utgifterna berodde i huvudsak på kapitaliseringen av forsknings- och utvecklingsutgifterna, det nya sättet att bokföra den momsavgift som betalas till EU och förändringen i kommunernas momsåterbärningar. Vid reformen överfördes dessutom enheter från företagssektorn till den statliga sektorn.

Ekonomi växer inte heller i år och därför är förutsättningarna att krympa underskottet i statsfinanserna små. Underskottet förblir oförändrat när såväl inkomsterna som utgifterna ökar med cirka 1 %.

År 2015 har anpassningsåtgärderna effekt på såväl inkomst- som utgiftssidan och underskottet i statsfinanserna minskar. Den så småningom spirande men fortfarande dämpade ekonomiska tillväxten påskyndar också ökningen av skatteinkomsterna och underskottet i statsfinanserna minskar med över 1,5 miljarder euro.

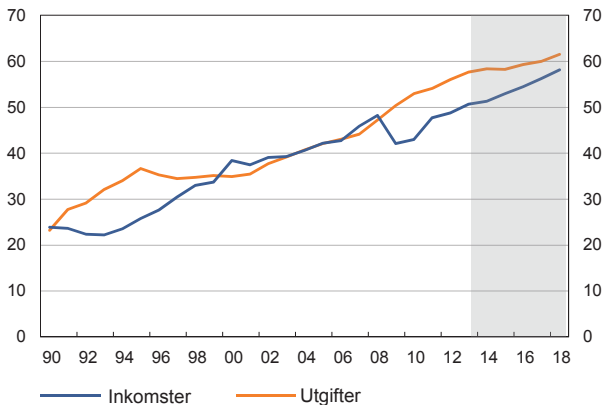
Underskottet i statsfinanserna beräknas krympa varje år på medellång sikt tack vare den ekonomiska tillväxten och de anpassningsåtgärder som man fattat beslut om. År 2018 beräknas underskottet vara cirka 3,5 miljarder euro, det vill säga 1,5 % i relation till BNP.

Statsskulden ökar under hela prognosperioden, även om tillväxten avtar under de kommande åren. Statsskulden ligger på nivån 112 miljarder euro 2018. Statsskulden i relation till totalproduktionen kommer att plana ut på medellång sikt.

Summan av statens borgensförbindelser har ökat under de senaste åren. Borgensförbindelserna är inte utgifter och de syns inte i statsbudgeten. Statens borgensstock uppgick till 34,3 miljarder euro i slutet av det första kvartalet 2014. Borgensstocken var 12 % större än ett år tidigare. Till statens borgensförbindelser hör alla typer av borgen som staten, statliga affärsverk, statliga aktiebolag och specialkreditinstitut beviljar och som statsförvaltningen ansvarar för i sista hand.

Statens inkomster och utgifter

md euro

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 18. Statsförvaltning¹

	2011*	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro					
Direkta skatter	12,1	11,8	12,2	12,3	12,5	13,4
Skatter på produktion och import	27,2	28,1	29,2	29,9	30,7	31,4
Skatter och socialskyddsavgifter totalt ²	39,6	40,5	42,1	42,8	43,7	45,4
Övriga inkomster ³	8,2	8,5	8,9	8,9	9,5	9,2
erhållna räntor	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Inkomster totalt	47,8	49,0	51,0	51,6	53,2	54,6
Konsumtionsutgifter	12,5	12,9	13,5	13,7	13,9	14,0
Subventioner och övriga transfereringar	34,7	36,1	37,5	37,7	37,5	38,1
till övriga offentliga samfund	23,3	24,5	25,4	25,7	25,4	25,9
Ränteutgifter	2,6	2,7	2,4	2,5	2,5	2,6
Kapitalavgifter ⁴	4,4	4,6	4,5	4,6	4,7	4,9
Avgifter totalt	54,2	56,3	57,9	58,5	58,6	59,6
Nettoutlåning (+) / nettouplåning (-)	-6,4	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0
Primärt överskott ⁵	-4,3	-5,1	-5,0	-4,8	-3,3	-2,9

¹ Enligt nationalräkenskaperna.

² Kapitalskatter inkl.

³ Inkl. mottagna kapitaltransfereringar (kapitalskatter exkl.) och försлитning av fast kapital.

⁴ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.

⁵ Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

2.2.1 Utgifterna inom statsfinanserna

Utgifterna inom statsfinanserna enligt nationalräkenskaperna ökade med 2,9 % i fjol, det vill säga något mindre än medeltalet de senaste 10 åren. Realt ökade utgifterna med drygt 1 %. Under de närmaste åren växer utgifterna mindre än så.

Över hälften, 30 miljarder euro, av statens utgifter är överföringsutgifter, varav 25 miljarder euro är transfereringar till kommunerna och socialskyddsfonderna och resten transfereringar till andra inhemska sektorer och EU. En knapp fjärdedel av statens utgifter är konsumtionsutgifter, det vill säga i första hand löntagaresättningar samt anskaffningar av varor och tjänster. Störst bland de övriga utgiftsposterna är pensionsutgifterna, investeringsutgifterna samt ränteutgifterna. Sett till uppgifterna är statens största utgiftsposter den sociala tryggheten, den allmänna offentliga förvaltningen och utbildningen.

Under de närmaste åren beräknas statens utgifter öka tämligen långsamt bland annat på grund av anpassningsåtgärderna. Förhållandet mellan statens utgifter och BNP är som störst i år och nästa år, varefter det så småningom sjunker men håller sig på högre nivå än före recessionen 2008-2009. Utgiftsökningen är långsammast i fråga om överföringsutgifterna och konsumtionsutgifterna. Investeringarna beräknas växa något snabbare än dessa.

Ränteutgifterna har förblivit tämligen måttfulla tack vare den låga allmänna räntenivån och den goda rankingen, trots att statsskulden har ökat kännbart efter 2008. Enligt nationalräkenskaperna var ränteutgifternas andel av de totala utgifterna i fjol drygt 4 %, då motsvarande siffra 1997 som högst var knappt 16 %. Trots att skulden växer förblir ränteutgifterna låga i år och ett par år framöver, men efter detta accelererar ökningen av ränteutgifterna, när skuldbeloppet växer och den allmänna räntenivån stiger.

Budgeten för 2015 och ramarna för statsfinanserna

Regeringen följer de ramregler och den ram för valperioden som angetts i statsminister Katainens regeringsprogram. Utgiftsregeln säkerställer en ansvarsfull och långsiktig utgiftspolitik beträffande statsfinanserna vilket främjar ekonomisk stabilitet. Ramen omfattar cirka 80 % av budgetutgifterna.

Budgetpropositionen för 2015 baserar sig på planen för de offentliga finanserna 2015–2018 från våren 2014 samt på statsminister Stubbs regeringsprogram från juni 2014. I utgiftsramen för statsfinanserna beaktas de utgiftsbesparingar som man kommit överens om i rambesluten under valperioden.

Ramnivån för 2015 är 42 142 miljoner euro, varav cirka 80 miljoner euro kvarstår som en så kallad ofördelad reserv efter budgetförslaget 2015. Dessutom har 200 miljoner euro reserverats för tilläggsbudgeter. Utanför ramen står de utgifter som förändras i enlighet med konjunkturerna och finansieringsautomatiken, till exempel utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa, lönegarantin, bostadsbidraget samt statens andel av utgifterna för utkomststöd. Nämnade utgifter räknas ändå in i ramen i fråga om utgiftseffekterna av de ändringar som företagits i grunderna för dem. Utanför ramen står dessutom bland annat ränteutgifterna för statsskulden, momsutgifterna, finansinvesteringarna samt de utgifter där staten fungerar som teknisk förmedlare av finansieringsandelar från utomstående. Regeringen har dessutom beslutat att budgetera överföringen till krishanteringsfonden år 2015 som en utgift utanför budgeten, vilket utgör ett undantag från rambestämmelsen. Utgifterna utanför ramen uppgår till cirka 11,8 miljarder euro 2015.

Utgifterna enligt statens budgetproposition för 2015 uppgår till sammanlagt cirka 53,7 miljarder euro. Utgifterna minskar med cirka 0,4 miljarder euro jämfört med den ordinarie budgeten för 2014. De besparingar som regeringen beslutat om ökar med cirka 2 miljarder netto jämfört med besparingarna 2014. Å andra sidan ökar utgiftsnivån av de extra satsningar som man beslutat om på bland annat kapitalinvesteringar i industriföretag i tillväxtfasen och bioekonomiföretag (Industriinvestering Ab), Tekes lån, stöd till produktion av förnyelsebar energi, bostadsbidragsreformen och utveckling av servicen för äldre. Dessutom ökar utgifterna av vissa automatiska faktorer som lag- och avtalsbaserade pris- och kostnadsnivåhöjningar samt ökningen av statens pensionsutgifter. Ränteutgifterna för statsskulden är knappt 1,8 miljarder euro, vilket är något mindre än i år.

År 2015 beräknas inkomsterna inom budgetekonomin (exklusive upplåningen) vara cirka 49,2 miljarder euro och skatteinkomsterna cirka 40,0 miljarder euro. Inkomsterna inom budgetekonomin ökar med drygt 4 % jämfört med vad som budgeterats för 2014 (inklusive tilläggsbudgetförslagen). Ekonomins nolltillväxt 2014 och den blygsamma ökningen av totalproduktionen 2015 begränsar också skatteunderlagets tillväxt. För att stärka jämvikten i statsfinanserna föreslås skattehöjningar på bland annat flera punktskatter.

Statens budgetförslag uppvisar ett underskott på 4,5 miljarder euro, vilket täcks genom att öka statsskulden. I slutet av 2015 beräknas statsskulden uppgå till cirka 102 miljarder euro.

Underskottet inom budgetekonomin ökar med cirka 0,6 miljarder euro jämfört med planen för de offentliga finanserna från våren 2014. Den viktigaste faktorn som förklarar förändringen är att de ekonomiska utsikterna har försämrats jämfört med vad som förutsågs våren 2014 och de förändringar i beskattningsgrunderna som avtalats i regeringsprogrammet, något som särskilt syns i att uppskattningarna av statens skatteinkomster skrivits ned.

Faktorer som bidragit till förändringen i jämvikten hos statens budgetekonomi jämfört

med planen för de offentliga finanserna våren 2014, miljarder euro

	2015
Jämviktskalkyl, planen för de offentliga finanserna 3.4.2014	-3,9
Precisering av utgiftsstaten	-0,3
Försämring av konjunkturprognosen	-0,2
Precisering av kalkylen för statsskulden ränteutgifter	0,1
Övrig förändring	-0,2
Precisering av inkomststaten	-0,3
Försämring av konjunkturprognosen och uppgifter om influtna belopp	-0,5
Precisering av de uppskattade förändringarna i beskattningsgrunderna	-0,4
Övrig förändring	0,6
Förändring sammanlagt	-0,6
Jämviktskalkyl, budgetproposition 2015	-4,5

2.2.2 Inkomsterna inom statsfinanserna

Största delen av inkomsterna inom statsfinanserna består av skatteinkomster. De största enskilda skatteinkomstposterna är samfundsskatten, förvärvs- och kapitalinkomstskatterna samt momsens. Dessa utgör cirka 70 % av statens skatteinkomster. Skatteinkomsternas tillväxt påverkas av den allmänna ekonomiska utvecklingen och dess struktur. Regeringen kan också genom sina beslut påverka beskattningsutfallet. Inflödet av skatteinkomster till staten påverkas också av ändringar i statens, kommunernas och församlingarnas utdelning.

Ekonomin har inte växt på två år, men trots det har flertalet skatteinkomster ökat tämligen bra. Tillväxten förklaras delvis av flera ändringar i beskattningsgrunderna som ett led i åtgärderna för att anpassa statsfinanserna. De viktigaste av dessa är att alla momssatser höjs med en procentenhet samt flera höjningar av punktskatterna.

De viktigaste skatteunderlagen växer mycket måttfullt i år, och därför är även ökningen av skatteinkomsterna dämpad. Det svaga sysselsättningsläget påverkar utfallet av förvärvsinkomstskatter och den långsamma ökningen av den privata konsumtionen syns i momsintäkterna. Skatteinkomsterna enligt nationalräkenskaperna beräknas öka med 1,5 %. Den viktigaste ändringen i beskattningsgrunderna i år är att samfundsskattesatsen sänks.

År 2015 fortsätter de viktigaste skatteunderlagen att utvecklas svagt historiskt sett, men utvecklingen är ändå snabbare än året innan. De viktigaste ändringarna i beskattningsgrunderna 2015 är de förhöjningar som företas i fråga om punktbeskattningen (elskatten, tobaksskatten, godisskatten, bränsleskatterna) samt i den övriga indirekta beskattningen. Ändringar i beskattningsgrunderna företas även i fråga om förvärvs- och kapitalinkomstbeskattningen. Skatteinkomsterna beräknas öka med cirka 2,2 % jämfört med året innan.

Tabell 19. Utvecklingsprognos för vissa inkomst- och efterfråganposter som påverkar skattebelagda inkomster och skatteunderlaget 2012- 2018, årlig ändring, %

	2012	2013	2014	2015	2018/2015
	ändring, procent per år				
Skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster	3,2	3,0	2,4	2,0	2 1/2
Löne- etc. inkomster	3,7	0,9	0,9	1,7	2
Pensioner och andra sociala förmåner	5,9	6,4	5,0	2,4	3 1/2
Kapitalinkomster	-14,7	9,7	2,5	3,1	3 1/2
Förtjänstnivåindex	3,2	2,2	1,4	1,2	1 1/2
Driftsöverskott	-9,8	-0,1	-0,3	4,0	4 1/2
Värdet av hushållens konsumtionsutgifter	3,3	1,9	1,3	1,7	2 1/2
Mervärdesskatteunderlaget	3,0	0,9	1,1	1,8	3
Bensinkonsumtionen	-3,6	-2	-2½	-2,0	-2
Konsumtionen av dieselolja	-0,4	-0,8	-½	1	1
Elkonsumtionen	-3/4	-5,1	1	3½	1,3
Beskattad alkoholkonsumtion	-1,8	-4,3	0	-2	-2
Nyregistrering av personbilar	-11,5	-7,2	1,7	3,9	4
Konsumentprisindex	2,8	1,5	1,1	1,5	1 1/2

Åren 2016–2018 beräknas skatteinkomsterna öka med i medeltal knappt 4 % per år. Några ändringar i beskattningsgrunderna träder i kraft under tidsperioden. Samtidigt upphör en del av de tillfälliga åtgärderna.

När det gäller statens övriga inkomster är viktiga poster förmögenhetsinkomsterna samt transfereringarna från Statens pensionsfond. Transfereringarna från Statens pensionsfond bestäms så att de årligen täcker 40 % av statens pensionsutgifter. Katainens regering beslöt i samband med ramförhandlingarna våren 2014 att bereda en lagändring med stöd av vilken intäktsföringen från Statens pensionsfond kan ökas nästa år. I enlighet med den lyfts ett extra belopp på 0,5 miljarder euro från fonden. Som ett led i anpassningsåtgärderna under ramförhandlingarna våren 2014 beslöt regeringen dessutom att genomföra extra intäktsföringar från affärsverken. Även statens övriga förmögenhetsinkomster beräknas öka mer än vanligt 2014 och 2015.

Skatterna på förvärvs- och kapitalinkomster

De influtna skatterna på förvärvs- och kapitalinkomster består av intäkterna av den progressiva skatten på förvärvsinkomster, den lätt progressiva skatten på kapitalinkomster samt den källskatt som betalas av begränsat skattskyldiga. Av dessa är utfallet av förvärvsinkomstskatten viktigast. Skatteunderlaget för förvärvsinkomstskatten består till 70 % av löneinkomster, en dryg fjärdedel består av skattepliktiga sociala förmåner och knappt 5 % av andra inkomster, till exempel förvärvsinkomstandelarna av utdelade företagsinkomster. Staten är den enda skattetagaren när det gäller kapitalinkomstskatten, medan de influtna förvärvsinkomstskatterna delas mellan staten och kommunerna.

Tabell 20. Vissa ändrade skatteunderlagsposters inverkan på skatteavkastningen

Skatteslag	Skatteunderlag / efterfrågepost	Ändring	Ändring i skatteavkastningen, mn euro
Förvärvsinkomstskatten	Löneinkomster	1%-enhet	379, varav staten 127 och kommuner 170
	Pensionsinkomster	1%-enhet	116 varav staten 29 och kommuner 75
Kapitalinkomstskatt	Kapitalinkomster	1%-enhet	29
Samfundsskatt	Driftsöverskott	1%-enhet	40, varav staten 25 och kommuner 14
Moms	Värdet av den privata konsumtionen	1%-enhet	121
Bilskatt	Försäljning av nya personbilar, st.	1000 st.	7
Energiskatt	Elkonsumtionen ¹	1 %	10
	Bensinkonsumtionen	1 %	13
	Dieselsonsumtionen	1 %	14
Alkoholskatt	Alkoholkonsumtionen	1 %	14
Tobaksaccis	Cigarrettkonsumtionen	1 %	7

¹ Exklusive industrin och växthusen.

I år växer löneinkomsterna mycket svagt. De förvärvs- och kapitalinkomstskatter som inflyter till staten ökar dock betydligt, eftersom utdelningen till staten och kommunernas justeras till statens fördel. Som ett led i statens åtgärder i anslutning till arbetsmarknadsorganisationernas sysselsättnings- och tillväxtavtal hösten 2013 höjdes inkomstgränserna i inkomstskatteskalen med 1,5 % från årets början, med undantag av den högsta inkomstgränsen. Vid ingången av året trädde också dividendskattereformen i kraft, vilken ökar förvärvs- och kapitalinkomsterna.

Nästa år växer löneinkomsterna snabbare, vilket ökar intäkterna av förvärvs- och kapitalinkomstskatten. I statsminister Stubbs regeringsprogram beslöt man om en inkomstnivåjustering av de tre lägsta inkomstklasserna för 2015. Andra ändringar i beskattningsgrunderna som träder i kraft är att arbetsinkomstavrdraget och pensionsinkomstavrdraget höjs samt barnavrdraget. Progressionen inom kapitalinkomstbeskattningen utökas och skattesatsen i arvs- och gåvoskatteskalorna höjs med 1 procentenhet.

På medellång sikt ökar utfallet av förvärvs- och kapitalinkomstskatten med i medeltal 5 % per år. I prognosen har det antagits att statens inkomstskatteskala inte justeras 2016 på grund av stigande priser eller inkomstnivå. Däremot har man antagit att statens inkomstskatteskala justeras 2017 och 2018 i överensstämmelse med inkomstnivåns höjning eller inflationen.

Samfundsskatten

Intäkterna av den samfundsskatt som företagen betalar på sitt resultat fördelas mellan staten, kommunerna och församlingarna. Samfundsskatten är ett av de mest konjunkturkänsliga skatteslagen. I samfundsskatteprognosen antas samfundsskattens skatteunderlag följa verksamhetsöverskottets utveckling i nationalräkenskaperna och i årets samfundsskatteprognos beaktas också uppgifterna om utfallet i början av året.

Under de tre senaste åren har samfundsskattesatsen sänkts med sammanlagt 6,5 procentenheter. Tanken är att reduktionen av skattesatsen ska ha positiva effekter på lång sikt. Sänkningen beräknas ha effekter på bland annat valet av företagsform, företagets finansiella struktur, vinstöverföringen, investeringsbeloppet och investeringsobjekten.

Verksamhetsöverskottet växer inte i år och den reduktion av skattesatsen som trädde i kraft vid ingången av året minskar intäkterna av samfundsskatten betydligt. Detta syns särskilt i statens intäkter av samfundsskatten, eftersom kommunerna kompenseras för förlusterna av skatteintäkter till följd av reduktionen av skattesatsen.

När verksamhetsöverskottet växer nästa år ökar också intäkterna av samfundsskatten. Den ändring i beskattningsgrunderna som innebär att företagets rätt att dra av representationskostnader skulle slopas och som man redan tidigare beslutat om återtog i statsminister Stubbs regeringsprogram. Detta sänker intäkterna av samfundsskatten något.

På medellång sikt beräknas intäkterna av samfundsskatten öka i överensstämmelse med verksamhetsöverskottet, det vill säga i medeltal cirka 4,5 % per år. År 2016 upphör den förhöjda utdelningen till kommunerna av samfundsskatten, vilket åter ökar statens intäkter av samfundsskatten betydligt.

Den samfundsskatt som inflyter till staten kan utvecklas på ett sätt som avviker från alla intäkter av samfundsskatten av flera orsaker. Utfallet av samfundsbeskattningen under kalenderåret kan växa långsammare eller snabbare än samfundsskatten under skatteåret. Skatteårets skatt härrör sig från flera år och till exempel nivån på de förskotts kompletteringar som ska betalas året efter skatteårets utgång varierar betydligt.

Dessutom kompenseras kommunerna och församlingarna för nettoeffekten av ändringarna i beskattningsgrunden för samfundsskatten genom att deras utdelning av intäkterna av samfundsskatten höjs i motsvarande mån.

De indirekta skatterna

De viktigaste indirekta skatterna är energiskatterna, momsens samt bilskatten. De senaste åren har tyngdpunkten i skattepolitiken alltmer förskjutits mot de indirekta skatterna.

Energiskatterna har varit och kommer att vara föremål för flera ändringar i beskattningsgrunderna under de närmaste åren. I början av nästa år höjs elskatten liksom CO₂-skatterna på fossila bränslen för eldningskraftverk och arbetsmaskiner. Även skatterna på trafikbränslen skärps. Den tidigare planerade kraftverksskatten återtas. Dessutom höjs avfalls-skatten och den höjning av skatten på torv som tidigare planerats till 2015 genomförs inte.

Intäkterna av andra punktskatter än energiskatterna utvecklas mera jämnt. I början av året trädde höjningar av tobaks- och alkoholskatten samt skatterna på sötsaker, glass och läskedrycker i kraft. Dessa ändringar ökar skatteintäkterna av punktskatterna i år. I början av nästa år höjs tobaksskatten ytterligare och en höjning företas även i godisskatten.

Bilskatten är en skattepost som varierar kraftigt. Personbilarna står för cirka 90 % av intäkterna av bilskatten. De närmaste åren beräknas efterfrågan på personbilar stanna på lägre nivå än de senaste åren. Intäkterna av bilskatten ökar 2015 av att det gallras bland subventionerna, bland annat slopas reduceringen av bilskatten på taxibilar (exklusive specialutrustade taxibilar) och bilar som förs in som flyttgods. Under prognosperioden beräknas bilskatten öka med i medeltal cirka 5 % per år. Fordonsskatten är en tidsbunden skatt som tas ut i perioder på 12 månader för person- och paketbilar samt lastbilar. Fordonsskatten höjdes i början av 2013 och den höjs på nytt i början av 2016.

Hur träffande momsprognosen är beror i hög grad på hur man lyckas förutsäga utvecklingen och inriktningen av värdet på den privata konsumtionen. Under de närmaste åren beräknas den privata konsumtionen utvecklas mycket återhållsamt historiskt sett, vilket inte skapar förutsättningar för någon snabb tillväxt av momsintäkterna. Momsintäkterna enligt nationalräkenskaperna beräknas öka med mindre än 1 % i år. När skatteunderlagen börjar växa snabbare ökar också momsintäkterna med i medeltal cirka 3 % under 2015-2018.

Tabell 21. Beräknade inkomsterna inom budgetekonomin, md euro

	2013 bokslut	2014 inkl. til- läggs- budg.	2015	2016	2017	2018	2018/2014 ändring på årlig nivå
Beräknade skatteinkomsterna totalt	38,7	39,2	40,0	41,7	43,1	44,6	3
Skatter på grund av inkomst och förmögenhet ¹⁾	12,1	12,1	12,1	13,0	13,8	14,6	4
Skatter och avgifter på grund av omsättning	17,3	17,5	17,8	18,4	19,0	19,6	2 1/2
Punktskatter	6,6	6,7	7,2	7,2	7,1	7,1	1 1/2
Övriga skatter	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3 1/2
Inkomster av blandad natur	5,1	4,9	6,0	5,2	5,3	5,2	1
Ränteinkomster och vinstredovisningar	2,0	2,6	2,8	2,0	2,0	2,0	1
Inkomstposterna totalt	46,2	47,2	49,2	49,3	50,8	52,1	2

¹ Inkl. Rundradioskatten från och med 2013 (i genomsnitt 500 mn euro per år).

Tabell 22. Verkningarna av de största förändringarna i offentliga samfunds skatteintäkter

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	miljoner euro					
Förvärsinkomstskatter	90	-33	-144	56	-76	-94
Genomsnittlig höjning av kommunalskatteprocenten	135	360	0	0	0	0
Kapitalinkomstskatt	108	74	88	45	0	0
Samfundsskatt	-50	-921	106	-27	0	0
Rundradioskatt	440	77	-6	7	5	0
Andra direkta skatter	166	112	58	20	0	0
Mervärdesskatt	742	151	2	0	0	0
Energiskatt	76	169	311	37	1	0
Andra direkta skatter	177	167	210	108	0	0
Socialskyddsavgifter	11	580	306	279	205	155

2.2.3 Budgetekonomin och nationalräkenskaperna

Det saldo som statsbudgeten uttrycker skiljer sig i flera avseenden från saldot enligt nationalräkenskaperna, det vill säga nettokreditgivningen. De senaste fem år har det saldo som räkenskaperna utvisat varit något bättre än budgetens, även om bägge nyckeltalen har uppvisat ett stort underskott. De faktorer som skiljer åt budgetekonomins och nationalräkenskapernas underskott presenteras i bifogade tabell.

Begreppen och klassificeringarna när det gäller budgetekonomin och nationalräkenskaperna skiljer sig åt i många avseenden. Exempelvis innehållet i budgetekonomins konsumtionsutgiftsmoment avviker i hög grad från nationalräkenskapernas konsumtionsutgifter och på samma sätt innehåller budgetens realinvesteringar endast en liten del av investeringsutgifterna enligt nationalräkenskaperna. I och med räkenskapsreformen börjar FoU-utgifterna klassificeras som investeringar, i budgeten är dessa utgifter fördelade på otaliga moment framför allt inom undervisnings- och kulturministeriets samt arbets- och näringsministeriets förvaltningsområden.

I nationalräkenskaperna räknas till statsfinanserna förutom budgetekonomin även 10 fonder utanför budgeten, men inte Statens pensionsfond, som hör till arbetspensionsanstaltssektorn. Universiteten hör inte till budgetstaten, medan de nog hör till statssektorn enligt nationalräkenskaperna. Även statens investeringsbolag Solidium räknas till staten i räkenskaperna liksom Rundradion Ab. Räkenskapsreformen utvidgade statssektorn ytterligare när nu även Senatfastigheter och universitetsfastighetsbolagen faller under statsbegreppet.

I statsbudgeten upptas som utgifter olika finansplaceringar, till exempel lån som staten beviljat, kapitaliseringar, aktieförvärv och så vidare. På inkomstsidan syns på motsvarande sätt återbetalda lån, aktieförsäljningar och så vidare. I räkenskaperna behandlas dessa som finansiella transaktioner som inte påverkar saldot i statsfinanserna mätt med nettokreditupptagningen. Exempelvis har för både detta och nästa år budgeterats ungefär 1 miljard euro i inkomster av aktieförsäljningar, vilket minskar nettouplåningsbehovet i budgeten i motsvarande mån, men inte påverkar saldot enligt räkenskaperna.

En betydande skillnad beror på användningen av överföringsanslag i budgeten. Överföringsanslagen är två- eller tre-åriga anslag som budgeteras i budgeten för ett år. I nationalräkenskaperna noteras överföringsanslagen enligt deras användning. Nettoinverkan av överförda anslag kan variera stort från år till år.

Varje EU-land är tvunget att två gånger per år rapportera skillnaderna mellan siffrorna i budgeten och räkenskaperna till EU:s statistikkontor Eurostat i samband med underskotts- och skuldrapporteringen. I dessa rapporteras skillnaderna mellan budgeten och räkenskaperna inte bara för statens del utan också i fråga om andra undersektorer av den offentliga ekonomin. Rapporterna publiceras på Eurostats webbplats. Rapporteringens betydelse har accentuerats ytterligare när samordningen av den ekonomiska politiken har ökat.

Tabell 23. Balansen i budgetekonomin och nettokreditgivningen inom statsförvaltningen¹

	2012	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro				
Överskottet (+) / underskottet (-) i budgetekonomin²	-7,8	-8,4	-7,4	-4,5	-4,1
Privatiseringsinkomster (nettoinkomster av aktieförsäljning)	-0,1	-0,1	-1,0	-1,2	-0,5
Finansiella placeringar, netto	0,7	0,9	0,2	0,5	-0,2
Inkomstöverskott i enheter utanför budgeten	-0,5	-0,6	0,0	0,0	0,0
Korrigeringsposter av kassa-/prestationsprincipen	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Övriga korrigeringsposter ³	-0,4	0,2	0,2	-1,0	-0,9
Nettokreditgivningen (+)/-upplåningen (-) inom statsförvaltningen	-7,3	-7,0	-6,9	-5,4	-5,0

¹ Enligt nationalräkenskaperna.

² Innehåller skuldhanteringsutgifter.

³ Innehåller bl.a. återkallade skulder, omplacerade vinster av direkta utlänska placeringar, tilläggsdividender.

2.3 Lokalförvaltningen

År 2013 var lokalförvaltningens underskott 0,8 % i relation till BNP. Saldot stärktes delvis till följd av faktorer av engångsnatur med 0,5 miljarder euro jämfört med året innan. Kommunernas konsumtionsutgifter ökade långsammare och antalet anställda minskade. Däremot ökade skatteinkomsterna raskt med tanke på konjunkturläget. Det ökade utfallet av kommunalbeskattningen berodde i huvudsak på faktorer av engångsnatur, till exempel att den utdelning som tillämpas vid redovisningen av förvärvsinkomst- och kapitalskatter mellan kommunerna och staten korrigerades till kommunernas fördel. Den genomsnittliga kommunalskattesatsen steg med 0,1 procentenhet till 19,38 %.

År 2014 är underskottet i kommunekonomin fortfarande kring 0,8 % i relation till brutonationalprodukten. Trots att skatteunderlagen utvecklas svagt beräknas skatteinkomsterna öka med 2,3 %. Kommunernas höjningar av skattesatserna sätter fart på skatteinkomsternas tillväxt. I början av året steg den genomsnittliga kommunalskattesatsen till 19,74 % och en del av kommunerna höjde sina fastighetsskattesatser. Även ändringarna i värderingsgrunderna för fastigheter ökar kommunernas skatteinkomster. Däremot krymper statsandelarna till kommunerna till följd av statens anpassningsåtgärder.

Det strama ekonomiska läget tvingar kommunerna att dämpa utgiftsökningen i år. I kommunerna går varje år ungefär 16 000 arbetstagare i pension och kommunerna väntas låta bli att tillsätta en del av lediga befattningar. Även löne- och kostnadsnivåns återhållsamma utveckling samt sänkningen av kommunarbetsgivarens socialförsäkringsavgifter fördröjer utgiftsutvecklingen inom kommunekonomin.

Reformen av nationalräkenskaperna i juli 2014 orsakade ändringar i lokalförvaltningssektorn och dess ekonomiska transaktioner. I enlighet med det nya räkenskapssystemet överfördes till lokalförvaltningssektorn bland annat cirka 150 kommunägda bolag, till exempel de kommunägda yrkeshögskolorna, från företagssektorn och icke-vinstsyftande organisationer. Ändringarna ökade både de totala inkomster och de totala utgifterna inom lokalförvaltningssektorn. Effekterna för nettokreditgivningen var små.

Kommunekonomin försämras 2015

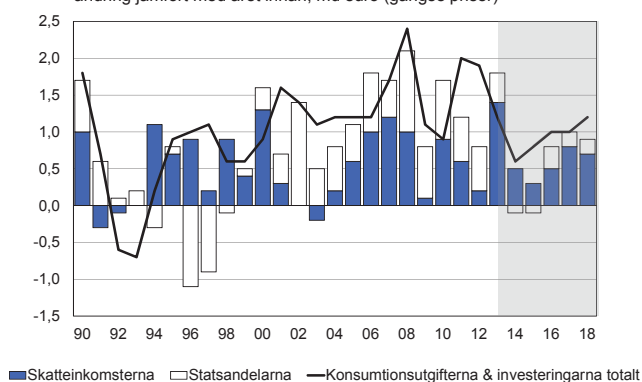
År 2015 beräknas underskottet i kommunekonomin öka till 1,1 % i relation till bruttonationalprodukten. Beräkningen har gjorts med iakttagande av principen om oförändrad politik, det vill säga den innehåller endast redan avtalade åtgärder som det finns tillräckligt med information om. Beräkningen innehåller inga antaganden om höjningar av kommunalskattesatserna eller kommunernas övriga egna anpassningsåtgärder.

Den ekonomiska tillväxten återhämtar sig 2015, men skatteunderlagen fortsätter att utvecklas dämpat. Ökningen av kommunernas skatteinkomster beräknas stanna på endast drygt 2 % 2015. Regeringarna Katainen och Stubb har beslutat om åtgärder som både ökar och minskar kommunernas skatteinkomster, och deras sammantagna verkan är att kommunernas skatteinkomster sjunker med cirka 130 miljoner euro. I statsandelarna företas en kompensation av motsvarande storlek, ändringarna i beskattningsgrunderna har ingen inverkan på kommunernas saldo. Kommunernas statsandelar krymper med 0,7 % 2015. Som ett led i åtgärderna för att anpassa statsfinanserna skärs kommunernas statsandelar ned med knappt 190 miljoner euro. Sammanlagt beräknas ökningen av kommunernas skatteinkomster och statsandelar stanna på 1 % 2015.

Kostnadsnivån inom kommunekonomin beräknas fortsätta att stiga måttfullt 2015. Inkomstnivån i kommunsektorn stiger med drygt 1 %. Även den sammantagna inverkan av ändringarna i arbetsgivaravgifterna håller utgiftsutvecklingen tillbaka. Å andra sidan gör det större servicebehovet till följd av förändringen i befolkningens åldersstruktur att kommunekonomin konsumtionsutgifter ökar med drygt 2 %.

Kommunernas skatter, statsandelar, konsumtionsutgifter och investeringar

ändring jämfört med året innan, md euro (gångse priser)

Källa: Statistikcentralen, FM

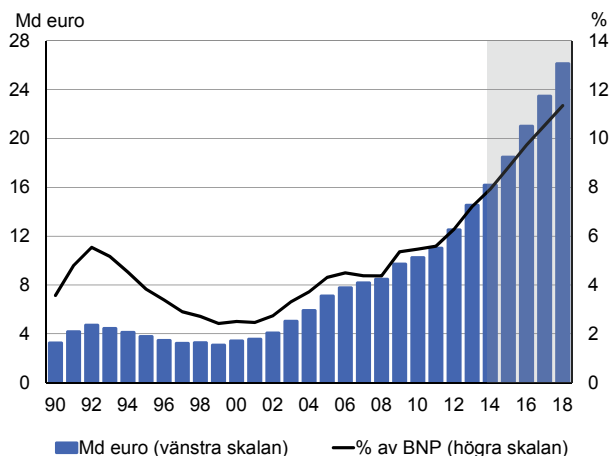
Kommunerna fortsätter att skuldsätta sig 2016-2018

Beräkningen av utsikterna för kommunekonomin under 2016-2018 är dystert om man antar att politiken förblir oförändrad. Utan nya åtgärder som stärker kommunekonomin fortsätter utgifterna att öka snabbare än inkomsterna. Underskottet i kommunekonomin fördjupas till 2,6 miljarder euro, det vill säga 1,1 % av bruttonationalprodukten före 2018. Kommunekonomin skuld stiger till drygt 26 miljarder euro, det vill säga över 11 % i relation till bruttonationalprodukten.

Regeringen har i enlighet med det strukturpolitiska programmet förbundit sig att minska kommunernas uppgifter och förpliktelser med 1 miljard euro före 2017. Ett mål med åtgärdsprogrammet är dessutom att stärka kommunekonomin med 1 miljard euro genom kommunernas egna åtgärder. De eftersträvade spareffekterna kan tas in i beräkning av kommunekonomin utveckling i den takt som man får tillräckligt exakta uppgifter om åtgärder och tillförlitliga bedömningar av deras effekter. De åtgärder som tagits in i Planen för de offentliga finanserna för 2015-2018 omfattade enligt en preliminär kalkylmässig uppskattning drygt en tredjedel av de eftersträvande besparingarna på 1 miljard euro. Av de åtgärder som minskar kommunernas uppgifter och förpliktelser har i denna kalkyl beaktats de åtgärder till den del som de har beräknats leda till besparingar i kommunekonomin före 2018. Kommunernas egna åtgärder har inte beaktats i enlighet med principen om oförändrad politik.

För att trygga en hållbar kommunekonomi förutsätts att det strukturpolitiska programmet genomförs fullt ut. För att stabilisera kommunekonomin förutsätts också att kommunerna förbinder sig att fortsätta med åtgärder för att anpassa ekonomin och förbättra produktiviteten. Det växande servicebehovet till följd av förändringen i befolkningens åldersstruktur försvårar kommunernas strävanden att dämpa utgiftsökningen. Utan betydande minskningar av uppgifterna och förpliktelserna innebär det därför betydande höjningar av kommunskattesatserna om man ska vända kommunekonomin skuldsättning. Om kommunekonomin balanseras endast genom att kommunalskattesatserna höjs, innebär det en genomsnittlig höjning av kommunalskattesatsen med cirka 2,5 procentenheter före 2018.

Kommunernas skuld

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 24. Lokalförvaltningen¹⁾

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro					
Skatter och socialskyddsavgifter totalt	19,2	19,4	20,7	21,2	21,6	22,1
därav kommunalskatt	16,3	16,9	17,9	18,3	18,6	19,1
samfundsskatt	1,6	1,2	1,5	1,4	1,5	1,3
fastighetsskatt	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6
Övriga inkomster ²⁾	17,1	17,9	18,4	18,4	18,4	18,8
erhållna räntor	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
erhållna transferingar från statsförvaltningen	12,9	13,5	13,9	13,8	13,7	14,0
Inkomster totalt	36,2	37,2	39,1	39,6	40,0	40,9
Konsumtionsutgifter	30,6	32,2	33,2	33,7	34,4	35,4
därav löntagarutgifter	20,5	21,4	21,6	21,6	21,8	22,1
Transfereringar	2,8	3,0	3,0	3,1	3,3	3,4
därav socialförmåner och -bidrag	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4
subventioner och övriga transfereringar	1,4	1,5	1,6	1,6	1,8	1,8
ränteutgifter	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Kapitalavgifter ³⁾	3,9	4,1	4,5	4,4	4,5	4,5
Avgifter totalt	37,3	39,3	40,7	41,2	42,3	43,3
Nettoutlåning (+) / Nettouplåning (-)	-1,1	-2,1	-1,6	-1,7	-2,2	-2,5
Primärt överskott ⁴⁾	-1,1	-2,2	-1,7	-1,7	-2,3	-2,5

¹⁾ Enligt nationalräkenskaperna.

²⁾ Inkl. mottagna kapitaltransfereringar och förslitning av fast kapital.

³⁾ Bruttobildning av kapital och kapitaltransfereringar.

⁴⁾ Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

2.4 Socialskyddsfonderna

2.4.1 Arbetspensionsfonderna

I föl krympte arbetspensionsfondernas överskott till 1,9 % i relation till BNP, då överskottet var 2,4 % 2012. På fem år har över 2 procentenheter av arbetspensionsfondernas överskott smält bort. Arbetspensionsutgifterna har ökat snabbt de senaste åren när antalet pensionärer växer samt pensionernas medelnivå stiger, eftersom de pensioner som börjar betalas ut är större än de som nu betalas ut. Det försämrade sysselsättningsläget och den avtagande höjningen av inkomstnivån har åter dämpat ökningen av avgiftsinkomsterna, trots att pensionsavgifterna har höjts i rask takt de senaste åren. De låga räntenivån har åter minskat pensionstillgångarnas förmögenhetsinkomster. Pensionsförmögenheten har ändå stigit till så mycket som 162 miljarder euro i slutet av 2013.

Det ökade antalet pensionärer samt höjningen av den genomsnittliga pensionsnivån upprätthåller ökningen av arbetspensionsutgifterna under hela prognosperioden 2014-2018. Den frysning av indexförhöjningen av arbetspensionerna till 0,4 % 2015 som man beslutade om under ramförhandlingarna våren 2014 fördröjer tillväxten av pensionsutgifterna. Den avtagande inflationen och höjningen av inkomstnivån gör att de årliga indexförhöjningarna av pensionerna hålls under 2 % även 2016-2018. Arbetspensionsutgifterna ökar med i medeltal 5 % per år under prognosperioden. Pensionsutgifternas förhållande till BNP stiger till nästan 14 % 2018, då pensionsutgifternas förhållande till totalproduktionen fortfarande var 10 % 2008.

Arbetspensionsavgiften steg med 0,8 procentenheter i början av 2014 och återgick till det tidigare överenskomna ökningsspåret efter förhöjningspausen i föl. Pensionsavgifternas andel av lönesumman överstiger 25 % i år. För 2015 och 2016 har man kommit överens om höjningar av arbetspensionsavgiften på 0,4 procentenheter, som fördelas med hälften på arbetstagaren respektive arbetsgivaren. Tillväxten av lönesumman förblir dämpad i år och nästa år på grund av den svaga sysselsättningsutvecklingen och de måttfulla lönehöjningarna, vilket fördröjer ökningen av pensionsavgiftsinkomsterna. Avkastningen av pensionstillgångarna väntas växa måttfullt från 2016 när räntenivån börjar stiga.

I år minskar pensionsfondernas överskott till 1,7 % i relation till BNP. År 2015 försämrar arbetspensionsfondernas saldo ytterligare, vilket beror på den extra intäktsföringen på 500 miljoner euro från statens pensionsfond till staten. Åren 2016-2018 är arbetspensionsfondernas överskott 1,8 % av BNP¹. Att avgiftsinkomsterna ökar när ekonomin återhämtar sig och avgifterna höjs och att ränteintäkterna ökar gör dock inte att arbetspensionsfondernas överskott börjar växa, eftersom pensionsutgifterna fortsätter att öka snabbt även på medellång sikt.

¹ Den medelfristiga kalkylen bygger på antagandet att ArPL-avgifterna stiger med 0,3 procentenheter i förhållande till lönebeloppet år 2017 och med 0,2 procentenheter år 2018.

Tabell 25. Socialskyddsfonderna ¹

	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
	md euro					
Avkastning på placeringstillgångar	4,0	3,8	3,7	3,7	4,1	4,7
Socialskyddsavgifter	24,0	25,5	25,9	26,7	27,4	28,4
arbetsgivarnas avgifter	17,0	17,7	17,9	18,3	18,7	19,2
försäkrades avgifter	7,1	7,8	8,0	8,4	8,8	9,2
Transfereringar från övriga offentliga samfund	11,6	12,3	12,9	13,2	13,2	13,5
Övriga inkomster	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Inkomster totalt	40,2	42,0	43,0	44,2	45,3	47,1
Konsumtionsutgifter	3,4	3,6	3,5	3,7	3,7	3,8
Socialförmåner och bidrag	28,7	30,6	32,7	34,5	35,4	36,5
Övriga utgifter	2,7	2,7	2,9	3,0	3,6	3,1
Avgifter totalt	34,8	36,9	39,1	41,1	42,7	43,4
Nettoutlåning (+) / nettouplåning (-)	5,4	5,2	3,8	3,1	2,6	3,8
Arbetspensionsanstalterna	5,4	4,8	3,8	3,5	3,1	3,9
Övriga socialskyddfonder	0,0	0,4	0,0	-0,4	-0,5	-0,1
Primärt överskott ²	3,4	3,5	2,1	1,6	1,0	2,0

¹ Enligt nationalräkenskaperna.² Nettoutlåning exkl. nettoränteutgifter.

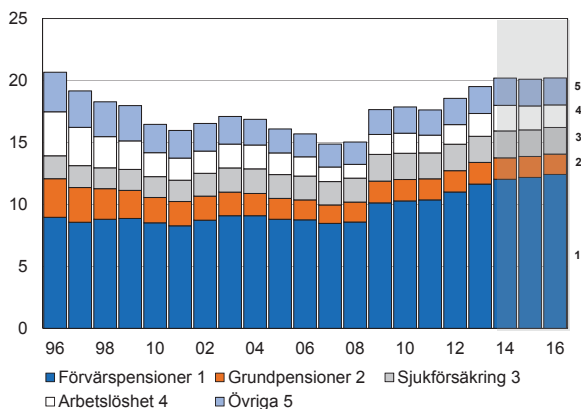
2.4.2 De övriga socialskyddsfonderna

Till de övriga socialskyddsfonderna hör Folkpensionsanstalten, som ansvarar för grundskyddet, samt Arbetslöshetsförsäkringsfonden, som ansvarar för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. De övriga socialskyddsfondernas utgifter ökade med 5,5 % 2013. Bakom den snabba utgiftsökningen låg utgifterna för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa, som ökade med 16 %, samt utgifterna för grundskyddet för arbetslösa, som ökade med 18 %. Sjukförsäkringsutgifterna minskade marginellt i följd, när utgifterna för läkemedels- och reseersättningar minskade tack vare besparingarna enligt regeringsprogrammet. Statens och kommunernas transfereringar till de övriga socialskyddsfonderna ökade med 470 miljoner euro från året innan, vilket höll finansieringen av de övriga socialskyddsfonderna i balans 2013.

De utgifter som beror på arbetslöshet förutspås fortsätta öka i år och överskrida 4 miljarder euro, men vända nedåt mot slutet av prognosperioden, när arbetslösheten sjunker. Arbetslöshetsutgifterna minskas av besparingen på 50 miljoner euro i de inkomstrelaterade arbetslöshetsutgifterna från och med 2015. Nästa år sparas det sammanlagt 51 miljoner euro i sjukförsäkringsutgifterna. Trots besparingarna ökar sjukförsäkringsutgifterna med i medeltal 3 % per år under prognosperioden. Utgiftsbesparingar uppstår också när folkpensionsindex höjs med 0,4 % 2015, vilket är 0,7 procentenheter mindre än den normala inflationsjusteringen. Till följd av sparbesluten ökar inte de övriga socialskyddsfondernas utgifter nästa år. Under 2016-2018 beräknas utgiftsökningen vara i medeltal 1,5 % per år.

Från början av 2014 steg arbetstagarnas sjukförsäkringsavgift med 0,12 procentenheter och arbetsgivarnas arbetsinkomstförsäkringsavgift med 0,1 procentenhet. I stället sänktes både arbetstagarnas och arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringsavgift med 0,1 procentenhet. Sänkningen av arbetslöshetsförsäkringsavgiften och ökningen av arbetslöshetsutgifterna belastar arbetslöshetsförsäkringsfondens, och därigenom de övriga socialskyddsfondernas saldo så att de uppvisar ett underskott på 0,2 % av BNP i år. De övriga socialskyddsfondernas finansiering är nära nog i jämvikt på medellång sikt. Kommunernas och statens finansieringsandelar av FPA förändras 2015, när ansvaret för finansieringen av arbetsmarknadsstödet för långtidsarbetslösa överförs på kommunerna. Från början av 2017 överförs åter beräkningen av utbetalningen av basutkomstskyddet från kommunerna till FPA.

Sociala förmåner, bidrag och sjukvårdsersättningar i förhållande till BNP, procent

Källa: Statistikcentralen, FM

Tabell 26. Socialförsäkringsavgifter och pensionsindex

	2011	2012	2013	2014*	2015**	2016**
Socialförsäkringsavgifter ¹⁾						
Arbetsgivare						
Sjukförsäkring	2,12	2,12	2,04	2,14	2,13	2,14
Arbetslöshetsförsäkring	2,32	2,32	2,32	2,20	2,20	2,20
Arbetspensionsförsäkring (ArPL)	17,1	17,35	17,35	17,75	17,95	18,15
Kommunernas pensionsförsäkring	23,6	23,6	24,00	23,70	23,60	23,50
Löntagare						
Sjukförsäkring	2,01	2,04	2,04	2,16	2,17	2,22
Arbetslöshetsförsäkring	0,60	0,60	0,60	0,50	0,50	0,50
Arbetspensionsförsäkring	4,9	5,45	5,45	5,85	6,05	6,25
Pensionärer						
Sjukförsäkring	1,36	1,39	1,47	1,49	1,51	1,55
Pensionsindex						
Arbetspensionsindex	2323	2407	2475	2509	2519	2556
Folkpensionsindex	1508	1565	1609	1630	1637	1663

¹ Årliga medeltal. Arbetsgivaravgifterna samt de försäkrades arbetslöshets- och arbetspensionsavgifter som procent av lönerna. Siffrorna är vägda medeltal.

2.5 Den offentliga ekonomins långsiktiga hållbarhet

Trots anpassningsåtgärderna tycks den offentliga ekonomin inte komma i balans på medellång sikt och den offentliga skulden i relation till totalproduktionen fortsätter att växa. En ytterligare utmaning för balanseringen av den offentliga ekonomin utgörs av den åldrande befolkningen, som gör att pensions-, hälso- och sjukvårds- samt långvårdsutgifterna ökar. Den avtagande produktionsökningen och arbetsinsatsens tillväxtsstopp begränsar åter den ekonomiska tillväxten och därigenom ökningen av skatteinkomsterna.

Den försämrade försörjningskvoten medför ett omfattande tryck på finansieringen av den offentliga ekonomin. Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos från 2012 förutspås befolkningen i åldern 15–64 år krympa med 84 000 personer före 2030 och samtidigt ökar den befolkning som fyllt 65 år med 440 000 personer. Det långsiktiga saldoto i de offentliga finanserna mäts med hållbarhetsgapet, som är nuvärdet av framtida underskott i den offentliga ekonomin. Hållbarhetsgapet berättar hur mycket den offentliga ekonomin borde balanseras på medellång sikt för att skuldsättningen ska vara under kontroll även på lång sikt utan tilläggsåtgärder när de åldersrelaterade utgifterna ökar.

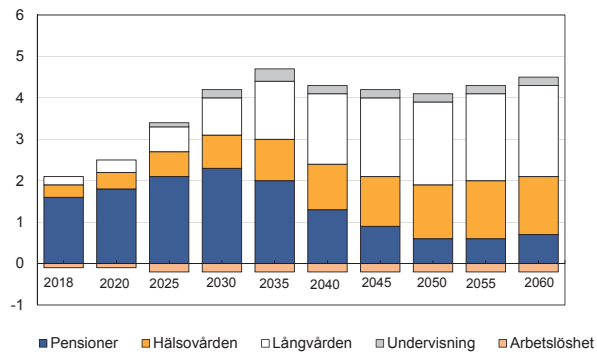
Hållbarhetsgapet beräknas vara cirka 4 % i relation till totalproduktionen på 2018 års nivå. Det beräknade hållbarhetsgapet har ökat jämfört med finansministeriets uppskattning i våras, eftersom det strukturella saldoto i de offentliga finanserna har försämrats på medellång sikt. Utgiftstrycket på lång sikt har inte förändrats från i våras.

Hållbarhetsgapet måste tas in förr eller senare. Om skuldbördan hotar att växa sig för stor, höjer marknadsstrycket framför allt räntan på skulden och tvingar fram anpassningar av den offentliga ekonomin. Ju tidigare besluten i syfte att balansera den offentliga ekonomin fattas, desto lägre blir de totala kostnaderna.

Hållbarhetsproblemet kan åtgärdas med direkt budgetanpassning, som förbättrar det strukturella saldoto i de offentliga finanserna, men också med reformer som dämpar kommande utgiftstryck och förbättrar ekonomins tillväxtförutsättningar och därigenom inkomstökningen inom den offentliga sektorn på lång sikt.

Hållbarhetskalkylen är till sin natur en tryckkalkyl, där utvecklingen enligt de nuvarande reglerna projiceras på framtiden med hjälp av befolkningsprognosen samt uppskattningar av de åldersgruppvisa utgiftsandelarna och den ekonomiska utvecklingen på lång sikt. Ju längre man går i tiden, desto större växer sig den osäkerhet som hänför sig till kalkylen, och därför är kalkylen känslig för de tillämpade antagandena.

Ändring av åldersrelaterade utgifter från och med 2012, % av BNP

Tabellen har utarbetats med hjälp av social- och hälsovårdsministeriets SOME-modell.

Ekonomiska händelser

24-25.3.2014

Regeringen kom överens om ramarna för statsfinanserna och planen för de offentliga finanserna 2015–2018. Regeringen beslutade under sina förhandlingar om nya åtgärder som minskar statens utgifter och ökar inkomsterna med 2,3 miljarder euro på 2018 års nivå. Regeringen har under sin mandatperiod fattat beslut om omedelbara åtgärder som minskar statens utgifter och ökar statens inkomster och som på 2017 års nivå utgör cirka 6,6 miljarder netto, det vill säga 3 % i förhållande till den totala produktionen jämfört med det sista rambeslutet under föregående valperiod.

Anpassningsåtgärderna inom beskattningen består i huvudsak av höjda punktskatter och åtgärder som betonar rättvisa i beskattningen av förvärvs- och kapitalinkomster. År 2015 skärps beskattningen av förvärvsinkomster genom att indexjusteringar på grund av inkomstnivån eller inflationen inte görs. Detta ökar skatteintäkterna med cirka 155 miljoner euro. Beskattningen av låginkomsttagare lindras dock med 100 miljoner euro genom en höjning av grundavdraget och arbetsinkomstavdraget. Gränsen för den högsta inkomstklassen i den progressiva inkomstskatteskalen sänks till 90 000 euro och inkomstklassen fortsätter att gälla till utgången av 2018. Genom åtgärderna minskas inkomstskillnaderna. Genom ändringar i beskattningen av kapitalinkomster ökas skatteintäkterna med 28 miljoner euro och samtidigt minskas inkomstskillnaderna. Beskattningen av kapitalinkomster skärps genom att inkomstgränsen för den högre skattesatsen sänks till 30 000 euro och den högre skattesatsen höjs till 33 %. Arvs- och gåvobeskattningen skärps genom att marginalskattesatsen i samtliga skalor höjs med 1 procentenhet. Dessutom blir den temporära skatteklassen för gåvor och arvslotter på över 1 000 000 euro permanent från ingången av 2016.

I sitt program förband sig regeringen att inleda behövliga åtgärder för att avhjälpa hållbarhetsunderskottet före 2015. Regeringen fattade den 29 augusti 2013 beslut om ett strukturpolitiskt program för att stärka förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och avhjälpa hållbarhetsunderskottet i den offentliga ekonomin. Regeringen preciserade programmet och beslutade om dess genomförande den 29 november 2013. Ramarna för statsfinanserna innefattar de åtgärder i regeringens strukturpolitiska program som har kostnadseffekter och vilkas beredning i detta skede har framskridit tillräckligt långt.

Nivån på utgifterna i statens budgetekonomi är cirka 53,5 miljarder euro 2015. Utgifterna uppskattas öka nominellt med i genomsnitt knappt 1 % per år under ramperioden. De reella utgifterna minskar med i genomsnitt cirka 0,5 % per år. De ordinarie inkomsterna

inom budgetekonomin beräknas under ramperioden öka med i genomsnitt 3,3 % per år. Skatteinkomsterna beräknas öka med 3,6 % per år. Skatteinkomsternas andel av budgetekonomin ordinarie inkomster är i genomsnitt 85 %. År 2018 förväntas inkomsterna inom budgetekonomin (exklusive upplåningen) uppgå till 53,4 miljarder euro. När man beaktar anslagsutvecklingen enligt rambeslutet och inkomstposterna beräknas statens budgetekonomi 2018 uppvisa ett underskott på 2,7 miljarder euro. Anpassningsåtgärderna beräknas räcka för att minska statens skuldkvot i förhållande till den totala produktionen under ramperioden. Avsikten är att beslut om regeringens proposition om planen för de offentliga finanserna för 2015–2018 fattas vid statsrådets sammanträde den 3 april 2014, varefter den lämnas till riksdagen.

3.4.2014

Statsrådet beslutade om planen för de offentliga finanserna för 2015-2018. Beslutet är den första planen för de offentliga finanserna och den omfattar förutom statsfinanserna även kommunekonomin, arbetspensionsfonderna samt övriga socialskyddsfonder. I beslutet konstateras bestämmelserna som styr skötseln av de offentliga finanserna, målen och de övergripande ekonomiska utgångspunkterna för skötseln av den offentliga ekonomin. Planen preciserar dessutom regeringens finanspolitiska linje inom dessa ramar. Genom beslutet anpassas den övergripande ram för statsfinanserna under valperioden som fastslogs i oktober 2011 till 2015 års pris- och kostnadsnivå samt strukturella förändringar. Dessutom ges en ram för statsfinanserna för 2015–2018 som ska iakttas vid beredningen av budget- och tilläggsbudgetpropositionerna för 2015. Statsrådet beslutade att överlämna redogörelsen till riksdagen.

17.4.2014

Statsrådet antog Finlands stabilitetsprogram. I det presenteras utgångspunkterna och målen för Finlands ekonomiska politik särskilt vad gäller finanspolitiken samt prognostiseras deras utfall fram till 2018. Stabilitetsprogrammet baserar sig på budgeten som riksdagen antog den 20 december 2013 och planen för de offentliga finanserna 2015–2018 som statsrådet antog den 3 april 2014 samt de prognoser som ligger bakom den. Trots de dämpade tillväxtutsikterna förbättras saldot i Finlands offentliga finanser under programperioden. År 2013 var underskottet i de offentliga finanserna 2,1 % av BNP. De anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om förbättrar i synnerhet saldot för statsfinanserna så att enligt prognosen i detta stabilitetsprogram når saldot för de offentliga samfundens jämviktsläge före 2017 och de offentliga samfundens skuld börjar sjunka i förhållande till totalproduktionen under programperioden. I stabilitetsprogrammet för 2013 sattes det medelfristiga målet för det strukturella saldot för de offentliga samfundet till -0,5 % av BNP och man uppskattade att det skulle nås 2014. År 2013 var det strukturella saldot -0,4 % av BNP. Enligt uppskattningen i stabilitetsprogrammet är det strukturella saldot -0,7 % av BNP 2014. Tack vare de anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om stärks det strukturella saldot under programperioden och börjar uppvisa ett överskott 2017.

Statsrådet antog Europa 2020-strategin, Finlands nationella program, våren 2014. För Europeiska unionen beskrivs regeringens åtgärder och planer för att uppnå de nationella mål som fastställdes i Europa 2020-strategin hösten 2011. I programmet beaktas också de rekommendationer som Europeiska unionens råd gav Finland 2013. Programmet är uppbyggt på samma sätt som programmet våren 2013. I år läggs fokus på konkurrenskraft, en mångsidigare företagsstruktur samt energieffektivitet. Programmet baserar sig på Europa 2010-strategin som Europeiska rådet antog i juni 2010.

30.4.2014

Statsrådet beslutade att lämna regeringens årsberättelse för 2013 till riksdagen.

22.5.2014

Statsrådet överlämnade regeringens proposition om en tilläggsbudget för 2014 till riksdagen. Det föreslagna nettotillägget i inkomstposterna är 544 miljoner euro och det föreslagna nettotillägget i anslagen är 520 miljoner euro. Tilläggsbudgetpropositionen för 2014 uppvisar således ett överskott på 24 miljoner euro. Statens nettoupplåning beräknas uppgå till 7,1 miljarder euro 2014. Den ofördelade reserven 2014 blir 119 miljoner euro. Det föreslås att kalkylen över skatteinkomster sänks med ett nettobelopp på 190 miljoner euro. Kalkylen över intäkterna från mervärdesskatten sänks med 165 miljoner euro på grund av de försämrade utsikterna för den ekonomiska utvecklingen samt uppgifterna om beskattningsutfallet. Nettoanslagsbehovet ökar med 520 miljoner euro. För att stödja tillväxten föreslås att anslagen ökas med sammanlagt cirka 200 miljoner euro i enlighet med planen för de offentliga finanserna 2015-2018.

5.6.2014

ECB-rådet beslutade att lägsta anbudsränta på Eurosystemets huvudsakliga refinansieringstransaktioner kommer att sänkas till 0,15 %, gällande från och med den transaktion som träder i kraft den 11 juni 2014.

12.6.2014

Riksdagen behandlade statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2015-2018 och godkände ställningstagandet till statsrådet enligt betänkandet.

18.6.2014

Riksdagen beslutade att tilläggsbudgeten för 2014 tillämpas från och med den 1 juli 2014. Nettotillägget i inkomstposterna är 544 miljoner euro och nettotillägget i anslagen 520 miljoner euro. Tilläggsbudgeten för 2014 uppvisar således ett överskott på 24 miljoner euro.

18-19.6.2014

Miniregeringsförhandlingar fördes under ledning av regeringssonderaren Alexander Stubb. Stubbs regeringsprogram baserar sig på de strukturpolitiska beslut som fattats av statsminister Katainens regering och på riktlinjerna för anpassningen av den offentliga ekonomin. De ramregler som man enats om tidigare följs och skuldsättningen bryts 2018. De nya tillväxtåtgärderna har skrivits in i programtexten för Stubbs regering. Vid regeringsförhandlingarna beslutade man också om täckande nya satsningar på att förbättra tillväxten och sysselsättningen.

Regeringen förbinder sig till exempel att främja betydande trafikprojekt, såsom Centrumslingan, västmetron och stadsspårvägen i Tammerfors. I syfte att stimulera den inhemska efterfrågan, köpkraften och sysselsättningen görs dessutom fulla justeringar enligt inflation och inkomstnivå i de tre lägsta inkomstklasserna i beskattningen av pensioner och förvärvsinkomster 2015 och frysningen flyttas fram till 2016. Barnfamiljernas ställning stöds genom en utveckling av skatteavdragssystemet. Genomförandet av ändringen bereds före budgetmanglingen så att de höjningar av grund- och arbetsinkomstavråden som man kommit överens om i rambeslutet beaktas.

Bilagetabeller

1. Precisering av prognoserna
2. Utfall och prognoser som utnyttjats i budgetprocessen 2009 - 2013, %-förändring
3. Balansen för tillgång och efterfrågan
4. Samhällsekonominns finansiella jämvikt
5. Inkomsterna i statens budgetekonomi enligt bokslut och budget
6. Utgifterna i statens budgetekonomi enligt bokslut och budget
7. Utgifter inom statens budgetekonomi enligt förvaltningsområde
8. Offentlig bruttoskuld (EMU)
9. Folkpensionsanstalten, folkpensionsfonden
10. Folkpensionsanstalten, sjukförsäkringsfonden
11. Folkpensionsanstalten, allmänna fonden för socialskydd
12. Arbetspensionsanstalter inom den privata sektorn, försäkringsavgiftsinkomster, pensionsutgifter och pensionsansvar (fonder)

1. Precisering av prognoserna¹

	2013*				2014**				2015**				2016**			
	kö2	eö1	kö1	eö2	kö2	eö1	kö1	eö2	kö2	eö1	kö1	eö2	kö2	eö1	kö1	eö2
BNP till marknadspris, volymförändring, %	-1,2	-1,4	-1,3	-1,2	0,8	0,5	0,2	0,0	1,8	1,4	1,4	1,2	-	1,8	1,6	1,4
Konsumtion, volymförändring, %	-0,1	-0,3	-0,3	0,0	0,4	0,1	0,3	0,1	0,9	0,3	0,3	0,3	-	1,0	1,0	0,9
Export, volymförändring, %	-0,8	0,3	-1,3	-1,7	3,6	3,5	-0,5	0,4	4,1	4,1	4,6	4,0	-	4,8	4,8	4,6
Arbetslöshetsgrad, %	8,2	8,2	8,2	8,2	8,4	8,4	8,5	8,6	8,2	8,3	8,4	8,5	-	8,1	8,1	8,2
Konsumentprisindex, förändring, %	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,3	1,1	1,6	1,7	1,7	1,5	-	1,9	1,9	1,8
Statens finansiella sparande /BNP, %	-3,8	-3,7	-3,7	-3,5	-3,6	-3,5	-3,7	-3,4	-3,2	-2,4	-2,4	-2,6	-	-2,0	-2,2	-2,3
Offentliga sektorns finansiella sparande / BNP, %	-2,6	-2,4	-2,5	-2,3	-2,5	-2,4	-2,6	-2,7	-2,0	-1,4	-1,7	-2,4	-	-0,9	-1,4	-1,7
Statens skuld /BNP, %	46,6	46,4	46,3	44,6	49,3	48,7	49,3	47,6	50,7	49,3	49,8	48,5	-	49,2	50,0	49,0

¹ Publiceringstiderna: Konjunkturöversikt 19.12.2013 (kö2), Ekonomisk översikt 3.4.2014 (eö1), Konjunkturöversikt 18.6.2014 (kö1) samt Ekonomisk översikt 15.9.2014 (eö2)

Källa: Statistikcentralen, FM

2. Utfall och prognoser som utnyttjats i budgetprocessen 2009 - 2013, %-förändring

	Åren 2009 - 2013		Genomsnittliga prognosfel	
	Medeltal av prognoser	Medeltal av utfall	Under- eller överskattning av prognosen ¹	Prognosfelets storlek ²
BNP (volym)	1,5	-0,7	2,2	4,0
BNP (värde)	3,7	1,2	2,5	4,4
Privata konsumtionen (värde)	3,7	2,8	0,9	3,1
Bytesbalans, % av BNP	1,3	-0,3	1,6	1,8
Inflation	2,3	1,8	0,6	1,0
Lönesumma	3,4	1,8	1,5	2,1
Arbetslöshetsgrad	8,0	8,1	0,0	1,1
Statsskulden, % av BNP	41,4	41,9	-0,5	3,7
Statens nettoutlåning, % av BNP	-3,1	-4,2	1,1	1,7
Den offentliga ekonomins nettoutlåning, % av BNP	-0,9	-2,2	1,3	2,2

Jämförelsen av prognoserna införs i de preliminära nationalräkenskaperna i juli. Medeltalet för de fem senaste åren har beräknats utifrån vårens och höstens prognoser om budgetåret.

¹ Indikatorn för under- eller övervärdering är det genomsnittliga prognosfelet.

² Medeltalet av felens absoluta värde anger prognosfelens genomsnittliga storlek, oberoende av felens riktning.

3. Balansen för tillgång och efterfrågan, miljoner euro

	Löpande priser					
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Bruttonationalprodukt till marknadspris	196 869	199 069	201 341	204 056	209 397	215 677
Import av varor och tjänster	78 768	81 764	78 812	77 764	81 287	86 068
Totalutbud	275 637	280 833	280 153	281 820	290 684	301 745
Export av varor och tjänster	77 093	78 881	76 866	76 761	80 916	85 913
Konsumtion	152 262	157 709	161 263	163 590	166 466	170 547
privat	105 771	109 026	111 046	112 542	114 431	117 304
offentlig	46 491	48 683	50 217	51 048	52 035	53 243
Bruttobildning av realkapital	43 779	44 305	42 596	41 480	43 090	45 124
privat	36 301	36 409	34 290	33 099	34 577	36 400
offentlig	7 478	7 896	8 306	8 381	8 513	8 724
Totalefterfrågan	273 134	280 895	280 725	281 831	290 472	301 584
	Fasta priser, referensår 2010; ej adderbara					
	2011	2012*	2013*	2014**	2015**	2016**
Bruttonationalprodukt till marknadspris	191 910	189 111	186 831	186 893	189 079	191 734
Import av varor och tjänster	74 222	75 167	73 281	72 652	74 970	78 254
Totalutbud	266 132	264 328	260 138	259 572	264 055	269 960
Export av varor och tjänster	73 803	74 655	73 350	73 657	76 603	80 130
Konsumtion	147 114	147 522	147 482	147 600	148 094	149 469
privat	102 470	102 580	101 865	101 896	102 194	103 318
offentlig	44 644	44 940	45 603	45 690	45 885	46 138
Bruttobildning av realkapital	42 610	41 544	39 493	38 042	38 944	40 055
privat	35 378	34 194	31 862	30 410	31 304	32 387
offentlig	7 232	7 348	7 623	7 621	7 630	7 660
Totalefterfrågan	265 921	264 112	260 698	259 228	263 705	269 602

4. Samhällsekonominns finansiella jämvikt

	2009	2010	2011	2012*	2013*
	i procent av BNP				
Bruttoinvesteringar	22,8	21,9	22,2	22,3	21,2
hushåll och icke vinstsyftande samfund	5,9	6,5	6,6	6,5	6,4
företag och kreditinstitut	12,9	11,8	11,9	11,8	10,6
offentliga samfund	4,0	3,7	3,8	4,0	4,1
Bruttosparande ¹⁾	23,3	23,1	22,1	20,4	18,9
hushåll och icke vinstsyftande samfund	6,0	5,7	4,7	4,5	4,5
företag och kreditinstitut	15,8	16,4	14,6	14,0	12,7
offentliga samfund	1,4	1,1	2,8	1,9	1,7
Finansiellt överskott	2,1	1,5	-1,4	-1,8	-1,9
hushåll och icke vinstsyftande samfund	-0,2	-1,1	-2,2	-2,3	-2,2
företag och kreditinstitut	4,8	5,1	1,8	2,4	2,1
offentliga samfund	-2,5	-2,5	-1,0	-2,1	-2,3
Statistisk differens	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,5

¹⁾ Inklusive kapitalöverföringar, netto.

5. Inkomsterna i statens budgetekonomi enligt bokslut och budget, miljoner euro

	Bokslut			Budget		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (propositionen)
Skatt på inkomst och förmögenhet	11 021	10 775	11 075	11 795	11 153	11 409
Mervärdesskatt	15 166	15 814	16 434	16 803	17 030	16 932
Acciser	6 049	6 448	6 573	6 711	6 918	7 163
tobak	739	752	848	779	811	863
alkoholdrycker	1 281	1 381	1 336	1 429	1 442	1 384
bränsle	3 880	4 103	4 171	4 285	4 400	4 592
övriga	149	212	219	218	265	324
Skatt på bilar	1 067	1 007	932	1 034	997	993
Övriga skatter och inkomster av skattenatur	3 012	3 277	3 726	3 580	3 695	3 546
Skatter och inkomster av skattenatur totalt	36 316	37 321	38 740	39 923	39 793	40 043
Inkomster av blandad natur	4 723	6 065	5 137	4 936	4 745	5 997
Räntor och intäktsföring av vinst	2 043	1 925	2 030	1 922	1 995	2 783
Inkomster exklusive kapitaltransaktioner	43 082	45 311	45 907	46 781	46 533	48 823
Lån som återbetalas till staten	160	423	264	252	402	415
Inkomster exklusive uppläning	43 242	45 734	46 172	47 033	46 935	49 237
Nettoppläning och skuldhantering	4 735	4 703	6 420	7 503	7 129	4 468
Inkomster totalt	47 976	50 437	52 591	54 536	54 064	53 705

6. Utgifterna i statens budgetekonomi enligt bokslut och budget, miljoner euro

	Bokslut			Budget		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (propositionen)
Pensioner	3 823	4 043	4 229	4 244	4 366	4 472
Materiel till försvarsmakten	598	650	657	685	470	447
Övriga konsumtionsutgifter	8 667	8 919	9 105	9 040	9 263	8 877
Konsumtionsutgifter	13 088	13 612	13 991	13 969	14 099	13 796
Statsbidrag till kommuner m.fl.	11 456	11 991	11 776	12 233	11 740	11 157
Statsbidrag till näringslivet	3 383	3 386	3 433	3 740	3 612	3 634
Statsbidrag till hushåll m.fl.	9 877	10 350	11 393	10 959	11 493	12 082
Transferering till fonder utanför budgeten och till FPA	4 830	5 098	5 576	5 641	5 709	5 817
Övriga transfereringar	3 881	3 859	4 143	3 969	4 221	4 038
Transfereringar, totalt	33 427	34 684	36 321	36 543	36 774	36 729
Anskaffning av maskiner, instrument och materiel	33	54	131	110	65	69
Byggnader	41	43	79	69	59	50
Anläggningar	430	628	565	612	523	494
Realinvesteringar	505	725	775	791	647	613
Ränta på statsskulden	1 874	1 836	1 722	1 827	1 775	1 729
Ospecificerade utgifter	60	57	51	46	58	72
Övriga utgifter	1 934	1 893	1 773	1 873	1 833	1 801
Utgifter, exklusive kapitaltran saktioner	48 954	50 914	52 860	53 176	53 353	52 933
Utlåning	720	1 042	1 084	1 049	505	650
Övriga finansiella placeringar	707	1 490	645	311	206	117
Finansiella placeringar, totalt	1 427	2 532	1 729	1 359	711	767
Utgifter eskl. amorteringar	50 382	53 446	54 587	54 536	54 064	53 705
Nettoamorteringar och skuldhantering	-	-	-	-	-	-
Utgifter totalt	50 382	53 446	54 587	54 536	54 064	53 705

7. Utgifter inom statens budgetekonomi enligt förvaltningsområde ,miljoner euro

	Bokslut			Budget		
	2011	2012	2013	2013	2014	2015 (propositionen)
21. Riksdagen	134	146	171	158	158	164
22. Republikens President	19	16	36	40	38	19
23. Statsrådets kansli	79	83	199	84	90	91
24. Utrikesministeriets förvaltningsområde	1 254	1 284	1 339	1 303	1296	1224
25. Justitieministeriets förvaltningsområde	852	887	883	870	899	901
26. Inrikesministeriets förvaltningsområde	1 312	1 293	1 356	1 317	1267	1219
27. Försvarsministeriets förvaltningsområde	2 697	2 804	2 852	2 876	2750	2687
28. Finansministeriets förvaltningsområde	15 609	17 415	16 991	16 982	17013	16950
29. Undervisningsministeriets förvaltningsområde	6 666	6 541	6 605	6 656	6584	6769
30. Jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde	2 770	2 678	2 641	2 723	2659	2661
31. Trafikministeriets förvaltningsområde	2 110	2 401	3 182	2 964	2970	2854
32. Arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde	3 464	3 765	3 799	3 842	3376	3439
33. Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde	11 176	11 990	12 498	12 593	12880	12756
35. Miljöministeriets förvaltningsområde	332	279	299	261	271	204
36. Ränta på statsskulden	1 907	1 864	1 737	1 866	1814	1766
Utgifter totalt	50 382	53 446	54 587	54 536	54064	53705

8. Offentlig bruttoskuld (EMU)¹⁾, miljarder euro

	2011*	2012*	2013*	2014*	2015**	2016**
Staten	84,5	93,1	98,1	105,3	109,7	113,0
Kommunerna	11,0	12,5	14,5	16,2	18,5	21,0
Socialskyddsfonderna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	95,5	105,6	112,6	121,5	128,1	134,0
%/BNP	48,5	53,0	55,9	59,6	61,2	62,1

¹⁾ Den offentliga skulden består på grund av statistikreformen av en prognos även åren 2011, 2012 och 2013. Se ramarna på sida 70.

9. Folkpensionsanstalten, folkpensionsfonden

Intäkter och kostnader enligt lagarna om folkpension, familjepension och frontmannapension, miljoner euro

	2 009	2 010	2 011	2012	2013	2014 ¹⁾
Intäkter						
Arbetsgivarnas försäkringspremier	679	46	1	0	0	0
Statens finansiering	2 614	3 377	3 581	3 659	3 747	3 773
folkpensionsandel	1 664	2 341	2 345	2363	2386	2368
barnförhöjningar	4	6	6	6	6	6
familjepension	37	36	34	34	34	34
garantipension	.	.	124	155	158	157
frontmannapension	64	56	48	42	37	30
bostadsbidrag för pensionärer	369	390	420	442	466	492
vårdbidrag för barn	70	70	72	75	79	84
bidrag till handikappade	32	31	32	33	34	35
vårdbidrag för pensionstagare	310	398	421	439	470	487
kostersättningar	7	7	8	8	9	9
omkostnader	57	44	73	64	70	71
Avkastning på placeringstillgångar	27	26	15	7	21	2
Totalt	3 320	3 449	3 597	3 667	3 768	3 775
Statens garantibelopp
Statens tilläggsfinansieringsandel	130
Kostnader						
Förmåner	3 355	3 400	3 505	3 596	3 680	3 699
Folkpensioner	2 502	2 443	2 385	2 403	2 425	2 407
pensionsavhängiga folkpensioner	2 459	2 401	2 345	2364	2386	2368
barnförhöjningar	6	6	6	6	6	6
familjepensioner	37	36	34	34	34	34
Garantipensioner	.	.	121	154	158	157
Frontmannaförmåner	64	56	48	42	36	30
Bostadsbidrag för pensionstagare	370	393	420	442	468	492
Handikappförmåner	419	509	532	555	593	614
vårdbidrag för pensionstagare	310	401	421	440	471	486
handikappbidrag för barn	70	70	72	75	79	84
handikappbidrag för vuxna	32	31	31	33	34	35
kostersättningar	7	7	8	8	9	9
Omkostnader	126	115	112	85	100	102
Totalt	3 481	3 515	3 617	3 681	3 780	3 801

¹⁾ Folkpensionsanstaltens uppskattning.

10. Folkpensionsanstalten, sjukförsäkringsfonden

Intäkter och kostnader enligt lagen om sjukförsäkring, miljoner euro

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹⁾
Intäkter						
Försäkringspremier	3 039	3 553	3 288	3 447	3 490	3 665
de försäkrade	1 625	1 980	1 695	1 792	1 875	1 960
arbetsgivarna	1 414	1 574	1 593	1 655	1 615	1 705
Återbäring	7	4	8	7	6	9
Avkastning på placeringstillgångar	4	4	10	3	1	1
Statens finansieringsandel	1 190	1 293	1 260	1 319	1 230	1 295
Totalt	4 240	4 854	4 566	4 776	4 728	4 970
Kostnader						
Utbetalningar till de försäkrade ²	3 526	3 591	3 718	3 824	3 791	3 932
dagpenning	809	826	851	863	857	877
moderskaps-, faderskaps- och föräldrapeng	970	1 023	1 055	1 081	1 105	1 165
ersättning för läkemedel	1 245	1 226	1 262	1 303	1 273	1 310
ersättning för läkararvode	198	194	198	199	199	202
ersättning för undersökning och vård	70	72	76	79	64	66
reseersättning	235	251	276	298	294	312
Företagshälsövård	279	304	318	327	350	381
Rehabilitering	306	311	339	356	380	406
Övriga förmåner	27	25	29	39	36	54
Utbetalning till Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt	10	8	9	9	9	10
Förvaltningskostnader	182	186	194	204	207	208
Totalt	4 330	4 425	4 606	4 759	4 773	4 992

¹ Folkpensionsanstaltens uppskattning.

² Inklusive ersättningar utbetalade via arbetsplatskassorna.

11. Folkpensionsanstalten, allmänna fonden för socialskydd

Andra på Folkpensionsanstalten enligt lagen ålagda förmåns- och omkostnader än de som ska betalas ur folkpensions- och sjukförsäkringsfonden, samt intäkter, miljoner euro

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹⁾
Intäkter						
Löntagarnas arbetslöshetsförsäkringsavgift	21	40	63	56	60	52
Statens finansieringsandel	3 811	4 014	4 033	4 418	4 775	5 071
Kommunernas finansieringsandel	569	589	587	629	675	717
Andra intäkter	2	2	4	2	2	1
Sammanlagt	4 403	4 645	4 687	5 105	5 513	5 841
Kostnader						
Arbetslöshetsskyddets grunddel	975	1 097	1 134	1 421	1 683	1 915
Barnbidragen	1 437	1 433	1 436	1 490	1 493	1 495
Stödet för barnavård	427	444	446	458	467	476
Moderskapsstöd och adoptionsunderstöd	11	11	11	11	11	12
Underhållsbidrag	70	102	102	112	186	191
Studieförmåner	833	845	822	812	807	815
Allmänna bostadsbidraget	482	530	552	606	670	727
Andra förmåner	48	50	51	52	54	59
Omkostnader	120	132	134	143	143	151
Sammanlagt	4 403	4 645	4 687	5 105	5 513	5 841

¹⁾ Folkpensionsanstaltens uppskattning.

12. Arbetspensionsanstalter inom den privata sektorn, försäkringsavgiftsinkomster, pensionsutgifter och pensionsansvar (fonder), miljoner euro

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ^{a)}
Premier							
av lön ¹⁾	10382	10030	10 417	11 200	11 900	12 100	12 500
av företagarinkomst ²⁾	826	883	934	1 034	1 134	1 173	1 230
totalt	11208	10913	11 351	12 234	13 034	13 273	13 730
Pensioner							
löntagare ¹⁾	9124	10089	10 639	11 221	12 100	12 800	13 500
företagare ²⁾	1281	1391	1 450	1 533	1 640	1 740	1 820
- av staten finansierade	510	578	598	574	605	650	680
totalt	10405	11480	12 089	12 754	13 740	14 540	15 320
PENSIONSANSVAR 31.12.	70618	77000	80 733	80 456	84 000	88 000	91 000
Försäkringsavgifter/BNP, %	6,1	6,3	6,5	6,5	6,9	7,2	7,5
Pensioner/BNP, %	5,6	6,7	6,1	6,2	6,5	6,6	6,7
APL-avgifter i medeltal/lön, %	21,1	21,3	21,6	22,1	22,8	22,8	23,6
Beräkningsgrundsränta, % (i medeltal/år)	5,50	3,0	4,00	4,63	3,62	4,37	4,75

Källa: Pensionskyddscentralen.

a) Pensionskyddscentralens uppskattning.

1) ArPL och SjöPL

2) LFöPL och FöPL

FINANSMINISTERIET
Snellmansgatan 1 A
PB 28, 00023 Statsrådet
Telefon 0295 16001
Telefax 09 160 33123
www.finansministeriet.fi

24b/2014
Finansministeriets publikationer
September 2014

ISBN 978-952-251-600-8 (hft.)
ISSN 1459-3394 (hft.)

ISBN 978-952-251-601-5 (PDF)
ISSN 1797-9714 (PDF)

TEMATA FÖR
FM:S
PUBLIKATIONSSERIE:

Budgeten
Utvecklande av förvaltningen
IKT-verksamhet
Kommunerna
Styrning och
redovisningskyldighet
Finansmarknaderna
Ekonomiska och
finanspolitiska
översikter
Statens arbetsmarknadsverk
Beskattning